

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อพัฒนาการของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

ปริญญานิพนธ์
ของ
จรัสพิมพ์ วังเย็น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

371.9113

๙ 159 ๗

ร 3

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาการของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

บทคัดย่อ

ของ

จรัสพิมพ์ วังเย็น

๖

21 ก.ย. 2547

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2547

h 251772

จรัสพิมพ์ วังเย็น. (2547). การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาการของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา. ปรินญาณินทร์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ, รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบการวาดภาพพ่อแม่ที่ฉันรัก ใช้ในการทดสอบระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

แบบสังเกตพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกขณะปฏิบัติกิจกรรมการทดสอบก่อนและหลัง การปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 10 กิจกรรม สร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE. : Gifted Child Arts Education) โดยคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีสายตาเลือนราง

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าสถิติ $t - test$ Dependent Samples

ผลการศึกษา พบว่า

พัฒนาการทางด้านร่างกาย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.60 คะแนน

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.73 คะแนน

พัฒนาการทางด้านสังคม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.72 คะแนน

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.22 คะแนน

พิจารณาโดยรวม พบว่า พัฒนาการก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น

A STUDY OF ART ACTIVITIES EFFECTS ON DEVELOPMENT OF LOW VISION
PRESCHOOL CHILDREN

AN ABSTRACT
BY
JARATPIM WONGYEN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University
May 2004

jaratpim wongyen. (2004). *A Study of Art Activities Effects on Development of Low Vision Preschool Children*. Master thesis, M.Ed (Art Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinvirot university . Advisor Committee : Prof. Dr. Wiroom Tungcharoen , Assoc. Prof. Prit Supasetsiri.

The objective is to study the outcome of art activities which effects on physical, emotional, social and intelligent development of low vision preschool children. The sample group is 8 low vision preschool students of Bangkok School for the Blind registered for 2 nd term of academic year 2003.

Tools used in this research:

"Parent-I-love" drawing test is used for physical, emotional, social and intelligent development's test, before and after the activities;

Physical, emotional, social and intelligent development's observation form is used to observe children's behaviour during engaging the test, before and after the activities;

10 art activities are organized, based on GCAE. : Gifted Child Arts Education, bearing in mind of activities' theme for low vision children;

Percentage frequency, mean or average, deviated standard and comparing analysis of t-test dependent samples statistic are used for information analysis.

It is found that:

Physical development before and after art activities: - important statistical difference is noticed at level .01 Low vision children gained, after the activities, 1.60 higher average points

Emotional development before and after art activities: - important statistical difference is noticed at level .01 Low vision children gained, after the activities, 0.73 higher average points;

Social development before and after art activities: - important statistical difference is noticed at level .01 Low vision children gained, after the activities, 0.72 higher average points;

Intelligent development before and after art activities: - important statistical difference is noticed at level .01 Low vision children gained, after the activities, 1.22 higher average points;

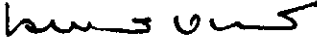
In overall, after participating in arts activities, the low vision preschool children developed in all aspects.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาการของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

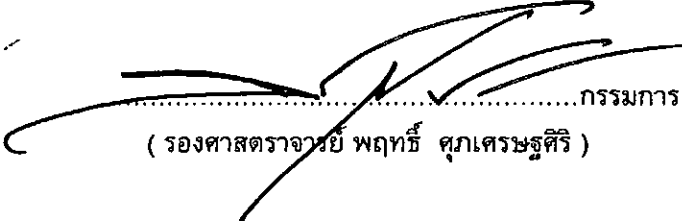
ของ
นางสาวจรัสพิมพ์ ว่างเย็น

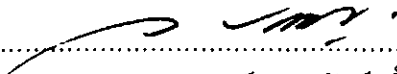
ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ 22 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พุทธิ สุภเศรษฐศิริ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ วรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ เย็นสบาย)

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จผลด้วยความกรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษา เสนอแนวคิด และผลักดันการดำเนินงานในการทำวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำแนวทางเพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ครูใหญ่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ และคณาจารย์ภายในโรงเรียนทุกท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการทำการวิจัย ที่สำคัญ อาจารย์สุจิตรา ดิภวพัฒน์นันท์ ที่ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวคิด เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน การเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น และเป็นผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำการวิจัย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ลลิตพรรณ ทองงาม ซึ่งให้คำแนะนำในการสร้างแบบทดสอบ และแผนการสอน รวมทั้งขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลลออ ทินานนท์ อาจารย์จริธร แหวนทอง อาจารย์ปริศนา พรหมเมศ

ขอขอบพระคุณ คุณศิริศศิธร กัญโส ที่ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตลอดจนอำนวยความสะดวกในการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ คุณปาริชาติ เหล่าไพศาลพงษ์ คุณนุชาฏ อยู่ใจ ที่เปรียบเสมือนพ่อแม่ที่ให้อภัยและมอบความรัก รวมทั้งโอกาสทางการศึกษา ขอบคุณพี่น้องทุก ๆ คน ที่ให้กำลังใจ และขอบคุณ คุณเกรียงไกร เศรษฐศักดิ์อำพล เพื่อน ๆ พี่ ๆ ที่ผู้วิจัยรักทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำวิจัยตลอดมา

จรัสพิมพ์ วังเย็น

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
รูปแบบการจัดกิจกรรม.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมุติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสอนคนตาบอด.....	7
ประวัติการก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด.....	7
ความเป็นมาของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น.....	8
ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ.....	9
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น.....	9
✓ ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น.....	9
การวัดและการแบ่งระดับสายตา.....	11
✓ พฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น.....	15
การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น.....	16
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ.....	18
ความหมายและความสำคัญของพัฒนาการ.....	18
ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา.....	19
พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา.....	25
พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา.....	28
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและกิจกรรมศิลปะ.....	31
ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก.....	31
ศิลปะกับพัฒนาการเด็ก.....	34
ศิลปะกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น.....	39
รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ) ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	51
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	55
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
5 สรุป อภิปรายและเสนอแนะ.....	82
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	82
สมมุติฐานในการวิจัย.....	82
ความสำคัญของการวิจัย.....	82
ขอบเขตของการวิจัย	82
การดำเนินการทดลอง.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สรุปผลการวิจัย.....	83
การอภิปรายผลการทดลอง.....	85
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	98
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	126

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การแบ่งระดับสายตาศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2542.....	14
2 การแบ่งระดับสายตาองค์การอนามัยโลก (WHO)	14
3 แบบสังเกตพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา	53
4 การทดสอบและการจัดกิจกรรม	54
5 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเพศ อายุ และระดับการมองเห็น	56
6 พัฒนาการทางด้านร่างกายก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนราง ระดับก่อนประถมศึกษา	57
7 พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง	59
8 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนราง ระดับก่อนประถมศึกษา	60
9 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง	62
10 พัฒนาการทางด้านสังคมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนราง ระดับก่อนประถมศึกษา	63
11 พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง	65
12 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนราง ระดับก่อนประถมศึกษา	66
13 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง	68
14 เปรียบเทียบพัฒนาการก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนราง ระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายด้านของพัฒนาการ.....	79

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ตัวอย่างแบบทดสอบสายตาในเด็กเล็กที่พูดไม่ได้	12
2 แผนภาพจำลองแบบวัดสายตาชนิด Snellen chart	13
3 การขีดเขียนภาพของเด็กสายตาเลือนราง	58
4 การพยายามใช้สายตาประสานสัมพันธ์กับกล้ามเนื้อ	59
5 ขณะกำลังปฏิบัติกิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของนัน	62
6 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานผ่านเครื่องขยาย	64
7 การแต่งเติมรายละเอียดของภาพ ชื่อภาพเพื่อนฉัน ของ ด.ช.พิรุฬ วังษ์จันทร์	67
8 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 1.....	69
9 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 2.....	70
10 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 3.....	71
11 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 4.....	72
12 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 5.....	74
13 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 6.....	75
14 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 7.....	76
15 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 8.....	78
16 แผนภูมิแสดงคะแนนเฉลี่ยของระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อนและหลังการทดลอง	81
17 ขณะกำลังปฏิบัติกิจกรรมสัตว์แสนสวย	87
18 ขณะกำลังดูผลงานของตนเอง	88
19 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม	89
20 การพยายามเพิ่มรายละเอียดและสีสันให้กับภาพ	90

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและมีความสอดคล้องตามจุดประสงค์ของการศึกษาแต่ละระดับ รวมไปถึงกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากปฏิเสธไม่ได้ว่าสภาวะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การเมือง สังคม มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนและส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม ดังจะเห็นได้จากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน สถาบันศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลทุกกลุ่ม

รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาของคนพิการเช่นเดียวกับหลาย ๆ ประเทศ โดยได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลพิการให้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่เสมอภาคกับบุคคลปกติ ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังนี้

หมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบปี ที่รัฐต้องจัดอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ (1) จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้วัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ (กรมสามัญศึกษา.2544:11)

การจัดกิจกรรมและรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มที่มีความบกพร่องทางร่างกายนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กก่อนประถมศึกษาการเรียนรู้อยู่ของเด็กวัยนี้มีลักษณะเฉพาะตัว จำเป็นต้องมีการเรียนรู้โดยผ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม การส่งเสริมศักยภาพของเด็กโดยให้เด็กได้รับรู้และสร้างองค์ความรู้ ผลจากการเรียนรู้จะเป็นพลังที่นำไปสู่การศึกษาที่ช่วยให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี และสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

นอกจากในด้านการศึกษา เด็กในกลุ่มนี้ยังเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่สำคัญ คือ การช่วยเหลือในการแก้ไขความบกพร่องของระบบต่าง ๆ ในร่างกายที่เหลือนอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นกิจกรรมที่เสริมสร้างพัฒนาการสำหรับเด็กเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น คือ เด็กที่มีปัญหาด้านสายตาซึ่งไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้เท่ากับเด็กที่มีสายตาปกติ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาของการช่วยเหลือตนเองในด้านการเคลื่อนไหว การดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งด้านการศึกษา กลุ่มผู้ที่มีปัญหาด้านสายตานั้นพบว่าระดับการมองเห็นไม่ได้บอดสนิทและมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่ยังมีการเห็นเหลืออยู่ (Residual Vision) เรียกคนกลุ่มนี้ว่า คนสายตาเลือนราง (Low Vision) เด็กในกลุ่มสายตาเลือนรางมีภาวะทางอารมณ์ที่แปรปรวนง่ายกว่าคนที่มีสายตาปกติและคนตาบอด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพการเห็น เป็นกลุ่มที่มีความต้องการในหลาย —

(๑) ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ ความรัก ความเอาใจใส่ สภาพการเลี้ยงดู และการศึกษา สิ่งเหล่านี้มีผลต่อพัฒนาการเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านการปรับตัวและการเรียนรู้

ความบกพร่องทางการเห็นที่เกิดขึ้นส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กปกติ เนื่องจากความบกพร่องทางประสาทสัมผัสทางด้านสายตา ทำให้ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวไม่พัฒนาไปตามวัย ส่งผลไปถึงการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้และการอยู่ร่วมในสังคม หากมีการกระตุ้นและพัฒนาไปพร้อมกับการส่งเสริมให้เด็กใช้สายตาที่เหลืออยู่ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางการรับรู้ อันเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในตัวเด็กที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ที่ดี เพราะการรับรู้ที่มีสมรรถภาพย่อมเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส โดยที่คุณภาพของประสาทสัมผัสจะพร้อมด้วยรูปแบบการรับรู้ทางด้านคุณค่าและการคิดวิเคราะห์ อันเป็นกระบวนการสำคัญที่จะประสานให้เกิดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามมา

กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถเข้าไปมีส่วนช่วยในพัฒนาการของเด็ก สิ่งหนึ่งที่กิจกรรมศิลปะสามารถกระตุ้นการรับรู้ของเด็กก็คือ การสร้างความสามารถในการรับรู้ทางวัตถุ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสภาพการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคทางด้านศิลปะ จากการสร้างผลงานทางศิลปะ เด็กสามารถแสดงออกอย่างเสรี สร้างความประทับใจและพร้อมที่จะแสดงออกด้วยการลองผิดลองถูก อีกทั้งรูปแบบของกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกโดยการเล่น สัมผัส และลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) อันเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเด็กให้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพและที่สำคัญเป็นการตอบสนองความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

การแสดงออกทางศิลปะของเด็กเป็นการแสดงออกเพื่อแสดงถึงพฤติกรรม 3 ด้านกว้าง ๆ คือ

- ✓ 1. แสดงออกเพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหว
2. การแสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน
3. การแสดงออกเพื่อเรียนรู้การสร้างสรรค และเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

สิ่งเหล่านี้เป็นการผลักดันให้เกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมก็เป็นเครื่องมือในการผลักดันให้เกิดการรู้จักการสังเกต ที่นำไปสู่ความรู้ ความคิดและการสร้างสรรค์ การนำศิลปะมาเป็นสื่อในการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นเป็นเสมือนการเชื่อมเอาศิลปะมาสร้างโอกาสเพื่อให้เด็ก

- มีโอกาสแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ทำงานศิลปะอย่างสนุกสนานตามความต้องการ และตามธรรมชาติของตนเอง
- มีโอกาสพัฒนาทักษะทางด้านศิลปะ สังคมและอารมณ์ควบคู่กันไป

- มีพื้นฐานความคิดอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
- รู้จักคิดเอง ค้นคว้าทดลองแสวงหาคำตอบ รู้จักการแก้ปัญหาและการประนีประนอม
- มีการรับรู้เกี่ยวกับความงาม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- ได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดจินตนาการและสามารถแสดงออกในทางศิลปะหลายรูปแบบ สามารถเกิดประโยชน์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

กลุ่มเด็กที่มีสายตาสีเขียวนั้นมีความบกพร่องทางการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิต จากการที่มีความสามารถในการมองเห็นที่น้อยกว่าเด็กปกติและสภาวะอารมณ์ที่ไม่คงที่ ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลง ส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละด้านอันเป็นความพร้อมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งทำให้ขาดความเข้าใจในภาพรวมไม่สามารถแยกแยะหรือตัดสินใจได้ว่าสิ่งที่เห็นคืออะไร และไม่สามารถสื่อความหมายของสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมและนามธรรมได้ หากเรามีการกระตุ้นเด็กให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในระยะแรกของการเรียนรู้ภายในโรงเรียน จะเป็นการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ให้กับเด็กเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างพัฒนาการ เนื่องจากการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาเป็นช่วงของการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธีและเป็นระบบ สำคัญ คือ การให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุม (กระทรวงศึกษาธิการ.2546:8)

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กสายตาสีเขียวนระดับก่อนประถมศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความคิดที่จะนำกิจกรรมศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย เนื่องจากกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด อารมณ์ ความรู้สึก การเคลื่อนไหว และทางด้านสังคมควบคู่กัน อีกทั้งมีรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลายสามารถปรับเปลี่ยนหมุนเวียน สอดคล้องกับพฤติกรรมเด็กที่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา เป็นการตอบสนองความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ซึ่งเป็นกระบวนการในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เต็มศักยภาพ และนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ที่สำคัญเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเพื่อลดช่องว่างระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการพัฒนาเด็กให้มีโอกาสเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติตามแนวทางการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กสายตาสีเขียวนระดับก่อนประถมศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กสายตาสีเขียวนระดับก่อนประถมศึกษา

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กสายตาสีเขียวนระดับก่อนประถมศึกษา เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมและการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น เด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 8 คน

รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะ

การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะที่มีการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด จินตนาการ ตามความต้องการและความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยรูปแบบของกิจกรรมเป็นการจัดประสบการณ์ที่อาศัยประสาทสัมผัสและการรับรู้ทางร่างกาย ได้แก่

- การรับรู้ทางสายตา
- การรับรู้ทางการสัมผัส
- การรับรู้ทางเสียง
- การรับรู้ทางกลิ่นและรส

ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างขึ้นตามแนวคิด ซีไอเอสเอสที (CISST) จำนวน 10 กิจกรรม ลักษณะของกิจกรรมแบ่งเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมวาดภาพ (Drawing)
2. กิจกรรมวาดภาพระบายสี (Drawing and Painting)
3. กิจกรรมภาพพิมพ์ (Printmaking)
4. กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture)
5. กิจกรรมศิลปหัตถกรรม (Handicraft)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้นที่ศึกษา ได้แก่ กิจกรรมศิลปะ

ตัวแปรตามที่ศึกษา ได้แก่ พัฒนาการเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

- พัฒนาการทางด้านร่างกาย
- พัฒนาการทางด้านอารมณ์
- พัฒนาการทางด้านสังคม
- พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กสายตาสีโตน หมายถึง เด็กที่มองเห็นโดยมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา (คนปกติมีลานสายตาประมาณ 180 องศา) หรือ เด็กที่มีสายตามองเห็นเลือนรางในระดับ 20/60 – 20/200 ฟุต (20/200 หมายถึง เด็กที่เห็นเลือนรางมองเห็นวัตถุชิ้นหนึ่งได้ในระยะ 20 ฟุต ขณะที่คนปกติมองเห็นวัตถุชิ้นเดียวกันได้ในระยะ 200 ฟุต)

กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะที่สร้างขึ้นตามแนวคิด ซีไอเอสเอสที (CISST) และหลักการจัดประสบการณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา จำนวน 10 กิจกรรม ลักษณะของกิจกรรมแบ่งเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมวาดภาพ (Drawing)
2. กิจกรรมวาดภาพระบายสี (Drawing and Painting)
3. กิจกรรมภาพพิมพ์ (Printmaking)
4. กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture)
5. กิจกรรมศิลปหัตถกรรม (Handicraft)

พัฒนาการ หมายถึง พฤติกรรมและความสามารถของเด็กสายตาสีโตนระดับก่อนประถมศึกษา ที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการจัดกิจกรรม จากการประเมินโดยใช้การสังเกตพฤติกรรมร่วมกับผลงานที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้น ลักษณะของพัฒนาการแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย หมายถึง สมรรถภาพในการเคลื่อนไหว ความคล่องแคล่ว ว่องไว และความแม่นยำในการปฏิบัติงาน ของการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา

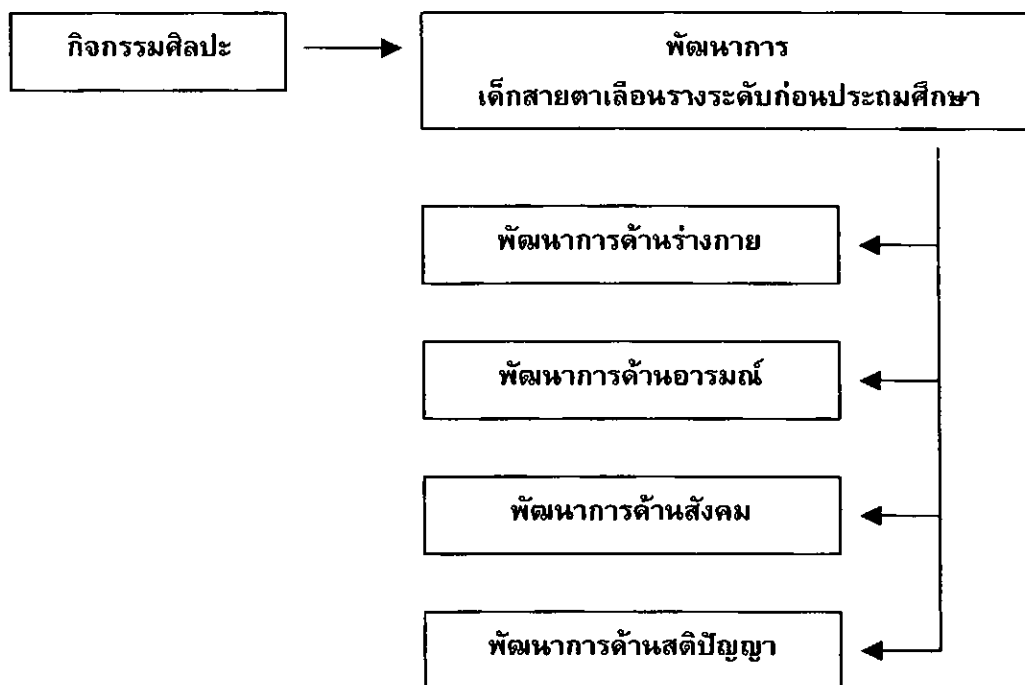
พัฒนาการทางด้านอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะความพึงพอใจที่เกิดขึ้น จากความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังของเด็กกับสิ่งที่เด็กได้รับ

พัฒนาการทางด้านสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวที่พึงประสงค์เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน จากการทำงาน การเล่น

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการคิด การจำ การสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กสายตาสีเทาเลือกรางระดับก่อนประถมศึกษา มีระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาสูงขึ้น หลังผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมศิลปะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการจัดแบ่งเป็นหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสอนคนตาบอด ✓
 - 1.1 ประวัติการก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด
 - 1.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 - 1.3 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ
2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ✓
 - 2.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 - 2.2 การวัดและการแบ่งระดับของสายตา
 - 2.3 พฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 - 2.4 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของพัฒนาการ
 - 3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
 - 3.3 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
 - 3.4 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
4. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและกิจกรรมศิลปะ
 - 4.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก
 - 4.2 ศิลปะกับพัฒนาการเด็ก
 - 4.3 ศิลปะกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 - 4.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
 - 4.5 ทฤษฎีพุทธศิลป์ศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสอนคนตาบอด

1.1 ประวัติการก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด

การจัดการศึกษาสำหรับคนตาบอดในระยะแรกเป็นการจัดการศึกษาที่มีรูปแบบที่ไม่ชัดเจน ไม่มีหนังสือสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยเฉพาะ การเรียนการสอนอาศัยเพียงการฟังและ

การจดจำเป็นสำคัญ ต่อมาใน ค.ศ.1809 – 1852 หลุยส์ เบร์ลส์ ชาวฝรั่งเศสซึ่งตาบอดเนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ได้ประดิษฐ์อักษรตัวนูนสำหรับคนตาบอดขึ้น

สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2482 โดยมิสเจนวีฟ คอลฟีลด์ (Caulfield) (พ.ศ.2431-2515) ชาวอเมริกันซึ่งเดินทางมาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครปี พ.ศ.2481 ซึ่งเป็นระยะเวลาระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยร่วมกับเพื่อนชาวไทยและชาวอเมริกัน คิดค้นอักษรเบรลล์ภาษาไทยขึ้นและนำคนไทยที่ตาบอดมาทำการสอนและฝึกหัดการอ่าน เขียน อักษรเบรลล์ พร้อมกับการฝึกงานที่จำเป็นในชีวิตประจำวันตลอดจนการทำอาหาร และการฝึกหัดทำงานการฝีมือ เช่น ถักนิตติ้ง โครเชต์ เป็นต้น จนกระทั่งต่อมามีจำนวนของคนตาบอดที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ซึ่งต่อมาได้มีการจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและการช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น และถือได้ว่าการจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อปี พ.ศ.2482 โดยมิสเจนวีฟ คอลฟีลด์ เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้น

1.2 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

การศึกษาสำหรับเยาวชนผู้พิการทางสายตาได้มีความเจริญก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน โดยมีโรงเรียนหลายแห่งเกิดขึ้น คือ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โรงเรียนการศึกษาคนตาบอด จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนสอนคนตาบอดพระมหาไถ่ พัทยา นอกจากนี้ยังได้จัดให้เยาวชนผู้พิการทางสายตาเข้าร่วมกับเด็กปกติในระดับชั้นมัธยมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.2499 ที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพฯ ฯ จนกระทั่งปี พ.ศ.2505 กรมสามัญศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิริออเมริกันเพื่อคนตาบอดโพ้นทะเล (American Foundation for Overseas Blind) จัดทำโครงการทดลองให้เด็กตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และได้ขยายโครงการออกสู่ภูมิภาคในปี พ.ศ.2509 ต่อมาได้มีการล้มเลิกไปด้วยเหตุผลที่เกี่ยวกับเรื่องงบประมาณและสภาพครอบครัวของเด็กตาบอด แต่สำหรับในกรุงเทพมหานครยังมีการดำเนินการต่อไป ต่อมา พ.ศ.2520 กองการศึกษาพิเศษก็ได้รับอนุมัติงบประมาณให้ดำเนินการขยายโอกาสให้เด็กตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติระดับประถมศึกษา ในสังกัดกองศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ตามกำลังงบประมาณที่กำหนดไว้ในแผนการพัฒนาศึกษาาระยะที่ 5 และ 6 ระหว่างปี พ.ศ.2525 - 2534

ในปี พ.ศ.2533 ได้มีการจัดตั้ง "ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กตาบอดและครอบครัว" ขึ้นที่วิทยาลัยครูสวนดุสิต และปีการศึกษา 2534 ได้ทดลองนำเด็กตาบอดและเด็กเห็นเลือนรางเข้าเรียนร่วมในระดับชั้นอนุบาลที่โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ

ในปี พ.ศ.2505 มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพคนตาบอดขึ้นหลายแห่ง ในปัจจุบันมีนักเรียนตาบอดที่มีความสามารถเรียนได้ในระดับสูงทั้งสายสามัญสายอาชีพและระดับอุดมศึกษา ในสถาบันต่าง ๆ ทั้งรัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

1.3 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ

โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ตั้งอยู่เลขที่ 420 ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ บนเนื้อที่ 8 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จัดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ประเภทพิเศษ สงเคราะห์คนตาบอด เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2503 การเรียนการสอนแบ่งเป็นระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนใช้หลักสูตรเดียวกับเด็กปกติตามที่กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้น ซึ่งจะมีการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้มีการสอนในส่วนของการเคลื่อนไหวและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กที่ปัญหาทางการมองเห็น พร้อมทั้งมีการส่งเสริมวิชาพลศึกษา เช่น วายน้ำ และ กีฬาต่าง ๆ ที่มีการดัดแปลงให้เหมาะสมแก่เด็ก

นอกจากในด้านของศึกษาทางโรงเรียนได้มีการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับนักเรียน โดยเน้นเรื่องของการงานที่สามารถนำไปประกอบอาชีพตามความสามารถของเด็กแต่ละคน เช่น ถักนิตติ้ง โครเชต์ ทำพรม รวมถึงด้านดนตรีที่มีการสอนทั้งดนตรีไทย ดนตรีสากล และการขับร้องประสานเสียง ในส่วนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับงานบ้านและการทำอาหาร เป็นต้น

สำหรับนักเรียนที่มีสายตาเลือนราง ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการช่วยเหลือโดยใช้อุปกรณ์ช่วยในการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความสดใสและมีการตัดกันของสีอย่างชัดเจน การใช้เครื่องขยายสำหรับขยายตัวหนังสือเข้าช่วย ทำให้นักเรียนที่มีสายตาเลือนรางสามารถอ่านและเขียนหนังสือปกติได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทางด้านบุคลากรภายในโรงเรียน ครูส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมาจากกองการศึกษาพิเศษ และครูอีกส่วนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ รับนักเรียนประจำและไป - กลับ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้ อายุระหว่าง 6 - 12 ปี ที่มีความสนใจเรียนและพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน

2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา

2.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง เด็กที่สูญเสียการมองเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เด็กตาบอด (Blindness) เด็กสายตาเลือนราง (Partially Sighted หรือ Low Vision)

วารี กิจจิตร ให้ความหมายของความบกพร่องทางการเห็น (The Visually Handicapped) ไว้ ดังนี้

การมีสายตาบกพร่อง หมายถึง การสูญเสียการมองเห็นบางส่วนกับการสูญเสียการมองเห็นโดยสิ้นเชิง ซึ่งเรียกว่าตาบอด ดังนั้นลักษณะของความบกพร่องทางสายตาแบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ

1.มองเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่มีสายตาบกพร่องภายหลังจากการแก้ไขแล้ว จะมองเห็นได้บ้าง และสามารถใช้สายตาได้บ้างในระยะ 20/70 หมายความว่า บุคคลนี้จะมองเห็นได้ระยะ 20 ฟุต โดยที่คนตาปกติ จะมองเห็นได้ในระยะ 70 ฟุต เมื่อวัดด้วยสแนลเลนชาร์ท (Snellen Chart) เด็กเหล่านี้ต้องการเครื่องมือและอุปกรณ์พิเศษบางอย่างที่ช่วยให้เด็กสามารถใช้สายตาได้ดีขึ้น

2.ตาบอดสนิท หมายถึง บุคคลที่ตามองอะไรไม่เห็น หรือบุคคลที่มีสายตาเหลืออยู่น้อยมาก หรือไม่มีเลย ซึ่งเป็นการสูญเสียการมองเห็น 2/200 หรือน้อยกว่านั้นหมายความว่า คนสายตาปกติจะมองเห็นในระยะ 200 ฟุต แต่คนตาบอดสนิทจะไม่สามารถรับรู้การเคลื่อนไหวต่าง ๆ หรือแม้แต่การโบกมือในระยะ 2 ฟุต การเรียนการสอนสำหรับเด็กเหล่านี้ต้องเป็นวิธีที่ไม่อาศัยสายตาเป็นหลัก (วาริ ธีรจิตร.2545 : 23)

ผดุง อารยะวิญญู ให้ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นไว้ ดังนี้

- 1.เด็กตาบอด หมายถึง เด็กที่มีสายตาเหลืออยู่น้อยมาก หรือไม่มีเลย แม้จะได้รับการแก้ไขแล้ว จึงไม่สามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้ เป็นผู้มีสายตาภายหลังการแก้ไข 20/200
- 2.เด็กตาบอดบางส่วน หมายถึง เด็กที่มีสายตาบกพร่อง แต่ภายหลังจากการแก้ไขแล้วสามารถมองเห็นได้บ้าง จึงสามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้บ้าง เป็นผู้มีสายตาภายหลังการแก้ไขอยู่ระหว่าง 20/70 และ 20/200 (ผดุง อารยะวิญญู.2539:75)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO) ได้ให้ความหมายของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นไว้ 2 ประการ คือ

1. ตาบอด (Blind) หมายถึง การเห็นชัดของตาข้างดีที่แก้ไขความผิดปกติของสายตาแล้ว แต่ยังมองเห็นน้อยกว่า 3/60 หรือ 20/400 ที่ระยะไกล มีลานสายตาแคบกว่า10 องศา
2. สายตาเลือนราง (Low Vision or Subnormal Vision or Partially Sighted) หมายถึง การเห็นชัดของสายตาข้างที่ดีเมื่อแก้ไขความผิดปกติทางสายตาแล้ว แต่มองเห็นน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20/400 ถึง 20/70 มีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา (ไรวดี ดุลยจินดา.2543:1)

ลักษณะของเด็กสายตาลีเลือนรางนั้นมีระดับและลักษณะของการมองเห็นที่ต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีลานสายตาตรงกลางเห็นชัดเจนแต่ด้านนอกมองไม่เห็น มีลานสายตาแคบน้อยกว่า 30 องศา ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการมองเห็นที่แตกต่างกัน เช่น มองไม่ชัดในเวลากลางคืน บางคนมองไม่ชัดในเวลากลางวัน มีอาการแพ้แสงสว่างหรือบางคนต้องการแสงสว่างมากกว่าปกติ
2. กลุ่มที่มีลานสายตาส่วนนอกดีแต่ตรงกลางมองไม่เห็น ทำให้มีความลำบากในการอ่านหนังสือหรือดูรายละเอียดของสิ่งของและรูปภาพ
3. กลุ่มที่มีตาดำสั้น กระตูก ไม่สามารถควบคุมให้ตาดำนิ่งแบบคนปกติได้ ทำให้มีปัญหาในการโฟกัสหรือการมองเห็น อยู่กับที่
4. กลุ่มที่สายตามีกำลังสูง เช่น สายตาสั้นมาก สายตายาวมาก สายตาเอียงมาก มีลักษณะเป็นตาขี้เกียจทั้ง 2 ข้าง ทำให้มีปัญหาในการปรับระยะการมอง

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง เด็กที่สูญเสียการมองเห็นและไม่สามารถได้รับการศึกษาโดยการใช้สายตาได้เหมือนบุคคลปกติ แบ่งได้ดังนี้

1. เด็กตาบอดสนิท หมายถึง เด็กที่สูญเสียการเห็นมากจนไม่สามารถอ่าน เขียนหนังสือเหมือนคนปกติได้ ต้องใช้ภาษาเบรลล์หรือใช้วิธีการฟังจากเครื่องบันทึกเสียงแบบต่าง ๆ และมีการเห็นของตาข้างที่ดี

หลังได้รับการแก้ไขแล้วน้อยกว่า 20/400 ฟุต ถึงบอดสนิทไม่เห็นแม้แต่แสงหรือมีลานสายตาแคบกว่า 10 องศา

2. เด็กสายตาเลือนราง หมายถึง เด็กที่สูญเสียการเห็นบางส่วนแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่มีขนาดใหญ่ได้หรือใช้เรื่องช่วยการมองเห็นชนิดต่าง ๆ ช่วยขยายภาพและมีการเห็นของตาข้างที่ดีหลังได้รับการแก้ไขแล้วอยู่ระหว่าง 20/60 ถึง 20/400 ฟุต หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่มีลานสายตาตรงกลางเห็นชัดเจนแต่ด้านนอกมองไม่เห็น
- กลุ่มที่มีลานสายตาส่วนนอกดีแต่ตรงกลางมองไม่เห็น
- กลุ่มที่มีตาดำสั้นหรือกระตุก
- กลุ่มที่สายตามีกำลังสูง

2.2 การวัดและแบ่งระดับของสายตา

การตรวจวัดความชัดของสายตา (Visual Acuity) เด็กเล็ก ๆ หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการสื่อสาร ใช้วิธีการสังเกตง่าย ๆ โดยใช้ไฟฉายส่องหรือเอาของเล่นมาล่อใกล้ ๆ สังเกตที่สายตาว่าเด็กมองหรือไม่ มองได้นานเท่าใด มีตาสั่น ๆ หรือไม่ แสงของไฟฉายสะท้อนตรงกลางตาดำทั้งสองตาหรือไม่ แต่เมื่อเด็กมีการพัฒนาการดีแล้วหรืออายุประมาณ 6 เดือน เด็กสามารถจ้องได้ดีขึ้น มองตามได้ จึงใช้แผ่นทดสอบสายตาเด็กเล็กที่เรียกว่า Visual Acuity Test หรือ Preferential Looking Test หรือ Grating Acuity Test ซึ่งมีลักษณะเป็นแถบ ขาว-ดำ ถ้าเด็กเห็นเด็กก็จะเหลือบตามองด้านที่เป็นแถบ ขาว-ดำ เมื่อเด็กอายุ 2-3 ปี เริ่มพูดและเข้าใจมากขึ้นสามารถติดต่อสื่อสารได้เราก็จะวัดสายตาด้วยรูปภาพ เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 4 ปี และเริ่มรู้จักการนับตัวเลขแยกแยะความเหมือนหรือแตกต่างได้ก็จะใช้การวัดสายตาด้วย E chart เด็กจะบอกได้ว่าขาของตัว E หันไปทางใด ขึ้น ลง บนหรือล่าง ถ้าเด็กมีความเข้าใจเรื่องดีขึ้นก็สามารถวัดด้วยตัวเลข หรือ Snellen Chart ได้เหมือนกับผู้ใหญ่ การวัดสายตาของเด็กไม่ควรใช้เวลาในการทดสอบสายตานานเกินไปเนื่องจากความสนใจของเด็กค่อนข้างสั้น โดยการทดสอบควรเริ่มจากแถวกลางก่อน จะแตกต่างจากการตรวจสอบสายตาของผู้ใหญ่ที่เริ่มอ่านจากแถวที่มีอักษรใหญ่ที่สุดก่อน เมื่อเด็กทำการอ่านจากแถวกลางคือแถว 20/40 ได้ ให้อ่านแถวที่มีอักษรขนาดเล็กลงมาเรื่อย ๆ จนถึงแถวที่เล็กที่สุด แต่ถ้าเด็กอ่านแถว 20/40 ไม่ได้ ให้เลื่อนไปอ่านตัวอักษรที่ใหญ่ขึ้น

(a) T Z V E

(b) E M B W

(c) H O T V

(d) U C O O

(e) ○ □ ▽ ♥

(f) 🏠 🖐️ 🐣 🐔

(g) E O

ภาพประกอบ 1 ตัวอย่างแบบทดสอบสายตาในเด็กเล็กที่พูดได้

(a) รูปอักษร Snellen

(b) E เกมส์

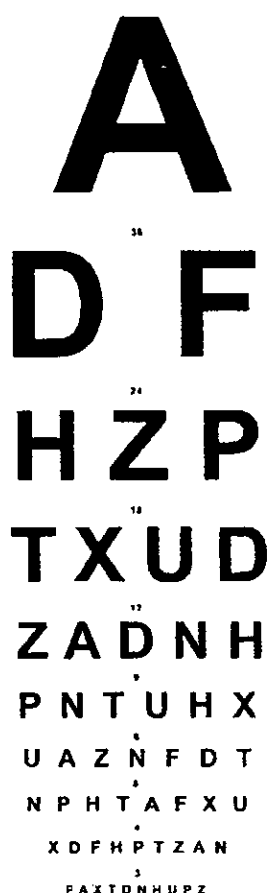
(c) HOTV test

(d) Landolt ring

(e) Lea test

(f) Allen test

(ที่มา : กิ่งแก้ว ปาจริย์.2542:198)

ภาพประกอบ 2 แผนภาพจำลองแบบวัดสายตาสหิต Snellen chart

(ที่มา : www.vision3k.com/snellen.asp)

การแบ่งระดับของสายตา (Classification) ตามหลักของ Fonda สรุปได้ ดังนี้

ระดับ 1 20/60 ถึง 20/250 จัดว่าสายตาเลือนรางระดับดีที่สุดที่สามารถเรียนร่วมได้

ระดับ 2 20/30 ถึง 5/200 (20/800) ใช้เครื่องช่วยการมองเห็นได้ดี สมควรให้การกระตุ้น ฟันฟู
สมรรถภาพทางการเห็น สามารถอ่านและเขียนหนังสือด้วยอักษรตัวใหญ่ขยาย (Large Print) ได้ และยังสามารถเรียนร่วมได้

ระดับ 3 4/200 ถึง 2/200 (20/1000 ถึง 20/2000) พอที่จะกระตุ้นให้ใช้เครื่องการมองเห็นได้บ้าง
อาจมีความยากลำบากในการอ่าน – เขียน อักษรตัวใหญ่ (Large Print) และแนะนำให้เรียนอักษรเบรลล์ (หมายถึง
ถึงการเรียนด้วยการสัมผัสสัญลักษณ์ตัวนูน) ควบคู่ไปด้วย สามารถเรียนร่วมได้บ้างในบางวิชา

ระดับ 4 20/2000 ถึง 1/200 แนะนำให้เรียนอักษรเบรลล์ ไม่สามารถใช้เครื่องช่วยการมองเห็นได้

ตาราง 1 การแบ่งระดับสายตาศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2542

ระดับที่	หัวข้อพิจารณา	ลักษณะความพิการ
1	การมองเห็นของสายตา ลานสายตาแคบกว่า 6/18 ลงไปถึง 6/60 30 องศา	สายตาเลือนราง (ผิดปกติที่สายตา)
2	สายตาน้อยกว่า 6/60 ลงไปถึง 3/60 จนถึง 10 องศา	สายตาพิการ (ผิดปกติที่ลานสายตา)
3	สายตาน้อยกว่า 3/60 ลงไปถึง 1/60 ลานสายตาแคบกว่า 10 องศา จนถึง 5 องศา	ตาบอดขั้นหนึ่ง
4	ลานสายตาน้อยกว่า 1/60 ลงไปถึงเห็นเพียงแสงสว่าง ลานสายตาแคบกว่า 5 องศาลงไป	ตาบอดขั้นที่สอง
5	มองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง	ตาบอดขั้นสาม

ที่มา : ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข ประจำปี 2542

ตาราง 2 การแบ่งระดับสายตาองค์การอนามัยโลก (WHO) แบ่งระดับความพิการทางการเห็นไว้ดังนี้

ระดับของความพิการทางการเห็น	สายตาข้างที่ดีที่สุดเมื่อใช้แว่นตาธรรมดา
1. Visual Impairment (สายตาเลือนรางที่ดีที่สุด)	< 6/18 (20/70) – 6/60 (20/200)
2. Severe Visual Impairment (สายตาเลือนรางระดับดี)	< 6/60 (20/200) – 3/60 (20/400)
3. Blind (บอดปานกลาง)	
4. Blind (บอดรุนแรง)	< 3/60 (20/400) – 1/60 (20/1200)
5. Blind (บอดสนิท)	< 1/60 (20/12000) – PL
	NPL

PL เห็นเพียงแสงสว่าง : NPL ไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง (ที่มา : กิ่งแก้ว ปาจารย์.2542:182)

การแบ่งระดับของสายตาจะยึดหลักของการวัดสายตาสากล (WHO) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 เป็นหลักที่กล่าวว่า คนสายตาเลือนรางจะมีระดับของสายตา

ในระดับที่ น้อยกว่า 6/18 (20/70) ถึง 3/60 (20/400) มีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา (ไรวดี ดุลยจินดา.2543:1)

2.3 พฤติกรรมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (Blindlism)

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอการสังเกตลักษณะของพฤติกรรมที่สามารถพบในเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นไว้ ดังนี้

1. ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบกับแสงพร้อมภาพ
2. มีชอบตาแดง
3. มีผื่นหรือตุ่มบนขอบตาหรือหนังตา
4. ตาแดงเรื่อ ๆ มีน้ำตาไหล
5. ตาเอียง ตาเขหรือตาเหล่
6. หนังตาปลิ้นหรือขอบตาบวม
7. ตาอักเสบเป็นตากุ้งยิงบ่อย
8. ลูกตาคามีอาการผิดปกติ
9. กลอกกลิ้งลูกตาไปมาบ่อย ๆ
10. ขยี้ลูกตาบ่อย ๆ หรือกระพริบตาถี่ ๆ จนผิดปกติ
11. ชอบหรี่หรือป้องกันแสงไม่ให้เข้าตา
12. โบกหน้าบูดเบี้ยวขณะอ่านหนังสือ
13. บิดหรือหลับตาข้างเดียว การเอียงศีรษะหรือการผงกหัวไปข้างหน้า
14. การเดินชนสิ่งของที่ไม่สามารถมองเห็นได้ในระดับสายตา
15. การแสดงอาการงุ่มง่าม
16. เดินอย่างระมัดระวังมากเกินไป
17. อาการที่แสดงให้เห็นถึงความไม่สัมพันธ์กันระหว่างตากับมือ
18. เปลือกตาตั้งลงมาปิดตามากกว่าปกติ
19. อาการขมวดคิ้ว เขามือกดตา
20. อ่านหนังสือใกล้ตามากเกินไป
21. ไม่สามารถกระระยะทางระหว่างสิ่งของกับตาของตัวเองได้อย่างถูกต้อง
22. ไม่สามารถแยกสีออก (กระทรวงศึกษาธิการ.2544:16-17)

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยทั่วไปจะมีพฤติกรรมบางอย่างที่สามารถสังเกตเห็นได้ โดยเฉพาะเด็กตาบอดสนิท ส่วนในกลุ่มของเด็กที่มีสายตาเลือนรางอาจต้องสังเกตลักษณะและพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก ลักษณะและพฤติกรรมดังกล่าวสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. อายุประมาณ 2 เดือน ถ้าไม่มีการจ้องหน้าให้สงสัยว่าเด็กจะมีสายตาผิดปกติ
2. ลักษณะและขนาดของดวงตาที่ผิดปกติหรือเห็นความผิดปกติที่ส่วนประกอบต่าง ๆ ของตา เช่น ตาสั้น ตาเข มีขอบตาแดง น้ำตาไหลเสมอ มีตุ่มหรือมีฝ้าขาวในลูกตาคำ
3. ตาไม่สู้แสง น้ำตาไหล เมื่อออกที่แจ้งจะหรี่ตาลงหรือป้องกันแสงไม่ให้เข้าตา

4. ขยี้ตาบ่อย หรือกระพริบตาถี่จนผิดปกติ
5. มองวัตถุ หรือสิ่งของที่อยู่ใกล้หรือไกลเกินไป
6. พุดเสียงดัง เวลาพูดไม่มองหน้าผู้ฟัง
7. ชอบฟังเป็นพิเศษ และชอบเลียนเสียงต่าง ๆ เช่น เสียงครู เสียงรถ และเสียงธรรมชาติ

8. ชอบนั่งก้มหน้า มีอาการปฏิกิริยาไม่เหมาะสมจนติดเป็นนิสัย (Mannerism หรือ Blindism) เช่น การกอดตา นั่งสายตึ๊วะ โยกตัว หมุนตัว สะบัดนิ้ว และเล่นแสง เป็นต้น

9. มีการระมัดระวังตัวในการเดินมากผิดปกติ เดินหรือวิ่งไม่สม่ำเสมออาจมีการสะดุดโดยไม่มีสาเหตุ มีปัญหาในการอ่านหรือเขียนหนังสือ เช่น การสลับสับตัวหนังสือที่มีลักษณะที่คล้ายกัน อ่านข้ามหรือซ้ำบรรทัด เขียนหนังสือหรือเว้นวรรคไม่ถูกต้อง

สำหรับพฤติกรรมของเด็กสายตาสั้นที่ที่ไม่ได้รับการดูแลที่ถูกต้องจะมีพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ดังนี้

1. มีภาวะทางอารมณ์แปรปรวนง่ายกว่าคนที่มีสายตาปกติ และคนตาบอด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพการเห็น
2. บางครั้งไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งที่เห็นนั้นเป็นอะไร
3. ไม่ต้องการแสดงว่าตนเป็นผู้มีสายตาสั้นจึงมีการหลีกเลี่ยงการใช้เครื่องช่วยทางสายตา
4. ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

2.4 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นกลุ่มบุคคลที่ขาดการรับรู้ทางการมองเห็น แม้ว่าจะมีระดับการมองเห็นเลือนราง แต่การรับรู้โดยส่วนใหญ่ต้องอาศัยประสบการณ์ของประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่ ได้แก่ ประสาทสัมผัสทางร่างกาย การฟัง และการสัมผัส เป็นสำคัญ สำหรับเด็กสายตาสั้นควรจัดการศึกษาให้เป็นไปในลักษณะเดียวกับหลักสูตรของเด็กปกติ และอาจมีการยืดหยุ่นในบางกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีทักษะใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกับเด็กปกติให้มากที่สุด

ปัจจุบันเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นใช้หลักสูตรทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ ยกเว้นเพียงบางกลุ่มวิชาที่ผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ จากการปรับหลักสูตรของเด็กปกติเพื่อการเรียนการสอนของกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นแล้ว ยังมีการจัดหลักสูตรเพิ่มเติมในเรื่องของการฝึกอาชีพ

การปรับวิชาต่าง ๆ นั้นจะต้องดัดแปลงจากการมองเห็นไปสู่การฟัง การรับรู้ด้วยการสัมผัส การเคลื่อนไหว และการใช้สื่อพิเศษต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ในระดับก่อนประถมศึกษา รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนนั้นควรมีการจัดให้ครอบคลุมการฝึกประสาทการรับรู้กิจกรรมที่กระตุ้นการรับรู้ควรเน้นการฟัง การสัมผัสทั้งภายนอกและภายใน การดมกลิ่นและการลิ้มรส เน้นประสบการณ์ตรง และการใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริงมากกว่าของเลียนแบบ กิจกรรมในระดับของเด็กวัยนี้ควรเน้นเกี่ยวกับการช่วยตนเองซึ่งรวมไปถึงการรับประทานอาหาร การแต่งตัว การขับถ่ายที่ถูกต้อง การเคลื่อนไหวทั้งภายในอาคาร และรอบอาคาร การฝึกให้คุ้นเคยกับเสียงในสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก ซึ่งในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มีความคล้ายกับเด็กปกติ

นี้

มณีนทร พลไชยวงศ์ ได้แนะนำหลักการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นไว้ 4 ประการ ดังนี้

- 1.คำนึงถึงเอกัตบุคล และขนาดของชั้นเรียนของเด็กที่มีสายตาเลือนรางควรเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ในระหว่าง 5-10 คน และโปรแกรมของเด็กแต่ละคนควรคำนึงถึงความเหมาะสมและสภาพความต้องการของเด็กด้วย
- 2.ความเป็นรูปธรรม เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตจากการเห็นที่เลือนราง การได้ยิน และการสัมผัสการสังเกต จากการสัมผัสทำให้เด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก ความแข็ง คุณภาพของพื้นผิว อุณหภูมิและความยืดหยุ่นสิ่งที่ใช้สอนต้องมีความเป็นรูปธรรมให้เด็กสามารถสังเกตโดยการสังเกตจากวัตถุหรือสถานการณ์ หรือโดยจัดเตรียมแบบจำลอง โดยแบบจำลองของสิ่งที่นำมาสอนไม่ควรมีขนาดแตกต่างจากของจริงมากเกินไปเพื่อไม่ให้เด็กเกิดภาพพจน์ที่บิดเบือน
- 3.การผสมผสานของประสบการณ์ เป็นการหยาบภาพรวมให้เด็กเข้าใจโดยครูอธิบายให้กลมกลืนสอดคล้องกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์รวมทั้งจัดลำดับเหตุการณ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งทำให้เด็กสามารถจัดลำดับประสบการณ์ และเกิดการผสมผสานกับภาพพจน์ที่ตนเคยมีประสบการณ์มาแล้ว
- 4.การเพิ่มสิ่งเร้า เพื่อเป็นการขยายประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาความคิดฝันจินตนาการ และสิ่งแวดล้อมที่กว้างขึ้น โดยกระตุ้นอย่างมีระบบและเริ่มจากสิ่งที่เด็กมีความคุ้นเคย การทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยครูทำการช่วยเหลือให้น้อยที่สุดโดยทำการกระตุ้น และให้นักเรียนรู้จักกิจกรรมประจำวันและกิจกรรมทางสังคมด้วยตนเองโดยกิจกรรมนั้นต้องมีความปลอดภัยและตรงกับความคิดของเด็ก (มณีนทร พลไชยวงศ์.2539:90-91)

รัตนวดี ทองรวย เสนอหลักการสอนและการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นตามทัศนะของ คอเน็ค (Chomiak) ไว้ 6 ประการ ดังนี้

- 1.ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีปัญหาไม่เหมือนกัน เช่น สาเหตุของความบกพร่องทางสายตา ความรุนแรงของโรคไม่เหมือนกัน อาจอยู่โรงพยาบาลนานห่างไกลครอบครัว ขาดความอบอุ่น เป็นต้น ครูควรจัดโปรแกรมเฉพาะบุคคลมีการประชุมปรึกษาผู้ปกครอง เพื่อช่วยเหลือเด็ก
- 2.จัดการเรียนการสอนให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ใช้ประสาทสัมผัสทุกด้านทั้ง ตา หู จมูก ลิ้นและกาย ด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย หมั่นพูดอธิบายให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจ
- 3.จัดกิจกรรมที่กระตุ้นความคิด ความอยากรู้อยากเห็น สิ่งที่น่าสนใจภายนอก การแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ใหม่กับเพื่อนหรือผู้ใหญ่จะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เด็กหมกมุ่นกับตัวเอง นั่งโยกตัว กัดคำ หรือสายศีรษะไปมาได้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์และเพิ่มความมั่นใจให้กับเด็กด้วย
- 4.จัดให้เด็กได้เรียนรู้โครงสร้างหรือภาพรวม เพราะเด็กมองไม่ชัด มักมีปัญหาในการเชื่อมโยง โครงสร้างหรือมองภาพโดยรวมไม่ออก ครูจึงต้องอธิบาย และสนใจให้เด็กรู้จักเชื่อมโยงความสัมพันธ์ จากสิ่งหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่งและมองภาพโดยรวมได้
- 5.ควรสอนโดยใช้คำพูดง่าย ๆ ให้เด็กเข้าใจ ย้ำเรื่องเดิมหลาย ๆ ครั้งด้วยกิจกรรมหรือเกมหลายรูปแบบ พร้อมกับให้แรงเสริมเมื่อเด็กทำได้
- 6.สอนให้เด็กพึ่งพาตนเองในทุก ๆ เรื่อง และพยายามใช้สายตาที่เหลืออยู่ให้มากและมีประสิทธิภาพที่สุด (รัตนวดี ทองรวย.2544: 22-23)

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นสามารถเรียนรู้ในหลักสูตรสำหรับเด็กปกติได้ เพียงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ ขั้นตอน วัตถุประสงค์ สื่อและอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการและความ

สามารถของผู้เรียน อีกทั้งหลักสูตรต้องสามารถสร้างประสบการณ์ การพัฒนาการ ตามความต้องการของเด็กและต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งต้องพิจารณาถึงระดับการมองเห็นของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนจึงควรคำนึงถึงศักยภาพและความต้องการของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ โดยที่การเรียนการสอนนั้นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ สัมผัส ของจริงด้วยตนเองเพื่อให้เด็กได้รู้จักความยืดหยุ่นของผิววัตถุ ความอ่อน ความแข็ง และรู้จักน้ำหนักที่แท้จริง ให้เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม (รัตนวดี ทองรวย.2544:23) ในการจัดรูปแบบกิจกรรมสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาการให้มากที่สุดและเทียบเท่ากับเด็กปกติ
2. ใช้คำพูดอธิบายให้เด็กเกิดความเข้าใจในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสให้มีความสัมพันธ์ในการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. ส่งเสริมให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของร่างกายที่เหลือยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเด็กสายตาดูเลือนราง ควรมีการกระตุ้นให้เด็กใช้สายตาให้มากที่สุด
4. ส่งเสริมให้เด็กเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ด้วยการใช้อยู่สัมผัสที่มีเสียงและผิวสัมผัสที่น่าจับต้อง เช่น ลูกบอลที่มีลูกกระพรวน
5. พยายามพูดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเด็ก พูดถึงความรู้สึก สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

นอกจากรูปแบบของการจัดประสบการณ์ดังที่ได้กล่าวข้างต้น การปฏิบัติตัวของผู้สอนกับเด็กก็ต้องเป็นรูปแบบเดียวกับเด็กปกติ แต่ต้องมีการพิจารณาและการให้ความสำคัญกับภาษาที่ผู้สอนใช้กับเด็ก รวมไปถึงการมีความเข้าใจถึงข้อจำกัดและความต้องการของเด็กด้วย สำหรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนควรมีการจัดให้ครอบคลุมการฝึกประสาทการรับรู้ กิจกรรมที่กระตุ้นการรับรู้ควรเน้นการฟัง การสัมผัสทั้งภายนอกและภายใน การดมกลิ่นและการลิ้มรส โดยเฉพาะเด็กสายตาดูเลือนราง ควรกระตุ้นเด็กให้ใช้สายตาที่เหลือยู่ให้มากที่สุด และเน้นประสบการณ์ตรง มีการใช้อุปกรณ์ที่เป็นของจริงมากกว่าของเลียนแบบ กิจกรรมในระดับของเด็กวัยนี้ควรเน้นเกี่ยวกับการช่วยตนเองซึ่งรวมถึงการรับประทานอาหาร การแต่งตัว การขับถ่ายที่ถูกตอง การเคลื่อนไหวทั้งภายในอาคาร และรอบอาคาร การฝึกให้คุ้นเคยกับเสียงในสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาการของเด็ก

3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ

3.1 ความหมายของความสำคัญของพัฒนาการ

พัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ด้านการทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่าง ๆ ในด้านโครงสร้าง การจัดระเบียบของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก มีลักษณะและทิศทางที่แน่นอนสัมพันธ์กับเวลา สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาและการปรับตัวที่มีความก้าวหน้าเป็นลำดับต่อเนื่องกัน โดยพัฒนาการครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา (Physiological development) ของระบบอวัยวะ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถแยกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ (Quantitative Change) ได้แก่ การเพิ่มจำนวนเซลล์ประสาทในสมอง ขนาดของรูปร่างสูงขึ้น การขยายส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การเกิดและการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของมนุษย์ (Human development) เป็นความสามารถในการทำหน้าที่ด้านต่าง ๆ สังเกตได้จากพฤติกรรมและผลงาน

การเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Qualitative Change) ได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน การคิดแก้ปัญหา ทักษะการช่วยตัวเอง การทรงตัวและการเคลื่อนไหว การรู้จักการแบ่งปัน มีน้ำใจ

พัฒนาการมนุษย์มีพื้นฐานของการพัฒนา 2 ประการ ได้แก่

วุฒิภาวะ (Maturation) และ การเรียนรู้ (Learning) ทั้ง 2 ส่วนมีการทำงานร่วมกัน โดยที่ วุฒิภาวะ เป็นการถ่ายทอดพันธุกรรมซึ่งทำการควบคุมแบบแผนของการเจริญเติบโตของร่างกาย ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามระดับของอายุ โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์หรือการเรียนรู้แต่จะอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ปกติ คือ เมื่อเด็กกลืนได้ในระยะหนึ่ง กล้ามเนื้อหรือโครงสร้างของกระดูกจะมีการเจริญเติบโตและแข็งแรงพร้อมที่จะทำการเดิน เป็นต้น สำหรับการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลจากประสบการณ์ มาจากกิจกรรมที่เด็กได้กระทำ หรือการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ การฝึกหัด การทดลอง ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางร่างกายและพฤติกรรม การเรียนรู้มีผลทำให้ประสบการณ์ต่าง ๆ ของเด็กเพิ่มขึ้น การที่เด็กได้ทำกิจกรรม เห็น ฟัง และสัมผัส จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาการ ผลของพัฒนาการที่เกิดขึ้นของการเรียนรู้ต้องอาศัยวุฒิภาวะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของเด็ก

ดังนั้น พัฒนาการจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ภาษาพูด ที่มีความก้าวหน้าเป็นไปในทางที่ดีขึ้นจากเดิม เป็นผลมาจากการมีวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม พัฒนาการที่เกิดขึ้นทุกด้านของมนุษย์ หากได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการ พัฒนาการที่เกิดขึ้นจะเป็นไปอย่างสมวัย

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์และให้ความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการ โดยมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาว่า เป็นวัยแห่งการเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ เป็นช่วงที่สำคัญเพราะเป็นวัยของการวางรากฐานและเตรียมพร้อมในการเข้าสู่สังคม สำหรับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา การจัดการศึกษากับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา จึงเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมรวมถึงการพัฒนาการในทุกด้านอย่างเหมาะสมตามวัยและศักยภาพ

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

พัฒนาการเริ่มต้นตั้งแต่การปฏิสนธิและมีความต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยคงเค้าพัฒนาการเดิมและแบบการเปลี่ยนแปลงแบบไม่เห็นเค้าของพัฒนาการเดิมที่มีอยู่ การพัฒนาจะเกิดขึ้นเหมาะสมกับวัยเมื่อความต้องการทุกด้านได้รับการตอบสนอง จากการศึกษาของนักวิชาการได้กล่าวถึงพัฒนาการว่า โดยเฉลี่ยคนในระดับอายุเดียวกันมักมีระดับวุฒิภาวะระดับประสบการณ์ และระดับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกัน เมื่ออายุมากขึ้นพัฒนาการในการเรียนรู้และการแสดงออกจะแตกต่างจากเดิม และความบกพร่องที่เกิดขึ้นกับพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งมีอาจมีผลกระทบต่อพัฒนาการในด้านอื่น ๆ โดยทางตรงและทางอ้อม

พัฒนาการแต่ละด้านของมนุษย์ในระยะแรกของชีวิตจะมีลักษณะร่วมกันหลายประการ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะที่อธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนและการพัฒนาของเด็กในแต่ละด้าน สำหรับพัฒนาการเด็กในสังคมไทย ศิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545:34-54) ได้รวบรวมทฤษฎีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาไว้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการของกิเซล

กิเซล (Arnold Gesell) อธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาของเด็กว่า การเจริญเติบโตของเด็กทางร่างกาย อวัยวะ หน้าตาของอวัยวะต่าง ๆ และพฤติกรรม ที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอนและเกิดขึ้นเป็นลำดับ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบรองลงมาที่ทำการเสริมพัฒนาการต่าง ๆ โดยที่เชื่อว่าวุฒิภาวะจะถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และมีในเด็กแต่ละคนมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละวัยมีความพร้อมที่จะกระทำการต่าง ๆ ได้ ถ้าวุฒิภาวะหรือความพร้อมยังไม่เกิดขึ้นตามปกติในวัยนั้น ๆ สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (Jean Piaget) เน้นความสำคัญของความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีความสามารถในการสร้างความรู้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ในตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิด ความสามารถนี้คือการปรับตัว (Adaptation) เป็นกระบวนการที่เด็กสร้างโครงสร้างตามความคิด (Scheme) โดยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม 2 ลักษณะ คือ เด็กพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยซึมซาบประสบการณ์ (Assimilation) และการปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) ตามสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลในโครงสร้างตามความคิดความเข้าใจ (Equilibration) ความสามารถนี้เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างทางสมอง

การซึมซาบประสบการณ์ (Assimilation) คือ กระบวนการที่อินทรีย์ดูดซึมสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์เดิมของตนเอง ขอบเขตของการดูดซึมนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของอินทรีย์นั้น ๆ

การปรับโครงสร้างสติปัญญา (Accommodation) เป็นกระบวนการควบคู่ไปกับการซึมซาบประสบการณ์ เมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสติปัญญาในอินทรีย์จึงต้องมีการปรับปรุงให้สมดุลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า สกีม (Schema) หมายถึง สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลช่วยให้เด็กเปลี่ยนความคิด ความเข้าใจและปรับโครงสร้างสติปัญญาให้ตรงกับสภาพแวดล้อมของเขา

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ การ์ดเนอร์

การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) เชื่อว่า สมองของมนุษย์แบ่งเป็นส่วน ๆ แต่ละส่วนได้กำหนดความสามารถในการค้นหาและแก้ปัญหาที่เรียกว่า “ปัญญา” ซึ่งมีหลายประเภทที่เกิดมาจากสมองเฉพาะส่วนแตกต่างกัน ผู้วิจัยขอกล่าวถึง 8 ด้าน ได้แก่

สติปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) กลุ่มผู้ที่มีความสามารถทางด้านภาษาสูง เช่น นักพูด นักเล่านิทาน ความสามารถใช้ภาษาในการอธิบาย กวี นักเขียนบทละคร บรรณาธิการ นักหนังสือพิมพ์ นักจิตวิทยา

สติปัญญาด้านตรรกและคณิตศาสตร์ (Logical/Mathematics Intelligence) กลุ่มผู้มีความสามารถในการใช้ตัวเลข เช่น นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ นักสถิติ กลุ่มผู้ให้เหตุผลที่ดี เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กลุ่มผู้ที่มีความไวในการเห็นความสัมพันธ์แบบแผนตรรกวิทยา การคิดเชิงนามธรรม การคิดที่เป็นเหตุผล (Cause - effect) และการคิดคาดการณ์ (If -

then) วิธีการใช้ในการคิด ได้แก่ การจำแนกประเภท การจัดหมวดหมู่ การสันนิษฐาน การสรุป การคิดคำนวณ การตั้งสมมติฐาน

สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence) กลุ่มผู้มีความสามารถมองเห็นภาพของทิศทาง แผนที่ ที่กว้างไกล ผู้ที่มีความสามารถมองความสัมพันธ์ มองเห็นแสดงออกเป็นภาพรูปร่างในการจัดการกับพื้นที่ เนื้อที่ การใช้สี เส้น พื้นผิว รูปร่าง รูปทรง

สติปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily/Kinesthetic Intelligence) กลุ่มผู้ที่มีความสามารถในการใช้ร่างกายของตนเองแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก เช่น นักแสดง นักกีฬา นักเต้น และกลุ่มผู้มีความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ รวมถึงความสามารถที่มีทักษะทางกาย ได้แก่ ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น ความประณีต และความไวทางประสาทสัมผัส

สติปัญญาด้านดนตรี (Musical/Rhythmic Intelligence) กลุ่มผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรี ได้แก่ นักแต่งเพลง นักดนตรี นักวิจารณ์ดนตรี รวมถึงความสามารถในเรื่องของจังหวะ ทำนอง เสียง และการวิเคราะห์ การเข้าใจ ในเรื่องของดนตรี

สติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ของผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการสังเกต เสียง ใบหน้า ท่าทาง การมีความสามารถในการรู้ถึงลักษณะต่าง ๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

สติปัญญาด้านตนเองหรือการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) กลุ่มผู้มีความสามารถในการรู้จักตนเอง เช่น การรู้จักตัวเองตามความเป็นจริง คือ การมีจุดอ่อน จุดแข็งในเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ความปรารถนาของตนเอง มีความสามารถในการฝึกฝนตนเองและเข้าใจตนเอง

สติปัญญาด้านการรักธรรมชาติ (Naturalistic Intelligence) ผู้ที่มีความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ และปรากฏการณ์ธรรมชาติ เข้าใจความสำคัญของตนเองกับสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงความสามารถของคนที่จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เข้าใจถึงพัฒนาการของมนุษย์ และการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เข้าใจการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของสสาร

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ และ อีริคสัน

ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ให้ความสำคัญของเด็กวัย 5 ปี แรกของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และบุคลิกที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุด คือ แม่ จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก ฟรอยด์ (Freud) ได้พัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น เชื่อว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ (Psychosexual Development) ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพของร่างกาย โดยร่างกายจะเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจเป็นระยะ ๆ ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน และเมื่อมีการตอบสนองเด็กจะมีการพัฒนาที่ดีและสมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่ได้รับการตอบสนองก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหาและแสดงออกเมื่อโตขึ้น

ฟรอยด์ (Freud) กล่าวถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยอิด (id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งการทำงานของบุคลิกภาพอยู่ภายใต้ 3 สิ่งนี้

อิด (Id) คือ บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติที่สั่งให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตามที่ตนต้องการ เป้าหมายของ Id คือ ความพึงพอใจ (Pleasure Principle)

อีโก้ (Ego) คือ บุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์ปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยใช้หลักแห่งความเป็นจริง (Reality Principle)

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) คือ บุคลิกภาพที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากค่านิยมและมาตรฐาน จริยธรรมของพ่อและแม่ เป็นส่วนที่ควบคุมให้มนุษย์เลือกทำแต่สิ่งที่ตนคิดว่าดี (Ego Ideal) และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพดี คือ บุคคลที่อีโก้ (Ego) สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามความต้องการตามธรรมชาติของอิด (Id) กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

อีริกสัน (Erikson) เน้นความสำคัญของเด็กเช่นเดียวกับ ฟรอยด์ (Freud) โดยที่ อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงอายุของเด็กจะพบกับสิ่งที่พึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ของแต่ละวัยมากน้อยเพียงใด ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม พัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์มี 8 ขั้น ผู้วิจัยจะกล่าวในขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 4

ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาความไว้วางใจ หรือไม่ไว้วางใจในสภาพแวดล้อมและบุคคลรอบตัว (Sense of Trust VS. Sense of Mistrust) อยู่ในวัยแรกเกิดถึง 1 ขวบ ซึ่งจะมีการพัฒนาความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับ และสามารถให้ความไว้วางใจเป็นมิตรแก่คนอื่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไม่ว่าจะเป็นการอุ้มหรือวิธีการเลี้ยงดู จะส่งผลไปสู่อุบัติภาพของความเป็นมิตร เปิดเผยหรือความเชื่อถือ ความเชื่อใจต่อสภาพแวดล้อมและบุคคล ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กก็จะพัฒนาบุคลิกภาพของความไม่ไว้วางใจใครและมักมีการมองโลกในแง่ร้าย

ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หรือความละอายและความสงสัยไม่แน่ใจในตัวเอง (Sense of Autonomous VS. Sense of Shame and Doubt) อยู่ในวัย 1 – 3 ปี เด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเองสามารถควบคุมตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ เด็กจะสามารถทำงานง่าย ๆ เหมาะกับวัยของเด็กให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เช่น หยิบอาหารเข้าปาก เดิน วิ่งหรือเล่นของเล่น ซึ่งถ้าพ่อแม่บังคับ หรือห้ามไม่ให้เด็กทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยตนเอง การเข้มงวดจนเกินไป จะทำให้เด็กเกิดความสงสัยในความสามารถของตนเอง เกิดความละอายในสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณไม่สามารถทำอะไรได้อย่างถูกต้อง และได้ผลหรือการพึงผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาความริเริ่ม หรือความรู้สึกผิด (Sense of Initiative VS. Sense Of Guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี ในช่วงนี้จะเด็กจะมีความกระตือรือร้น ที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เด็กมีการเลียนแบบอยู่ใกล้ชิดหรือสิ่งแวดล้อมที่ตนรับรู้ เริ่มเรียนรู้และยอมรับค่านิยมของครอบครัวและสิ่งที่ถ่ายทอดสู่เด็ก หากเด็กไม่มีอิสระในการค้นหาสิ่งต่าง ๆ ก็จะส่งผลไปสู่ความคับข้องใจที่ไม่สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ซึ่งส่งผลต่อจิตใจของเด็ก

ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาความขยันขันแข็งหรือความรู้สึกด้อย (Sense of Industry VS. Sense of Inferiority) อยู่ในช่วงอายุ 6 – 11 ปี วัยนี้เด็กเริ่มเข้าสู่สังคมภายนอกอย่างเต็มที่คือ สังคมโรงเรียน เด็ก

จะมีการทุ่มเทความสามารถในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ หากเด็กเกิดการล้มเหลวทุกครั้งในสิ่งที่ทำ เด็กจะเกิดปมด้อย เกิดความท้อถอยที่จะทำสิ่งใหม่ต่อไป

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ ของ บรูเนอร์

บรูเนอร์ (Bruner) เชื่อว่าพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในอินทรีย์ (Organism) เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก ซึ่งจะพัฒนาได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยชี้ให้เห็นว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ควรศึกษาจากเด็กในชั้นเรียน ทฤษฎีของบรูเนอร์เน้นหลักการ กระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ คือ แรงจูงใจ (Motivation) โครงสร้าง (Structure) ลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง (Sequence) และการเสริมแรง (Reinforcement)

สำหรับโครงสร้างความรู้ของมนุษย์ บรูเนอร์ แบ่งขั้นพัฒนาการทางความคิดในการเรียนรู้ออกเป็น 3 ขั้น ที่มีความสอดคล้องกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจต์ ดังนี้

1. ขั้นการกระทำ (Enactive stage) มีการเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส
2. ขั้นจินตนาการหรือสร้างมโนภาพ (Iconic Stage) เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตามความเป็นจริง และการคิดจากจินตนาการ
3. ขั้นใช้สัญลักษณ์และความคิดรวบยอด (Symbolic Stage) เด็กเริ่มเข้าใจเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่พบ

6. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของ แบนดูรา

แบนดูรา (Albert Bandura) กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรมบุคคลที่มีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีนี้เน้นบุคคลเกิดการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบ ผู้เรียนจะเรียนแบบจากตัวแบบ และการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ การสังเกตการตอบสนอง และปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อมของตัวแบบ ผลการกระทำ คำบอกเล่า และความน่าเชื่อถือของตัวแบบ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงเกิดขึ้นได้ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ของการเลียนแบบของเด็ก ประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้

1. กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attentional Process) คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้สังเกตตัวแบบ และตัวแบบนั้นดึงดูดให้เด็กสนใจที่จะเลียนแบบ ควรเป็นพฤติกรรมง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนง่ายต่อการเอาใจใส่ของเด็กที่เกิดการเลียนแบบและเกิดการเรียนรู้
2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) คือ กระบวนการบันทึกหรือเก็บเป็นความจำ การที่เด็กจะมีความมั่นใจในการบันทึกสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินเก็บเป็นความจำ ทั้งนี้เด็กดึงข้อมูลที่ได้จากตัวแบบออกมาใช้กระทำตามโอกาสที่เหมาะสม เด็กที่มีอายุมากกว่าจะเรียนรู้จากการสังเกตการกระทำที่ฉลาดของบุคคลอื่นได้มากกว่า โดยประมวลไว้ในลักษณะของภาพและลักษณะของภาษา โดยที่จะนำประสบการณ์ที่ได้รับมาเชื่อมโยงต่อเนื่องเพื่อใช้ในการเรียนรู้
3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) การแสดงผลการเรียนรู้ด้วยการกระทำ คือ การที่เด็กเกิดผลสำเร็จในการเรียนรู้จากตัวแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ เด็กจะต้องแสดงพฤติกรรมจากการเรียนรู้ด้วยการเคลื่อนไหว โดยที่มีการกระทำซ้ำกันหลาย ๆ ครั้ง เพื่อทราบผล

ของการกระทำจากประสบการณ์เหล่านั้น เพื่อนำมาแก้ไขพฤติกรรมต่อไป สิ่งนี้จะทำให้เกิดพัฒนาการในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) คือ กระบวนการเสริมแรงให้กับเด็ก เพื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถูกต้อง เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบตัวแบบที่จะมาจากบุคคลที่สำคัญ การเลียนแบบตัวแบบจากบุคคลที่เป็นเพศเดียวกัน พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้รับอิทธิพลจากตัวแบบ มักจะเป็นตัวแบบที่มีความคล้ายคลึงกับเด็ก

7. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของ โคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ได้ตั้งทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น มีระดับความคิดทางจริยธรรม 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับเริ่มมีจริยธรรม มีลักษณะทำตามคำสั่งที่กำหนดว่าดีหรือไม่ดี ส่วนใหญ่จะมองผลของการกระทำว่าได้รับความเจ็บปวด หรือความพึงพอใจ และทำตามกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจเหนือตนกำหนดไว้ แบ่งเป็น

ขั้นที่ 1 เด็กจะเคารพกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล เลือกทำแต่สิ่งที่น่าสนใจพอใจมาให้ตน การมองความสัมพันธ์ของคนยังแคบ มีลักษณะการแลกเปลี่ยน ถือหลักอย่าดีคนอื่นเพราะเขาจะดีเราตอบ

2. ระดับมีจริยธรรมตามกฎหมาย มีลักษณะคล้อยตามประเพณีนิยม

ขั้นที่ 3 เกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องอยู่ที่ผู้อื่นเห็นชอบการกระทำดี คือ ทำสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นพอใจ ช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้สังคมยอมรับ

ขั้นที่ 4 เกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องอยู่ที่ความเป็นระเบียบของสังคม และการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทำตามหน้าที่ของตน รักษากฎเกณฑ์

3. ระดับมีจริยธรรมของตนเอง มีลักษณะพยายามกำหนดหลักการทางจริยธรรมที่ต่างไปจากกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 5 คิดถึงกฎที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม คำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 6 คำนึงถึงหลักจริยธรรม ตัดสินความถูกต้องจากจริยธรรมที่ตนยึดถือจากสามัญสำนึกของตนเองจากเหตุผล คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนไม่คล้อยตามสังคม

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว แสดงว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นลักษณะเด่นของพัฒนาการ เด็กแต่ละคนจะมีการเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกัน ถึงแม้จะมีแบบแผนขั้นตอนที่เหมือนกัน พัฒนาการแต่ละด้านของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการแต่ละบุคคล ขั้นตอนการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะเป็นพื้นฐานของขั้นตอนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น กรรมพันธุ์และสภาวะต่าง ๆ ขณะที่เด็กอยู่ในครรภ์ ระหว่างคลอดและการเลี้ยงดูส่งผลให้เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจที่แตกต่างกัน พื้นฐานดังกล่าวมีส่วนกำหนดอัตราและระดับของพัฒนาการแต่ละด้าน ผลกระทบบางอย่างโดยเฉพาะประสบการณ์ทางลบที่รุนแรงมีผลต่อการสะกดกันทำให้พัฒนาการบางด้านหยุดชะงัก ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการในทางที่เหมาะสมทำได้ง่ายกว่าการแก้ไขพัฒนาการที่เป็นไปในทางที่เบี่ยงเบน

3.3 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

พัฒนาการของเด็กจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการที่มีความก้าวหน้า (Progressive change) ลำดับขั้นของการพัฒนาแต่ละด้านย่อมมีความสัมพันธ์ต่อกัน พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางโครงสร้างต่าง ๆ ของร่างกายที่เด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปถึง รวมทั้งการเพิ่มของขนาดร่างกายตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ (Quality) คือ การมีความสามารถใหม่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงจะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่ง มีผลทำให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ทั้งร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา กระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน พัฒนาการของเด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงตามแบบแผนเดียวกัน ดังนี้

1. แบบแผนเฉพาะ คือ ลำดับขั้นของการพัฒนาเหมือนกันและเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและมีทิศทางก้าวหน้า โดยไม่ข้ามขั้นและไม่มีการหยุดนิ่งอยู่กับที่ พัฒนาการขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในขั้นต่อไปที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้ชัดเจน ด้านการเพิ่มขนาดของรูปร่าง และอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อเด็กอายุมากขึ้น เกิดความเจริญเติบโตทางร่างกาย รวมถึงการแสดงออกในขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ
3. การเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อนเกี่ยวกับกลไกการทำงานภายในร่างกายที่ก่อให้เกิดความสามารถใหม่ ๆ
4. ความสัมพันธ์ของพัฒนาการทุกด้าน พัฒนาการทุกด้านของเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการด้านหนึ่งย่อมส่งผลทางบวกและทางลบให้กับพัฒนาการด้านอื่นเปลี่ยนแปลงไปด้วย
5. ลักษณะเด่นของพัฒนาการ ในแต่ละช่วงของการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนของพัฒนาการ ลักษณะบางอย่างอาจพัฒนาเร็วกว่าลักษณะอื่น และสังเกตเห็นได้เด่นชัด
6. ความคาดหวังของพัฒนาการ พัฒนาการของมนุษย์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมีขั้นตอนและได้ถูกกำหนดไว้อย่างแน่นอน จึงสามารถทำนายและคาดหวังความสามารถและพฤติกรรมตามขั้นพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็กอย่างคร่าว ๆ ได้ เมื่อเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างเหมาะสม
7. ความแตกต่างภายในตัวบุคคล ธรรมชาติกำหนดให้พัฒนาการของระบบและส่วนต่าง ๆ ของร่างกายภายในตัวเด็กแต่ละคน มีอัตราการเจริญเติบโตไม่เท่ากันในช่วงอายุหนึ่งของบุคคล
8. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กทุกคนจะมีแบบแผนของพัฒนาการเหมือนกันและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน แต่ความสามารถในการพัฒนาให้ไปถึงจุดเดียวกันเมื่ออายุเท่ากันอาจแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากระดับวุฒิภาวะที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรม และประสบการณ์ที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นหรือขัดขวางศักยภาพการแสดงความสามารถของเด็กแต่ละคน

พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต จากการศึกษาพัฒนาการของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้

ด้านร่างกาย

ลักษณะตามปกติของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านของ ส่วนสูง น้ำหนัก และการเจริญเติบโตของร่างกาย การที่เด็กไม่อยู่นิ่งมีการเคลื่อนไหวเกือบตลอด

เวลา มีส่วนช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก อีกทั้งเป็นการกระตุ้นของประสาทสัมผัสในด้านต่าง ๆ พัฒนาการทางร่างกายโดยทั่วไปมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ พัฒนาการทางสุขภาพ และ พัฒนาการทางการเคลื่อนไหว ทั้ง 2 ส่วน จะเป็นตัวบ่งชี้ความสมบูรณ์และความสามารถของเด็กที่มีผลจากการพัฒนาของเด็ก พัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อเกิดขึ้นจากพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว สิ่งเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากนั้นความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัสควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวยังเป็นสิ่งสำคัญที่มีส่วนช่วยในการพัฒนา โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กมีการเคลื่อนไหวโดยผ่านการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีการมอง การทำงาน การชิม การดม หรือการสัมผัส

ด้านอารมณ์

เด็กวัยนี้มักมีปัญหาทางด้านอารมณ์ เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้มักมีอารมณ์ไม่มั่นคง จะมีการเปลี่ยนแปลงง่ายในระยะเวลาอันสั้น การแสดงอารมณ์โกรธ ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความเศร้า หรือความสนุกสนานของเด็กจะไม่มีการควบคุม พัฒนาการทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กจะสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของเด็กที่มีระดับการพัฒนาทางอารมณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อารมณ์บางอย่างอาจแสดงออกในระดับที่รุนแรง และเกิดขึ้นบ่อยครั้ง พฤติกรรมดังกล่าวอาจลดลงเมื่อเด็กโตขึ้น ขณะที่อารมณ์บางอย่างเกิดขึ้นในทางกลับกัน

พฤติกรรมทางอารมณ์ที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะตามธรรมชาติที่เป็นไปตามวัยของเด็ก บางครั้งอาจบ่งชี้ถึงปัญหาที่ต้องการการแก้ไข อารมณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นกับเด็กต้องมีการดูแลและปรับพฤติกรรม เช่น อารมณ์หวาดกลัว เพราะการที่ได้รับความหวาดกลัวอย่างรุนแรงในวัยเด็กจะส่งผลต่อการชะงักทางพัฒนาการด้านอื่น หรืออาจเกิดการพัฒนาไปในด้านลบ การดูแลและส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่ดีย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ด้านสังคม

เด็กจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง เมื่อเด็กได้เข้าสังคม มีการพบปะกับบุคคลอื่นนอกจากบุคคลในครอบครัวและเริ่มแยกจากพ่อ แม่ เขาจะต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นทั้งเด็กเล็กและผู้ใหญ่ การเรียนรู้บทบาทของตนเองในการอยู่ร่วมในสังคม ทำให้เด็กเริ่มให้ความสำคัญและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น พัฒนาการทางสังคมที่เกิดขึ้นกับเด็กจะมีขั้นตอนตามลำดับอายุของเด็ก ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เด็กก็จะมีพัฒนาการทางสังคมที่มีขั้นตอนที่เหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันในทักษะทางสังคมนั้น ๆ เช่น ทางด้านศาสนา การแต่งกาย หรือการดำรงชีวิต เป็นต้น

เด็กควรที่จะได้รับโอกาสที่จะเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กในวัยเดียวกัน เพื่อเป็นการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การถ่ายทอดมารยาทและกติกาสังคมเพื่อความสามารถในการวางตัวและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมกับวัย เพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว และสังคม เป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ทางสังคม ที่สำคัญเด็กต้องเรียนรู้ที่จะเป็นตัวของตัวเองและการแสดงออกอย่างเหมาะสม

สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา การให้ความสำคัญกับพัฒนาการมีความสัมพันธ์กับความพร้อมสำหรับการเรียน หมายถึง สภาพความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะหรือการฝึกฝน และอาจจะเกิดจากทั้งวุฒิภาวะและการฝึกฝนทั้งสองอย่างประกอบกัน

ด้านสติปัญญา

เด็กอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการใช้ภาษากับเด็กก็มีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพของพัฒนาการเด็ก การใช้ภาษาสำหรับเด็กมีส่วนช่วยในการกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเริ่มมีการใช้ความคิด การใช้เหตุผลและจินตนาการมากขึ้น จากการซักถามเด็กจะเริ่มคิดถึงสิ่งที่ป็นนามธรรม อันนำไปสู่การสร้างสรรค์ เช่น การกระตุ้นให้เด็กวาดภาพครอบครัวของฉันทัน ผู้สอนควรมีส่วนกระตุ้นในการใช้ความคิดของเด็ก การพูดคุยเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดกระบวนการคิดในส่วนประกอบของสิ่งที่ต้องการจะวาด อาจถามถึงบุคคลที่อยู่ในบ้านว่ามีกี่คน มีใครบ้าง เป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชาย ควรใส่กางเกงหรือกระโปรง เป็นต้น

พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กมี 2 ด้าน คือ พัฒนาการทางการเรียนรู้และการปรับตัว อีกด้านหนึ่ง คือ พัฒนาการทางภาษา สิ่งที่สำคัญลักษณะของพัฒนาการทั้ง 2 ด้าน ที่เกิดขึ้นหากไม่สามารถพัฒนาไปตามขั้นตอนที่เหมาะสมกับเด็กในระยะ 6 ปี แรกของชีวิต การส่งเสริมพัฒนาการก็จะเป็นไปตามระดับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งอาจส่งผลไปในทางลบแก่เด็ก

พัฒนาการทางการเรียนรู้ของเด็กจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กในแต่ละระดับของพัฒนาการ การเปิดโอกาสที่จะให้เด็กได้สำรวจ ค้นสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยอาศัยประสาทสัมผัสที่เด็กมีอยู่ ตลอดจนการตรวจสอบความสามารถของตนเองในการกระทำสิ่งต่าง ๆ รวมไปถึงการฝึกปฏิบัติกิจกรรม ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีเวลาคิด พิจารณาและจัดโครงสร้างของความคิด สิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาความคิดความเข้าใจของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่เกิดจากการรับรู้ของเขา ที่สำคัญเด็กต้องได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับระดับความสนใจและความสามารถในการช่วยส่งเสริมและขยายประสบการณ์รวมถึงโครงสร้างทางความคิดของเด็ก การปล่อยให้เด็กมีโอกาสคิดและจินตนาการโดยไม่ถูกจำกัด เด็กควรจะได้รับคำตอบสนองที่เหมาะสมเมื่อเขาแสดงความสนใจ สงสัย หรือการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแรงผลักดันที่จะแสวงหาความรู้และแสดงความสามารถ

ความพร้อมทางด้านร่างกาย คือ สมรรถภาพในการเคลื่อนไหว การทำงานที่ประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสกันจนเกิดเป็นความคล่องแคล่ว ว่องไว และแม่นยำ ในการปฏิบัติพฤติกรรมที่วัดหรือประเมินความพร้อมด้านร่างกาย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การเจริญเติบโตและภาวะโภชนาการ การทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ และการทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก

ความพร้อมทางด้านอารมณ์ คือ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ เนื่องจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความคาดหวังของเด็กกับสิ่งที่เด็กได้รับ

ความพร้อมทางด้านสังคม คือ ความสามารถในการปรับตัวที่พึงประสงค์เมื่อต้องอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการเล่นร่วมกัน หรือการทำงานร่วมกัน

ความพร้อมทางด้านสติปัญญา คือ ความสามารถของสมองในการคิด การจำ ความมีเหตุผลความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามความสามารถของเด็ก

ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้สำหรับเด็ก เพราะการที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามศักยภาพของเด็กแต่ละคนอย่างเกิดผลในทางบวก ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการและความพร้อมสำหรับการเรียนรู้เป็นสำคัญ การเรียนรู้และพัฒนาการจึงมีความสัมพันธ์กัน โดยการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น จากการจัดการเรียนการสอนปัจจุบันมีรูปแบบที่สัมพันธ์กับระดับพัฒนาการของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม พัฒนาการที่เกิดขึ้นกับเด็กจะมีลำดับขั้นตอนของ

พัฒนาการเฉพาะบุคคล โดยที่ขั้นของการพัฒนาที่ผ่านมาจะเป็นพื้นฐานของลำดับขั้นที่สูงขึ้น การพัฒนาที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งเป็นตัวกำหนดอัตราและระดับของการพัฒนาแต่ละด้าน

3.4 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

เด็กสายตาเลือนราง จัดอยู่ในกลุ่มบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น เป็นกลุ่มที่สูญเสียการมองเห็นแต่ยังสามารถใช้สายตาได้บางส่วน หรือสามารถอ่านตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่โดยใช้อุปกรณ์พิเศษช่วย สำหรับเด็กในกลุ่มนี้จะมีระดับการเรียนรู้และลักษณะพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ กล่าวคือ อยู่ในระดับที่มีพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ช้ากว่าเด็กปกติ ปัญหาดังกล่าวส่งผลไปถึงพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก เป็นผลจากการขาดการรับรู้ทางด้านสายตา

ความบกพร่องทางสายตาที่ได้รับส่งผลต่อพัฒนาการ เนื่องจากการเรียนรู้ของเด็กโดยทั่วไปเป็นการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์และประสาทสัมผัสในทุก ๆ ด้าน เมื่อประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ขาดไปด้านหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาการที่เด็กจะได้รับ เป็นผลทำให้เด็กเกิดพัฒนาการที่ล่าช้าไม่เป็นไปตามวัย และวุฒิภาวะ อีกทั้งมีผลไปถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็ก พฤติกรรมดังกล่าวที่สามารถพบได้ คือ การหมุนตัว โยกตัว สายหัว ตบมือ และการไขว่คว้า เป็นต้น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากพฤติกรรมดังกล่าวมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กในระดับที่สูงขึ้น การเกิดขึ้นของพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นในทางบวกหรือลบย่อมแสดงให้ทราบถึงระดับการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก

เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา มีความต้องการในด้านต่าง ๆ เท่ากับเด็กปกติ นอกเหนือจากความต้องการเหมือนเด็กทั่วไปแล้ว ความต้องการทางด้านการแพทย์ ด้านอารมณ์ การให้ความสำคัญ การปรับตัว และการยอมรับ ความต้องการเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและการปรับพฤติกรรมของเด็ก เนื่องจากเมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นจากครอบครัว การยอมรับ การเอาใจใส่ จะสร้างความพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมและการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพัฒนาการและการเรียนรู้ รวมถึงพฤติกรรม ที่สามารถพบในกลุ่มเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

ด้านร่างกาย

ในระยะแรกเด็กจะไม่สามารถควบคุมกล้ามเนื้อของกล้ามเนื้อเล็ก และกล้ามเนื้อใหญ่ได้ในระดับความสามารถตามอายุของตน ไม่สามารถยืงน้ำหนักมือว่าเบาหรือหนัก บางครั้งในการเขียนตัวอักษรหรือการระบายสี เด็กจะใช้ระดับการกดของดินสอที่หนักเกินไปจนกระดาษขาด มีการขีดเขียนไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีจุดหมาย รวมถึงการไขว่คว้าสิ่งของใกล้ตัวโดยไร้จุดหมาย

ด้านอารมณ์

เด็กจะมีอารมณ์ค่อนข้างอ่อนไหวและก้าวร้าว เนื่องจากได้รับผลกระทบจากครอบครัว ส่งผลให้ขาดความมั่นใจในการกระทำและการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นในการใช้สายตาบ่อยครั้งขึ้น เด็กจะเกิดความกดดันทำให้มีผลกระทบต่อการใช้สายตา การดูแลและการเอาใจใส่ในเด็กกลุ่มนี้นับเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่มองเห็นเพียงเล็กน้อยหากไม่ได้รับความเข้าใจและการส่งเสริมให้ใช้สายตา เด็กจะไม่พยายามที่จะใช้สายตาที่เหลืออยู่จนกระทั่งไม่สามารถรับพฤติกรรมได้ อาจรุนแรงจนไม่สามารถใช้สายตาที่เหลืออยู่ได้

ด้านสังคม

เด็กจะมีโลกส่วนตัวชอบอยู่คนเดียว เมื่อได้รับการปรับตัวกิจกรรมเด็กจะสามารถอยู่ร่วมกันได้ เนื่องจากการเรียนการสอนจะพยายามให้เด็กมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่สำคัญคือพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด เด็กมีความสุขที่ได้อยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อน เพราะกลุ่มที่มีความบกพร่องทางด้านสายตาระดับของการมองเห็น เลื่อนรางและกลุ่มที่ไม่สามารถมองเห็นได้จะต้องเรียนในกลุ่มเดียวกัน โดยที่กลุ่มที่มีศักยภาพทางการมองเห็นจะเป็นกลุ่มที่ต้องช่วยเหลือเพื่อน ทำให้เด็กมีความพร้อมทางด้านสังคมจากการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ทางกลับกันเมื่อเด็กกลับสู่ครอบครัวในระยะเวลาปิดภาคเรียนหากไม่ได้รับการกระตุ้นสิ่งที่เด็กเคยได้รับ พฤติกรรมในทางลบมักจะเกิดขึ้นกับเด็กอีกครั้ง

ด้านสติปัญญา

การเรียนรู้ของเด็กจะมีการเรียนรู้ที่ช้ากว่าเด็กปกติ จากการขาดประสาทสัมผัสด้านการรับรู้ทางสายตา ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญ แต่เด็กจะมีการทดแทนโดยการใช้ประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่ในการเรียนรู้ การเรียนรู้ของเด็กจะมีพื้นฐานการเรียนรู้ที่เหมือนกับเด็กปกติหากได้รับการส่งเสริมเด็กจะมีการพัฒนาได้ดีตามศักยภาพของเด็ก สิ่งสำคัญคือ การพยายามให้เด็กสร้างความคิดรวบยอด การคิดจินตนาการ เพราะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เพื่อให้เขาได้เติมเต็มศักยภาพของตน

ข้อแตกต่างของเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตากับเด็กปกติ คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาเป็นกลุ่มที่มีปัญหาทางด้านการมองเห็น อันเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กในกลุ่มนี้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม รวมไปถึงระดับสติปัญญาที่ช้ากว่าเด็กปกติ แต่การได้รับการช่วยเหลือจากการฝึกปฏิบัติและการจัดกิจกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม มีส่วนช่วยให้เด็กมีระดับความสามารถของพัฒนาการได้ใกล้เคียงหรือทัดเทียมกับเด็กปกติ ข้อจำกัดของเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา คือ สามารถรับรู้หรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยประสาทสัมผัสที่เขามีอยู่เป็นสำคัญ (Remaining senses) การฝึกการใช้ประสาทสัมผัสให้กับเด็ก ตั้งแต่วัยเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก โดยคำนึงถึงการฝึกเด็กให้ได้รับประสบการณ์ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความเชื่อของประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่ของเด็ก (การฟัง, การสัมผัส, การดมกลิ่น, การลิ้มรส) จะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามธรรมชาติของเด็กเองนั้น ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าไม่เป็นความจริง ความสามารถดังกล่าวจะได้มาด้วยการฝึกฝนและพัฒนา (กึ่งแก้ว ปาจารย์.2542:198) การฝึกฝนในการใช้ทักษะมีผลทำให้เด็กมีการสำรวจความสามารถและประสิทธิภาพของการใช้ประสาทสัมผัสของตน ความสามารถที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเด็ก

การใช้ประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทั้งกลุ่มของเด็กตาบอดและเด็กสายตาสั้น เลื่อนราง สามารถเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. การใช้สายตาบางส่วนที่เหลืออยู่
2. การฟังเสียง
3. การสัมผัส
4. การดมกลิ่น และการชิมรส (กึ่งแก้ว ปาจารย์.2542:198)

การใช้สายตาบางส่วนที่เหลืออยู่ (Residual vision)

ความเชื่อสำหรับผู้ปกครองบางคนของเด็กที่สามารถใช้สายตาบางส่วนหรือที่เรียกว่าสายตาเลื่อนราง กล่าวว่า การให้เด็กพยายามใช้สายตามาก ๆ สายตาเด็กจะเสื่อมเร็วและกลายเป็นคนตาบอด สิ่งที่ถูก

ต้องสำหรับการใช้สายตาที่เหลื่อมอยู่ของเด็กสายตาสั้นหรือตาเหล่ คือ การใช้สายตาต้องพยายามใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันให้มากที่สุด จากการสอบถามและการสังเกตของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กสายตาสั้นหรือตาเหล่พบว่า การใช้สายตามาก ๆ จะทำให้ความสามารถของการใช้สายตามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในการฝึกกระยะแรกอาจมีอาการอันเป็นผลกระทบจากการใช้สายตา เช่น น้ำตาไหล แสบตา หรืออาการปวดตา เมื่อเกิดอาการดังกล่าวควรหยุดการใช้สายตา เพื่อให้สายตาผ่อนคลายและลดความเครียดที่เกิดขึ้นกับเด็ก เมื่ออาการดังกล่าวหายจึงทำการฝึกปฏิบัติต่อไป ทำเช่นนั้นสม่ำเสมอเด็กจะสามารถใช้สายตาได้โดยอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะหายไปเมื่อเด็กมีการคุ้นเคยจนสามารถใช้สายตาในการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง

การฟังเสียง (Hearing)

เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา จะมีการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการฟังมากที่สุดซึ่งเด็กทั่วไปจะอาศัยการรับรู้โดยผ่านการมองเห็น การฟังมีความจำเป็นสำหรับเด็กในกลุ่มนี้ เด็กต้องมีการฝึกเพื่อการฟังเสียงที่ได้ยินเพื่อให้ทราบว่า

1. เสียงที่ได้ยินเป็นเสียงของอะไร
2. เสียงที่ได้ยินมาจากทิศทางใด
3. เสียงที่ได้ยินอยู่ห่างจากตนมากน้อยเพียงใด
4. เสียงที่ได้ยินอยู่กับที่หรือมีการเคลื่อนที่ไปทางทิศทางใด

สำหรับการฝึกให้เด็กมีการเรียนรู้เรื่องของเสียง ต้องมีการฝึกให้เด็กรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ไกลตัวออกไปโดยการฟังเสียงภายในและภายนอกบ้าน เช่น เสียงของเครื่องเล่น เสียงเครื่องมือต่าง ๆ เสียงคน เสียงสัตว์และเสียงที่เกิดจากธรรมชาติต่าง ๆ ได้แก่ เสียงลม เสียงฝน เสียงฟ้าร้อง เป็นต้น จากการได้ยินเด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะแบ่งแยกเสียงต่าง ๆ ได้ สิ่งที่สำคัญต้องระวังไม่ให้เด็กได้ยินเสียงที่ดังจนเกินไปเพราะอาจทำให้เกิดอันตรายต่อเด็ก

การสัมผัส (Touching)

การสัมผัสด้วยมือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ เด็กจะไม่สามารถเรียนรู้และจินตนาการถึงรูปทรงหรือลักษณะของสิ่งของที่แท้จริงได้ ถ้าเด็กไม่ได้รับประสบการณ์ตรงการใช้ประสาทสัมผัสในการฟัง การดม แม้แต่การใช้สายตาก็ตาม ถ้าไม่ได้รับการสัมผัสเด็กก็จะไม่สามารถจินตนาการถึงวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

การสัมผัสด้วยมือของเด็ก ช่วยให้เด็กสามารถเข้าถึงรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว การจับ การหมุน การเปิดและการปิด เป็นต้น รวมไปถึงการเรียนรู้อักษรเบลล์ที่ช่วยให้เด็กรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบัน เด็กบางคนอาจไม่กล้าหรือกลัวที่จะสัมผัสสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การช่วยเหลือเพื่อลดพฤติกรรม ทำได้โดยการให้เด็กจับร่างกายของตนเองและค่อย ๆ พัฒนาขึ้น จากการสัมผัสกับบุคคลที่เด็กคุ้นเคย จากนั้นจึงให้สัมผัสกับสิ่งที่ไกลตัวออกไป เช่น แก้วน้ำ โตะ ของเล่น การสัมผัสจะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะพื้นผิว คือ ความเรียบ ความหยาบ และพื้นผิวที่ขรุขระ
2. รูปร่าง รูปทรง ขนาด และน้ำหนักของวัตถุ
3. ชนิดและลักษณะต่าง ๆ ของวัตถุ เช่น พลาสติก โลหะ ผ้า ไม้ ฯลฯ

4. อุณหภูมิ เช่น ร้อน เย็น

การดมกลิ่นและการชิมรส (Smelling and Tasting)

การดมกลิ่นและการชิมรส นับว่ามีความสำคัญรองจากประสาทสัมผัสทั้ง 3 ด้านที่กล่าวไว้ข้างต้น การฝึกเด็กให้มีการดมและการชิมรสควรให้เด็กมีการฝึกการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม โดยเฉพาะการฝึกกับประสบการณ์จริง จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น การดมกลิ่นอาหาร การชิม การพาเด็กไปตลาดหรือสถานที่ต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีโอกาสดมกลิ่นและการชิมรสของอาหารหลาย ๆ ชนิด

จากการที่เด็กได้รับการพัฒนาและการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที จะเป็นการสร้างเสริมส่วนที่บกพร่องให้พัฒนาก้าวหน้าขึ้น สามารถปรับตัวสำหรับการเรียนรู้และการเตรียมรับกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ สามารถเรียนรู้และประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพ แม้ในเด็กที่มีความพิการอย่างรุนแรงก็สามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานได้ ยกเว้นเมื่อเด็กถูกทำลายสภาพทางจิตใจในระดับที่ไม่สามารถตอบสนองต่อบุคคล หรือสิ่งแวดล้อมได้

ดังนั้น การให้การศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็ก จะส่งผลให้เด็กได้รับประโยชน์จากการศึกษา สิ่งสำคัญควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมถึงความสามารถที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ ที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้ คือ ความรักและความเข้าใจ รวมไปถึงการส่งเสริมของครอบครัวที่จะส่งผลให้เด็กลดพฤติกรรมในด้านลบ และเสริมสร้างพฤติกรรมและการเรียนรู้ที่มีผลต่อการพัฒนาการ

4. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและกิจกรรมศิลปะ

4.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก

เด็กมีการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการถ่ายทอดการเรียนรู้พร้อมกัน ศิลปะนับเป็นสื่อสำหรับการถ่ายทอดการเรียนรู้ของเด็กอีกทางหนึ่ง เด็กในวัยก่อนประถมศึกษาจัดอยู่ในระดับขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) การขีดเขียนที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องราวที่ยังไม่ชัดเจน แต่จะออกมาในลักษณะของสัญลักษณ์หรือสิ่งทดแทนสำหรับวัยนี้ยังไม่สามารถถ่ายทอดภาพให้เหมือนสิ่งต่าง ๆ ได้ แต่การใช้สื่อและประสบการณ์จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะเขียนภาพที่เหมือนจริงมากขึ้น เพื่อข้ามไปสู่การแสดงออกทางศิลปะในขั้นต่อ ๆ ไป สื่อและประสบการณ์เปรียบเสมือนสิ่งเร้า ที่มีส่วนช่วยให้การพัฒนาด้านความคิดรวบยอดเพื่อนำสิ่งที่รับรู้ไปควบคุมเส้นที่ขีดเขียน ประสบการณ์ตรงจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญเพื่อสร้างความเข้าใจโดยไม่ต้องมีคำอธิบาย เช่น การรู้จัก แมว สุนัข ดอกไม้ ต้นไม้ เป็นต้น เด็กเห็นสิ่งที่เป็นจริง ได้สำรวจ สัมผัส ฟัง ดมกลิ่น จากประสบการณ์เป็นการพัฒนาความคิดรวบยอดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ดีและถูกต้อง

ภาพที่เกิดขึ้นสามารถบอกถึงการรับรู้และการเรียนรู้ของเด็ก บางครั้งสะท้อนถึงสิ่งรอบตัวที่พบในชีวิตประจำวันโดยผ่านประสบการณ์ เช่น ครอบครัว เพื่อน ครู และอาจก้าวไปถึงเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นที่เด็กได้รับผ่านสื่อต่าง ๆ ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็ก ถึงเด็กจะไม่สามารถเขียนหรืออ่านหนังสือได้ก็ตาม ก็สามารถบอกถึงความรู้สึกนึกคิดและการเรียนรู้ของเขาได้โดยผ่านการวาดภาพจากการศึกษาของนักการศึกษา กล่าวถึงการแสดงออกทางศิลปะของเด็กว่าเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรม 3 ด้าน กว้าง ๆ ได้แก่

1. แสดงออกเพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกาย

2. แสดงออกเพื่อความสุขสนานเพลิดเพลิน

3. แสดงออกเพื่อเรียนรู้การสร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งแวดล้อม (วิรุณ ตั้งเจริญ.2539:5)

ปัจจุบัน มีการให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก โดยเชื่อว่ากิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่เด็กสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระเสรี เป็นการพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพราะศิลปะเด็กไม่ได้เน้นให้เด็กสร้างผลงานที่สวยงามหรือเหมือนจริง แต่เพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการครบทุกด้านจากกิจกรรม มีผู้ให้ความหมายและความสำคัญของศิลปะและกิจกรรมศิลปะเด็ก ดังนี้

ชะลูด นิ่มเสมอ ให้ความหมายของศิลปะว่า ศิลปะมีคุณลักษณะที่เป็นตัวร่วมสำคัญ คือ การแสดงออกไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ ความงาม ฯ แสดงออกโดยผ่านรูปทรงที่สร้างสรรค์ขึ้น สรุปได้ว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ปัญญา ความคิด ความงาม (ชะลูด นิ่มเสมอ.2538:15)

เลิศ อานันท์นะ กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะเด็กว่า เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการ และเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์รักษาเด็กในรายที่มีปัญหาทางอารมณ์ (เลิศ อานันท์นะ.2529:134)

นาวพร แซ่เลื่อง กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะว่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก ซึ่งกิจกรรมมีลักษณะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี สามารถถ่ายทอดความรู้สึกได้ ส่งเสริมการตัดสินใจและทักษะในการสร้างเป็นผลงานที่ไม่ได้เน้นความสวยงาม อันจะช่วยให้เด็กมีความสุขมีความพอใจเกิดการยอมรับในตนเองและผู้อื่น (นาวพร แซ่เลื่อง.2539:34)

พรมารินทร์ สุทธจิตตะ (พรมารินทร์ สุทธจิตตะ.2539:24) และ จิตทนายวรรณ เดือนฉาย (จิตทนายวรรณ เดือนฉาย.2541:25) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมศิลปะที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี คือรูปแบบของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ไม่มีจุดมุ่งหมายให้เด็กทำงานเพื่อความงามเหมือนจริงแต่เป็นในด้านของสติปัญญา ทั้งยังช่วยให้กล้ามเนื้อและตาสัมพันธ์กัน ช่วยในการส่งเสริมความคิด การจินตนาการ อันทำให้เด็กรู้จักการสังเกต กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีเหตุผล ตลอดจนการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ การที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยย่อมเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้

ชไมมน ศรีสุรักษ์ กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จัดขึ้นแก่เด็กเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสามารถพัฒนาเด็กได้ทุกด้าน และเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการของการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม (ชไมมน ศรีสุรักษ์.2540:44)

สัตยา สายเชื้อ กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการของการเจริญเติบโต คุณค่าของความพยายามในการทำงาน อีกทั้งการประเมินความคิดในการสร้างสรรค์งานของเด็ก และรู้ถึงคุณค่าความงามตามธรรมชาติรวมถึงความงามที่มนุษย์สร้างขึ้น (สัตยา สายเชื้อ.2541:44)

กิจกรรมศิลปะเป็นรูปแบบกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก อีกทั้งยังเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกได้อย่างอิสระ รูปแบบของกิจกรรมสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ รวมไปถึงการส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก รูปแบบของการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมย่อมส่งผลต่อการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะความ

สัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อเล็ก สายตา สุนทรีย์ภาพ และการสร้างสรรค์ ดังนั้นความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ อันเป็นการส่งเสริมอิสระภาพในการทำงาน เด็กสามารถใช้อุปกรณ์ได้ตามความพอใจและในขณะเดียวกันก็จะสามารถแลกเปลี่ยนความคิดของตนกับเพื่อน ๆ ได้
2. เด็กมีสุนทรีย์ภาพต่อสิ่งแวดล้อม รู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ มีการพัฒนาโดยรูปแบบของกิจกรรมเอื้อต่อการฝึกให้เด็กเห็นความสำคัญว่าทุก ๆ อย่างมีความหมายสำหรับตัวเอง ส่งเสริมให้รู้จักการสังเกต
3. เด็กเกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ การพูดคุยและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนเป็นโอกาสที่เด็กจะแสดงออกซึ่งความคิด และเป็นการพัฒนาการทางภาษาไปพร้อมกัน เด็กจะได้แสดงออกทางความสามารถในการสร้างสรรค์ อันจะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์
4. ช่วยลดความเครียดทางอารมณ์ ลักษณะของกิจกรรมเป็นการผ่อนคลายทางอารมณ์ ลดความกดดัน ความขบขันใจ ความก้าวร้าว รูปแบบของกิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้แสดงออกและผ่อนคลายอารมณ์ได้
5. รูปแบบของกิจกรรมเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อ จากการปฏิบัติกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการตัดกระดาษ ประติมากรรม วาดภาพด้วยมือ การต่อภาพ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมือและสายตาควบคู่กัน
6. รู้จักการสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กปฏิบัติกิจกรรมและใช้วัสดุต่าง ๆ เพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่จะใช้ความคิดริเริ่มรวมไปถึงจินตนาการของการค้นคว้า สำรวจ ฝึกฝน และสร้างสิ่งใหม่ขึ้นจากวัสดุต่าง ๆ

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเด็ก คือ การสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระเสรี เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการและถ่ายทอดให้เห็นโลกทัศน์ของเด็ก ๆ อย่างเปิดเผยโดยไม่ถูกปิดกั้น (เลิต อานันทนะ:2529:146) ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เลือกวิธีการแสดงออกตามความสนใจและประสบการณ์ของแต่ละคน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุดตามศักยภาพของเด็กที่พึงแสดงออก การแสดงออกทางศิลปะจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือจากประสบการณ์ ความประทับใจ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิดจากสิ่งที่เด็กประทับใจ เด็กอาจจะเกิดความคิดจินตนาการเกี่ยวกับสี สัน รูปทรง รูปทรงแรง เรื่องราว ฯลฯ จากนั้นจึงแสดงออกโดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ ด้วยการสร้างสรรค์รูปแบบขึ้น การสร้างสรรค์ดังกล่าวอาจมีการสร้างสรรค์ขึ้นจากการตัดทอน เพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงผสมผสานเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น เด็กมีความประทับใจในตัวของผี ไม่ว่าจะเป็นความรักหรือความผูกพัน เด็กอาจมีการแสดงออกทางจินตนาการโดยการจินตนาการของตัวเอง ด้วยการสร้างรูปทรงง่าย ๆ และนำความชื่นชอบของตัวเองที่ชอบเข้ามาผสมผสานกับสิ่งที่วาด เช่น การแต่งเติมผีเสื้อให้เป็นนางฟ้าหรือหุ่นยนต์

ศิลปะสำหรับเด็ก คือ การแสดงออกที่บริสุทธิ์และไร้เดียงสา ผลงานศิลปะของเด็กจึงมีคุณค่า เพราะเกิดจากการแสดงออกที่ปราศจากการแต่งเติม การแสดงออกที่มีลักษณะเรียบง่ายตรงไปตรงมา เด็กรู้สึกอย่างไรก็แสดงออกด้วยความบริสุทธิ์ ศิลปะเด็กจึงมีความแตกต่างจากศิลปะของผู้ใหญ่หรือของศิลปิน ในแง่ตัวเด็กนั้นเด็กมีสภาพการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิดที่เฉพาะตัวรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สิ่งสำคัญในส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการคือการเข้าใจภาวะ การรับรู้และการแสดงออกของเด็ก

4.2 ศิลปะกับพัฒนาการเด็ก

ศิลปะเด็ก เป็นการแสดงออกตามวุฒิภาวะ (วัย การรับรู้ การรู้คิด) ผ่านกระบวนการและวัสดุที่หลากหลาย เพื่อให้กระบวนการแสดงออกเป็น “พาหะ” ที่จะนำคุณค่าไปสู่การเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีงาม (วิรุณ ตั้งเจริญ.2542:102) การแสดงออกทางศิลปะของเด็กโดยทั่วไปขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม หรือจากประสบการณ์ ความประทับใจ กระตุ้นให้เกิดความคิด เด็กอาจเกิดความคิดจินตนาการเกี่ยวกับสี รูปทรง เรื่องราว ฯลฯ จากนั้นแสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยการสร้างสรรค์รูปแบบขึ้น ในการสร้างสรรค์ดังกล่าว อาจมีการสร้างสรรค์ที่มีการตัดทอน เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง ผสมผสานรูปทรง และเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ศิลปะเด็กนอกจากจะเกิดพัฒนาการทางด้านคุณภาพของงานศิลปะในตัวเด็ก ศิลปะหรือศิลปะศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางการรับรู้ พัฒนาการทางด้านสังคม พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ และพัฒนาการทางการสร้างสรรค์

วิวัฒนาการในการแสดงออกทางศิลปะจะมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ มีพัฒนาการของตนเองอย่างต่อเนื่อง เจริญเติบโตทั้งด้านการมองเห็น การรับรู้สิ่งแวดล้อม ความคิดภายใน และการแสดงออกซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ผลักดันให้รูปแบบและเนื้อหาในการแสดงออกทางศิลปะของเด็กเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ที่เด็กได้รับรู้ จากเด็กที่เริ่มขีดเขียนมีความสับสนในเส้นที่แสดงออก และค่อยมีการพัฒนาในการควบคุมกล้ามเนื้อมือมากขึ้น มีการสร้างรูปทรงง่าย ๆ จนไปถึงการพัฒนาตามลำดับในช่วงวัยของเด็กนั้น การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในวัยต่าง ๆ ย่อมต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมหรือความพร้อมตามวุฒิภาวะ โดยรูปแบบของการจัดกิจกรรมต้องไม่จัดกิจกรรมที่ฝืนธรรมชาติของเด็ก หรือเป็นกิจกรรมที่ย่างยากซับซ้อนเกินกว่าที่เด็กในแต่ละวัยจะแก้ปัญหาได้ เพราะกิจกรรมทางศิลปะของเด็กควรเป็นกิจกรรมที่เด็กทุกคนสามารถทำได้และสร้างสรรค์ได้ เป็นการพัฒนาด้านลำดับขั้นมากกว่าการก้าวกระโดด

ศิลปะจึงเป็นเรื่องของการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพ เป็นการฝึกการคิดและทักษะเพื่อความเป็นผู้มีสุนทรียภาพในตัวบุคคล จึงมีบทบาทสำหรับการพัฒนาคุณภาพของเด็กหรือเยาวชน (นวลลออ ทิณานนท์.2539:67) จากที่กล่าวข้างต้นเด็กจะมีวิวัฒนาการในการแสดงออกทางศิลปะต่างกัน ในแต่ละช่วงอายุของเด็กจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการเจริญเติบโตทั้งด้านการมองเห็น การรับรู้สิ่งแวดล้อม ความคิด และการแสดงออก ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เป็นแรงขับให้รูปแบบและเนื้อหาในการแสดงออกทางศิลปะของเด็กมีการเปลี่ยนแปลง นอกจากศิลปะจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านคุณภาพของผลงานศิลปะในเชิงศาสตร์เฉพาะด้านแล้ว (วิรุณ ตั้งเจริญ.2539:69) ศิลปะยังก้าวเข้าสู่พัฒนาการในตัวของเด็ก สามารถสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ การทำงานศิลปะไม่ว่าจะเป็นการปั้น เขียนภาพระบายสี กิจกรรมเหล่านี้เด็กได้แสดงออกอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้แสดงความสามารถ ถ่ายทอดประสบการณ์ ประกอบกับการได้เห็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตน ความสนุกสนานเพลิดเพลินและความภาคภูมิใจเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี ความสนใจ ความกระตือรือร้น และความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เปรียบกับการพัฒนาความเชื่อมั่นและความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงาน

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา การแสดงออกทางศิลปะย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาที่ปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสีหรือจินตนาการ ดังนั้นศิลปะสามารถพัฒนาเด็กทางด้านสติปัญญา การที่เด็กสามารถคิด วิเคราะห์จินตนาการเรื่องราวจากประสบการณ์ผสมผสานเข้าด้วยกันแล้วทำการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานเป็นการช่วยให้เกิดการพัฒนาการทางด้านสติ

ปัญญาให้มีประสิทธิภาพได้ตามศักยภาพในการคิด การรับรู้ที่มีประสิทธิภาพย่อมเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส กิจกรรมศิลปะจะช่วยในการพัฒนาทางด้านการรับรู้ด้วยการสร้างประสบการณ์ในการรับรู้ถึงวัตถุสิ่งแวดล้อม ในฐานะของสื่อในการสร้างสรรค์งานศิลปะ การที่เด็กได้ฝึกการวิเคราะห์ การมองภาพงานศิลปะอย่างพินิจพิเคราะห์เท่ากับเป็นการฝึกความเฉียบไวในการรับรู้ทางศิลปะ (นวลล่อ ทินานนท์.2539:68) การพัฒนาสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะนั้น กระบวนการทำงานศิลปะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประสบการณ์ จากนั้นจึงเกิดการบูรณาการประสบการณ์ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกันสร้างสรรค์เป็นภาพขึ้น

พัฒนาการทางด้านร่างกาย ศิลปะที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย อาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาการ 2 ด้าน คือ พัฒนาการทางการเคลื่อนไหว และพัฒนาการทางการเติบโต พัฒนาการทางด้านร่างกายที่เกี่ยวกับการออกกำลังกายนั้น พบว่ากิจกรรมและการแสดงออกมักจะเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวหรือการออกกำลังกาย ไม่ว่าจะเป็นเล่น เรียน หรือทำงาน กิจกรรมศิลปะเด็กเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กพร้อมที่จะเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ เด็กจะมีความสุขสนุกสนานกับการใช้มือขีดเขียนภาพ ละเลงสีผง ปั้นดินน้ำมัน ฉีกกระดาษปะติดเป็นรูปทรงต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประสาทตาและมือ ซึ่งในขณะที่สมองของเด็กเกิดกระบวนการคิดหรือการที่เด็กเคลื่อนไหว ร้องเพลง ประมวล เด็กจะมีการเคลื่อนไหวร่างกายตลอดเวลา เด็กระดับก่อนประถมศึกษามีการควบคุมการทำงานของมือได้ไม่ด้นัก ไม่ว่าจะเป็นการหยิบจับสิ่งของ การเขียนหนังสือ การเขียนภาพหรือกิจกรรมศิลปะก็มีความสัมพันธ์กับการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กที่ต้องจับวัสดุอุปกรณ์ ปั้น ขีดเขียน ฉีกตัด กิจกรรมศิลปะจึงมีความสำคัญทางด้านการพัฒนาการทางกาย

พัฒนาการทางด้านการรับรู้ สิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ที่ดีคือ การรับรู้ การรับรู้ที่มีสมรรถภาพย่อมเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส ประสาทสัมผัสจะพร้อมด้วยการรับรู้รูปแบบ การรับรู้ทางด้านคุณค่า และการคิดวิเคราะห์ ศิลปะจะช่วยพัฒนาการทางด้านการรับรู้ โดยที่รูปแบบของกิจกรรมศิลปะเป็นการสร้างเสริมความสามารถในการรับรู้สองด้านคือ การรับรู้วัตถุ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ในฐานะที่สิ่งเหล่านี้มีสภาพเป็นสื่อกลางในการสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ เมื่อเด็กเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมหรือคิดคำนึงถึงสิ่งที่เขาต้องการนำไปแสดงออก เด็กย่อมมองเห็นหรือหลับตามองเห็นรูปแบบ คิดถึงความงามและคุณค่าอื่น ๆ ที่ตามมา เท่ากับว่าเด็กได้ผ่านการส่งเสริมให้รับรู้สิ่งต่าง ๆ เท่ากับเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางด้านประสาทสัมผัสโดยตรง การที่เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะโดยใช้สื่อต่าง ๆ จึงเป็นการฝึกฝนให้เด็กสะสมประสบการณ์และการรับรู้ต่อวัตถุ การเรียนรู้ทางศิลปะจึงเป็นคุณภาพที่มีความฉับไวในการรับรู้ ความงาม การคิดวิเคราะห์ อันเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาการทางด้านการรับรู้ของเด็ก

พัฒนาการทางด้านสังคม การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะ ผลงานที่เด็กสร้างขึ้นนับเป็นการถ่ายทอดสาระที่อยู่ในตัวเด็ก อันหมายถึงสาระส่วนตัวหรือสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม การจัดกิจกรรมศิลปะเด็กมักมีการเน้นในเรื่องของความคิดส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสังคม รูปแบบของกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการทำงานไม่จะเป็นการปรึกษา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอันเป็นการพัฒนาทางด้านสังคมให้กับเด็ก

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเชื่อว่า กิจกรรมกลุ่มจะสร้างสมประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นกระบวนการต่อเนื่องสืบต่อไปถึงชีวิตในสังคม เช่น กิจกรรมเขียนภาพผนัง กิจกรรมต่อโครงสร้าง หรือกิจกรรมวาดภาพระบายสี ฯลฯ

พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ รูปแบบของกิจกรรมศิลปะย่อมเกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพ การพัฒนาทางสุนทรียภาพของเด็กในการสร้างสรรค์เป็นการแสดงให้เห็นถึงประสาทสัมผัสที่บูรณาการจากประสบ

การณ์ เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ ผลจากการบูรณาการการรับรู้ได้จากเอกภาพของการจัดภาพที่ประสานกลมกลืนกัน และแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดด้วยภาวะของบริเวณว่าง เส้น ลักษณะผิว และการใช้สีของเด็ก กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมทางความงามโดยตรง เป็นการสร้างสรรค์ความงาม เพื่อสร้างเสริมสุนทรีย์ภาพให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ทั้งขณะปฏิบัติงานและการได้ชื่นชมผลงานของตนเองรวมถึงของผู้อื่น การเกิดสุนทรีย์ภาพนอกจากสุนทรีย์ภาพด้านศิลปะแล้ว ยังรวมถึงสุนทรีย์ภาพที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

พัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะมีลักษณะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สามารถแสดงออกทางความคิด รูปแบบของกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการแสดงออกอย่างเสรี ย่อมทำให้เด็กประทับใจต่อรูปแบบของกิจกรรม เด็กสามารถลองผิดลองถูก การแสดงออกของเด็กไม่มีถูกและผิด ลักษณะของรูปแบบกิจกรรมย่อมสร้างความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก ดังนั้นพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเกิดพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยคือ ความพร้อมของเด็ก วัสดุอุปกรณ์ รูปแบบของกิจกรรมที่กระตุ้นการสร้างสรรค์ และบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงออกอย่างเสรี

นวลลอ ทินนานนท์ กล่าวว่า การพัฒนาเด็กมีเป้าหมายอยู่ที่พัฒนาการทางคุณภาพของบุคคล ศิลปะเด็กต้องตระหนักถึงพัฒนาการที่เด็กเติบโตในแต่ละด้าน พัฒนาการที่เกิดขึ้นจะบ่งชี้ว่า เด็กได้มีการก้าวหน้าไปในด้านต่าง ๆ อย่างไร พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ที่ควรสังเกต เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาในการส่งเสริมสนับสนุนเด็กมี ดังนี้

1. พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถที่เด็กจะคิดค้นแก้ปัญหาในการทำงานได้ด้วยตนเอง พฤติกรรมที่ครูจะสังเกตว่าเด็กมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ได้แก่

เด็กสามารถทำงานอย่างอิสระโดยไม่ต้องถามผู้อื่น

แสดงออกด้วยวิธีการของตนเอง ไม่เลียนแบบผู้อื่น

มีความเชื่อมั่นในความคิดตน

2. พัฒนาการด้านสุนทรีย์ภาพ เป็นความสามารถที่เด็กจะมีความชื่นชมพึงพอใจในผลงานศิลปะ รู้คุณค่าของงานศิลปะ อย่างมีหลักมีเกณฑ์ พฤติกรรมที่สังเกตได้ ได้แก่

สามารถจำแนกได้ว่าสิ่งใดงามหรือไม่งาม

สามารถชื่นชมงานศิลปะ

สามารถอธิบายและประเมินผลงานศิลปะ

เห็นความสำคัญของศิลปะ

3. พัฒนาการทางการรับรู้ การรับรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ที่ดีเพราะการรับรู้เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสโดยตรง ตั้งแต่การรับรู้รูปแบบ การรับรู้ด้านคุณค่าและการคิดวิเคราะห์ ศิลปะจะช่วยพัฒนาการรับรู้ได้คือรับรู้วัตถุ สิ่งแวดล้อมและสภาพการณ์ต่าง ๆ ในฐานะสิ่งคล้อย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526:50-51) เด็กที่มีพัฒนาการทางการรับรู้ดีผลงานของเขาจะออกมาอย่างน่าพอใจเพราะเขาได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังมาก สามารถนำประสบการณ์มาแสดงออกในทางศิลปะได้ สิ่งที่จะสังเกตว่าเด็กมีพัฒนาการด้านรับรู้สูงขึ้น ได้แก่

สังเกตถึงความถูกต้องของงานตามหลักเกณฑ์ของศิลปะ เช่น แสงเงา รูปร่าง รูปทรง

ความรู้สึกในการเคลื่อนไหว เช่น ร่างกาย และธรรมชาติ

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา เป็นความสามารถในด้านการใช้ความคิดในด้านการจดจำ ทำความเข้าใจ พฤติกรรมที่แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการทางด้านนี้ได้แก่

สามารถจดจำเรื่องราว เนื้อหาในทางศิลปะได้

มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุและกระบวนการทำงาน

มีความเข้าใจในหลักการ กฎเกณฑ์ และการสร้างสรรค์ศิลปะ

มีความสามารถในการประเมินผลงานศิลปะ

5. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความสุข ความมั่นใจในการทำงาน พฤติกรรมที่แสดงว่ามีพัฒนาการทางอารมณ์ได้แก่

ทำงานได้อย่างอิสระมีความมั่นใจ

มีความสุข เพลิดเพลินในการทำงาน

มีความเป็นระเบียบ

6. พัฒนาการทางกาย เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของประสาทมือ ตา สมอง จะทำให้เด็กมีความสามารถในด้าน การปฏิบัติงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ พฤติกรรมที่แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการส่วนร่างกายได้แก่

มีทักษะในการเขียนภาพระบายสี ปั้น แกะสลัก ได้อย่างคล่องแคล่ว แม่นยำ

การใช้วัสดุ เครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว

7. พัฒนาการทางด้านสังคม แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันของเด็กกับเพื่อน ๆ ได้อย่างดี มีความสุข พฤติกรรมที่แสดงว่าเด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคมเช่น

สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีความสนุกสนานกับการเข้าสังคมเพื่อน

ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในการปฏิบัติงานร่วมกันหรือการวิพากษ์วิจารณ์งาน (นวลล่อ ทิพนานนท์.2542:76-78)

ดังนั้น การสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางศิลปะไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาพ การปั้น พิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์ ถ้าเราให้เด็กได้มีการแสดงออกตามความคิดของเด็กอย่างมีเสรีภาพ โดยไม่ได้บังคับหรือตั้งข้อกำหนดที่ตายตัว การแสดงออกของเด็กจะมีความสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ เนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และเติบโตในทุก ๆ ด้าน การแสดงออกทางศิลปะเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่มีลักษณะของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง อีกทั้งการแสดงออกทางศิลปะของเด็กยังเป็นพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการแสดงออกด้านอื่น ๆ รูปแบบของการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้ทดลองและเรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานศิลปะ การทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนั้นกิจกรรมศิลปะยังส่งเสริมให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ แก่เด็ก เช่น คุณค่าทางด้านประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก การสร้างสรรค์ รสนิยม ฯลฯ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.2536:292) กิจกรรมศิลปะจึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กจากเหตุผลดังกล่าวสามารถสรุปความสำคัญของกิจกรรมศิลปะกับการพัฒนาของเด็กได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีความรู้สึกไวต่อปัญหา ต่อสภาพแวดล้อมและความรู้สึก เด็กจะเกิดประสบการณ์รอบตัว การสัมผัสกับวัสดุสร้างสรรค์ยังช่วยส่งเสริมประสาทสัมผัสต่อวัตถุหรือวัสดุต่าง ๆ ให้มีความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งความรู้สึกอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมให้รู้จักการยืดหยุ่นและการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มักเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ รู้จักตัดสินใจ ซึ่งปัญหาเฉพาะหน้านั้นจะไม่ใช่อุปสรรคสำเร็จสำหรับการแก้ปัญหา รูปแบบของกิจกรรมที่ไม่มีถูกหรือผิดนับเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดที่ต้องมีการยืดหยุ่นตลอดเวลา และการปรับตัวให้ทันกับสภาพของการเปลี่ยนแปลง

3. ส่งเสริมให้มีความคล่องตัวในการแสดงออกทางความคิด รูปแบบของกิจกรรมในทางสร้างสรรค์จะเป็นตัวช่วยให้เด็กรู้จักคิด แก้ปัญหา มีการลำดับความคิดและการตัดสินใจอย่างฉับไว เพื่อให้สามารถแสดงออกอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบกับการแสดงออกทางศิลปะในแต่ละกิจกรรมเป็นสิ่งที่เด็กต้องเกิดกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม

4. ส่งเสริมให้มีความคิดเห็นเป็นของตัวเอง การส่งเสริมให้เด็กสามารถคิดในสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้รับจากประสาทสัมผัสต่าง ๆ และสามารถถ่ายทอดความคิดให้เป็นรูปธรรมตามความพร้อมและความสามารถของเด็กแต่ละคน ศิลปะเด็กนอกจากจะแสดงความสามารถในการแสดงออกแล้ว รูปแบบเนื้อหาของผลงานมีลักษณะเฉพาะตัว สิ่งเหล่านี้ย่อมมีผลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็ก

5. ส่งเสริมให้สามารถดัดแปลงและการประดิษฐ์ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์เป็นการรู้จักดัดแปลง การตกแต่ง หรือการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะย่อมมีผลไปสู่ความรู้สึก กระบวนการคิดและการแสดงออกของเด็ก

6. ส่งเสริมให้สามารถจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม การแสดงออกทางศิลปะที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิด สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เสนอไว้ในงานศิลปะจะถูกสกัด ลดหรือตัดทอนให้เหลือเพียงส่วนที่เห็นว่าจำเป็นหรือชื่นชอบมากที่สุด การที่รู้จักตัดทอนให้เหลือเพียงสิ่งที่เห็นว่าสำคัญ ย่อมนำไปสู่การสร้างสรรค์ทางด้านการรู้จักการจัดลำดับความสำคัญของประสบการณ์ต่าง ๆ

7. ส่งเสริมให้เกิดการรับรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จากการที่เด็กได้แสดงออกทางศิลปะอย่างต่อเนื่อง เด็กจะเกิดการแสดงออกหลายลักษณะ รับรู้ในหลาย ๆ ด้าน เพื่อนำเสนอในผลงานศิลปะ นอกจากนั้นในการคิดสร้างสรรค์ย่อมมีกระบวนการคิดที่ผสมผสานกับประสบการณ์เดิม การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบคุณภาพ คุณสมบัติ และปริมาณ เพื่อนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ที่เป็นผลสำเร็จ

รูปแบบของการจัดกิจกรรมจึงต้องมีความพร้อม ซึ่งความพร้อมดังกล่าวอาจแยกกลุ่มการจัดประสบการณ์ ความพร้อมทางด้านประสบการณ์นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง สำหรับการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก เพราะประสบการณ์จะช่วยให้มีการแสดงออกอย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พิจารณาได้ 3 ด้าน คือ

1. ประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติ การสร้างสรรค์ที่ต้องผสมผสานระหว่างความคิดและการปฏิบัติ เช่น ศิลปะจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกฝนและปฏิบัติ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการปฏิบัติงาน และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะมีผลต่อการปฏิบัติงานครั้งต่อไป การเรียนรู้ที่ได้รับก็คือประสบการณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นความพร้อมเฉพาะบุคคลที่ควรได้รับการผลักดันให้เกิดขึ้น

2. ประสบการณ์จากการศึกษาผลงานศิลปะ การฝึกปฏิบัติงานศิลปะแต่เพียงด้านเดียว โดยที่ไม่มีการศึกษาให้สัมพันธ์กับการปฏิบัติย่อมไม่สามารถผลักดันให้การฝึกปฏิบัติพัฒนาไปได้ดีเท่าที่ควร การศึกษาในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงการอ่านหรือการฟังเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการศึกษาผลงานศิลปะทั่ว ๆ ไป การดูอย่างชื่นชม ทดวิเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์ตามความเหมาะสม จะเป็นประสบการณ์ที่มีค่าต่อการเรียนรู้หรือการฝึกปฏิบัติครั้งต่อไปอย่างมาก เพราะการเรียนรู้ทุกอย่างย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม การศึกษาผลงานศิลปะจึงควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

3. ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึง สภาพแวดล้อมในเชิงวัตถุที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางด้านเหตุการณ์ต่าง ๆ การที่เด็กมี

ประสบการณ์มากและกว้างขวางได้รู้มากและได้เห็นมาก เด็กย่อมมีโอกาสที่จะเสนอความคิดกว้างขึ้น ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมในแง่รูปแบบและความคิด ย่อมเป็นความพร้อมที่มีความหมายต่อการเรียนรู้และการแสดงออกทางศิลปะโดยตรง

จากแนวคิดดังกล่าว ศิลปะเด็กเป็นการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ ประสบการณ์ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ออกมาตามธรรมชาติที่เด็กรับรู้ พฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นไปตามวัยและพัฒนาการอันมีผลต่อบุคลิกภาพ ซึ่งพัฒนาการตามธรรมชาติสามารถเกิดกับเด็กทุกคนและเกิดขึ้นเหมือน ๆ กันได้ในเด็กทุกชาติทุกภาษา นอกเหนือจากพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก พัฒนาการอาจขึ้นอยู่กับการวางแผนแทรกเข้าสู่การพัฒนาของเด็กอย่างจงใจ แต่อย่างไรก็ตามผู้กำหนดกิจกรรมต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของผู้เรียนและขั้นของพัฒนาการตามลำดับของวัย ขั้นตอนของพัฒนาการตามวัยในทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการอาจตัดหยาบ ๆ ออกเป็นขั้นตอนที่แตกต่างกันตามวัย แต่ในระหว่างขั้นตอนนั้นจะมีขั้นตอนที่แทรกอยู่ระหว่างกัน ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการแต่ละขั้นของเด็กเช่นกัน (อาวูธ มะกะล่าทอง.2542:5)

4.3 ศิลปะกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

ศิลปะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับเด็กในการแสดงประสบการณ์และอารมณ์ที่ถูกกระตุ้นจากการรับรู้ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นก็เช่นกัน เด็กต้องการที่จะแสดงออกเช่นเดียวกับเด็กปกติ Anthohy, Decker, Lowenfeld กล่าวว่า ศิลปะศึกษาสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาเช่นเดียวกับที่มีผลต่อเด็กปกติ ตัวอย่างเช่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ ความพึงพอใจ ในผลงานที่สำเร็จ ความรู้สึกในความสำเร็จ และการผ่อนคลายความเครียดที่ถือว่าการบำบัด สอดคล้องกับการค้นพบของ Rubin (1981) ว่า การได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์มีผลทางการบำบัด โดยเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาสามารถใช้โปรแกรมศิลปะให้เป็นประโยชน์ในการปลดปล่อยอารมณ์ต่างๆ ออกมา อีกทั้งยังสามารถช่วยให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นอธิบายถึงความรู้เกี่ยวกับสิ่งรอบตัวโดยที่แสดงออกมาในรูปของจินตนาการ (มณีนทร พลไชยวงศ์.2539:64)

จากเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นมีความต้องการและความสามารถในการแสดงออกเช่นเดียวกับเด็กปกติ แต่ด้วยความบกพร่องทางสายตาเด็กจะมีความแตกต่างและข้อจำกัดตามสภาพทางกายภาพของตน โดยธรรมชาติในความบกพร่องทางสายตา จำกัดหนทางระบายออกของเด็กเหล่านั้น การวาดภาพและการระบายสีสามารถปฏิบัติได้ในเด็กที่มีการมองเห็นบ้างเท่านั้น อย่างไรก็ตามคนที่มีความบกพร่องทางสายตาแม้จะเห็นเลือนรางแต่ก็อาศัยการรับรู้ทางด้านนี้น้อยมาก การรับรู้โดยส่วนใหญ่ของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสายตาจึงเป็นไปในการรับรู้ทาง การสัมผัส การฟังเสียง การดมกลิ่น และการชิมรสมากกว่า เด็กที่มีตาบอดสนิทและเห็นเลือนรางจะมีขีดจำกัดที่แตกต่างกันในการรับรู้และการสร้างภาพ โดยการวาดภาพลายเส้นของเด็กตาบอดจะอยู่ที่มโนภาพในจิตใจผ่านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ในขณะที่เด็กสายตาเลือนรางสามารถรับรู้ได้บางส่วนจากสิ่งใกล้ตัว

มณีนทร พลไชยวงศ์ ทำการศึกษาแนวคิดของ James (1983) ที่ได้ทำการเสนอแนวคิดที่จะนำเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาให้มีการเกิดความรู้สึกในงานศิลปะในด้านของทัศนศิลป์โดยการเสนอ ดังนี้

การเรียนรู้เกี่ยวกับตัวศิลปินผู้มีชื่อเสียงและผลงานทางศิลปะของนักเรียนเป็นวิธีหนึ่งที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจในศิลปะได้ สำหรับคนตาบอดเลื่อนรางอาจจะสามารถได้รับบางสิ่งบางอย่างจากการดูผลงานศิลปะได้ นอกจากนั้นการแสดงผลงานทางศิลปะของคนตาบอดซึ่งนำเสนอโดยเชียวศิลปินมาพูดเกี่ยวกับผลงานของพวกเขา จะทำให้นักเรียนตาบอดได้มีโอกาสที่จะสำรวจงานของเพื่อน ๆ การได้ฟังงานของผู้อื่นจะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน เด็กสามารถพูดคุยเกี่ยวกับงานศิลปะของคนอื่น ๆ ได้ (มณีนทร พลไชยวงศ์.2539:107)

จากเหตุผลดังกล่าว กิจกรรมศิลปะสามารถเป็นพาหนะที่สำคัญอีกทางหนึ่งในการแสดงออกไม่เพียงในเด็กที่มีสายตาเลือนรางเท่านั้นแต่รวมถึงเด็กตาบอด เด็กจะมีความสุขในการทำงานไม่เพียงแต่ผลสำเร็จของงาน แต่รวมถึงความพอใจและความเพลิดเพลินที่ได้จากกระบวนการในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดความซาบซึ้งงานศิลปะในแขนงต่าง ๆ สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในกลุ่มของเด็กที่มีสายตาเลือนราง คือ การสนับสนุนให้เด็กใช้สายตาที่เหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะงานทัศนศิลป์ประเภทการวาดภาพและงานจิตรกรรม ซึ่งจะเป็นทางหนึ่งที่สามารถใช้ในการฝึกสายตาของเด็กได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามจากการที่เด็กมีข้อจำกัดทางการเห็นอันเป็นส่วนที่ต้องคำนึงถึง ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงต้องมีการศึกษาถึงกระบวนการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นและทำการปรับสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาของวิชาหรือจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ใกล้เคียงและได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติกิจกรรมเช่นเดียวกับเด็กปกติ

4.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

เด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นวัยที่ถือเอาตัวเองเป็นสำคัญ (Self-centered) และเรียนรู้จากการได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และใช้ทุกส่วนของร่างกาย แต่การเรียนรู้ที่ได้ผลที่สุดหรือดีที่สุดก็คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้ลงมือปฏิบัติ เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความเข้าใจเพียงสิ่งที่เห็นประจักษ์ได้ด้วยตาตนเอง ขณะนั้น และ ณ ที่นั้นเท่านั้น เด็กวัยนี้ต้องการประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมต้องการสำรวจ (Explore) สิ่งของต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสที่มีอยู่ ชอบเลียนแบบ ชักถาม และฝึกซ้ำ ๆ เด็กในช่วงนี้จะค่อย ๆ เริ่มรับรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม (Abstract Concept) ศิลปะจึงเป็นเครื่องมือในการแสดงออกของเด็กได้เป็นอย่างดีซึ่งมีผลต่อพัฒนาการในทุกด้าน การแสดงออกทางศิลปะของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา จึงเป็นการแสดงออกที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นไปตามธรรมชาติของเด็กให้มากที่สุด

นวลลอ ทินานนท์ กล่าวถึง การแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ในช่วงวัย 4 – 7 ปี ตามแนวคิดของ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld.1987) ดังนี้

วัยเริ่มสร้างความคิดรวบยอด (Preschematic Stage) อายุระหว่าง 4 – 7 ปี (ขั้นที่เด็กเริ่มสื่อความหมายกับสิ่งที่ตนวาด)

ในขั้นนี้เด็กสามารถควบคุมการเขียนของตนได้ ยังคงพัฒนาการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ทางศิลปะอยู่ เด็กสามารถทำให้อยู่ติดเส้นของเส้นเชื่อมโยงกับความคิดที่ตนคิดอยู่ในขณะนั้น ประสบการณ์ทางศิลปะของเด็ก จะเป็นสิ่งที่เด็กแสดงออกถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กเริ่มสื่อสารด้วยภาพ คือการวาดสิ่งที่ตัวเองคิด แต่เด็กจะยังไม่สามารถถ่ายทอดลักษณะสิ่งของสัญลักษณ์ในงานของเด็กว่า เป็นสิ่งที่เด็กคิด จินตนาการ สร้างขึ้นมาแทนสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวตามที่เด็กต้องการ ใครจะรับรู้ว่าเป็นอะไรหรือสิ่งใดหรือไม่ ก็จะไม่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกของเด็กในขั้นนี้ การขีดเขียนของเด็กจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการที่ตนเขียนกับโลกภายนอก มีลักษณะของการวาดดังนี้ การวาดคล้ายกับพยายามเรียบเรียงสิ่งที่ตนรู้จักลงในภาพ มักตั้งชื่อสัญลักษณ์ที่ตนสร้างสรรค์ ส่วนมากเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเอง

ใช้รูปร่างเรขาคณิตในการสื่อความหมายถึงการวาดของตน

ในวัยประมาณ 5 ขวบ สามารถลอกกรุปสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยมได้

การใช้เนื้อที่ในการวาด เด็กจะเขียนสิ่งต่าง ๆ ลอยอยู่บนหน้ากระดาษ จะเขียนรูปต่าง ๆ ตามแต่อยากเขียนลงไป แบบสุ่มไม่มีความสัมพันธ์กัน

ในตอนท้ายของช่วงวัยนี้ เด็กเริ่มสังเกตความสัมพันธ์ของบริเวณว่าง แต่ยังไม่สามารถเรียงลำดับตามระยะของภาพได้

การแสดงออกด้านรูปคน คนเป็นรูปร่างแรกที่เด็กพยายามเขียนเป็นสิ่งแรกในช่วงอายุนี้นี้ คนจะมีลักษณะมีวงกลมเป็นหัวและมีเส้นตรงสองเส้นเป็นขา ลักษณะการเขียนคนแบบนี้จะเห็นทั่วไปในเด็กอายุ 5 ขวบ

ในปลายของวัยนี้จะมีการเขียนหน้าตาของคน เส้น จะเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่แสดงถึงส่วนประกอบของใบหน้า (ตา จมูก ปาก) หากแยกเส้นต่าง ๆ ออกจากกัน รูปคนดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้น เส้นที่เป็นรูปทรงต่าง ๆ ที่เด็กแสดงออก หากสมมุติอะไรก็จะกลายเป็นสิ่งนั้น

การใช้สี เด็กจะใช้สีไม่เป็นจริงตามธรรมชาติ เด็กจะใช้สีที่สะดวกตา ในการวาดรูปคน บางครั้งจะมีทั้งสี แดง น้ำเงิน เหลือง เขียว ขึ้นอยู่กับสีที่ตนชอบ

ในงานวิจัยของโลเวอร์ และโลเวอร์ (Lower and Lower 1965) พบว่าเด็ก 4 ขวบ มีการเลือกใช้สีเหลืองกับภาพที่แสดงถึงความสุขสดใสและใช้สีน้ำตาลกับภาพที่แสดงถึงสิ่งที่ตรงกันข้ามและเด็กใช้สีที่ตนชอบในการวาดแม่ของตนเอง หากเด็กได้รับถึงความอบอุ่น ความรักจากแม่ แต่อย่างไรก็ตามอาจมีการใช้สีที่ตรงกับความจริง หากเด็กมีความประทับใจในสิ่งนั้น

ในวัยนี้เด็กมีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่ในการแสดงออกของเด็กไม่สามารถจะนำคนไปสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้ ครูจึงควรสร้างความสนใจของเด็ก ให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้คำถาม เพื่อจะแสดงเนื้อหาของรูปให้มีความสัมพันธ์กัน การเร้าใจควรเร้าเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายเด็กที่กำลังทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การกิน การยิ้ม จะเกี่ยวกับปาก ฉันทเก็บดอกไม้ มีอกเป็นอวัยวะที่เด็กต้องสังเกต

การสร้างบรรยากาศโดยการเร้าของครู ให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม จะทำให้เด็กเข้าใจและแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์มากขึ้น (นวลลออ ทิพนานนท์.2542:30-31)

นอกจากเด็กจะเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและการปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีอยู่แล้ว เด็กวัยนี้ยังเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการใช้ภาษาเพื่อเพิ่มพูนคำศัพท์และความคิด จากการฝึกฝนให้ได้ใช้ความคิดเพื่อแก้ปัญหา จากกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของตนเอง (ไม่ยากเกินไปหรือยากเกินไป แต่ต้องท้าทาย) และจากการได้พูดสนทนาโต้ตอบ (Interactions) กับเพื่อน ๆ หรือผู้ใหญ่ แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (นิตยา ประพฤติกิจ.2539:6-7) เด็กแต่ละคนมีความพร้อมที่แตกต่างกัน เด็กบางคนขาดประสบการณ์ ขาดวัสดุของเล่นซึ่งจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันและการปฏิบัติมากน้อยที่แตกต่าง

สิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม การเรียนการสอนครูจำเป็นจะต้องให้เด็กได้ฝึกฝนโดยมีการให้คำแนะนำ สร้างแรงจูงใจและการเสริมแรง หากเด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีย่อมส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีพัฒนาการในด้านการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยรูปแบบของกิจกรรมต้องมีความสอดคล้องกับพัฒนาการ รูปแบบกิจกรรมควรเป็นการฝึกให้เด็กมีการสังเกต การคิด การหาเหตุผล การสร้างสรรค์ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย รวมไปถึงการพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อประโยชน์ต่อการถ้อยแถลงการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ ครูจะต้องให้หลักการกว้าง ๆ แก่ผู้เรียนและลดเนื้อหาบางประการที่ไม่ใช่ประเด็นให้น้อยลง การที่ผู้เรียนมองเห็นประเด็นสำคัญอย่างชัดเจนและสามารถสรุปเป็นหลักการอย่างกว้าง ๆ ได้ก็มีแนวโน้มว่าผู้เรียนจะสามารถนำเอาหลักการนั้นไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายคลึงกันได้
2. การจัดเนื้อหาบทเรียนที่เอื้อต่อการเกิดการเรียนรู้ เพราะการจัดลำดับเนื้อหาบทเรียนให้มีลำดับก่อนหลังแตกต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน หากการจัดลำดับเนื้อหาไม่เหมาะสมบางครั้งอาจทำให้การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นไปทางลบ
3. การปลูกฝังนิสัยที่ดีให้เด็กรู้จักประยุกต์หลักการที่สำคัญไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ การเปิดโอกาสในการคิดดังกล่าวควรมีการเปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตัวเององค์ประกอบของประสบการณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงและมีข้อแตกต่างกัน แต่การเรียนรู้บางอย่างยังคงอาศัยความคล้ายคลึงขององค์ประกอบต่าง ๆ ของประสบการณ์ ดังนั้นการสอนโดยให้เด็กจดจำเนื้อหาควรจะต้องชี้ให้เด็กเห็นว่าการจดจำเนื้อหาหรือองค์ประกอบนั้น ๆ สามารถนำมาประยุกต์กับเนื้อหาหรือประสบการณ์อย่างไร (จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า.2545:31)

รูปแบบของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก สามารถทำการจัดได้หลากหลายทั้งทางด้านรูปแบบและเนื้อหา รูปแบบของกิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนในการปฏิบัติกิจกรรมย่อมที่จะสอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก ธรรมชาติของเด็กมีความกระตือรือร้นที่จะมีประสบการณ์หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กควรที่จะถูกปรับเปลี่ยนให้ไม่เกิดความซ้ำซาก เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสรุปได้ ดังนี้

1. เพื่อฝึกกล้ามเนื้อมือ
2. เพื่อฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
3. เพื่อฝึกให้เด็กมีความอดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรับผิดชอบ
4. เพื่อให้รู้จักชื่นชมในสิ่งสวยงาม เกิดความเพลิดเพลิน
5. เพื่อฝึกให้อารมณ์แจ่มใส ร่าเริง
6. เพื่อให้เกิดโอกาสในการปรับตัว และการทำกิจกรรมร่วมกัน
7. เพื่อฝึกการแสดงออก มีความมั่นใจในตัวเอง
8. เพื่อฝึกให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ
10. เพื่อฝึกการสังเกต การจำและการคิด
11. เพื่อพัฒนาภาษาและอธิบายผลงานของตนเอง (จินตนาวรรณ เดือนฉาย.2541:26)

พระพงษ์ กุลพิศาล กล่าวถึง การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กอายุ 5 – 6 ปี ควรมีลักษณะที่แยกออกมาเด่นชัด มีกระบวนการและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน รูปแบบกิจกรรมก่อให้เกิดการทำงานที่ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากนอกห้องเรียน หลีกเลียงกิจกรรมที่มีผลงานเหมือนกันทั้งห้อง พยายามให้เด็กมีอิสระในการทำงานตามความพอใจ โดยไม่กำหนดพื้นที่อย่างเข้มงวดและให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่มบ้าง ครูต้องมีการแสดงความรัก ความห่วงใย และพยายามใช้คำพูดที่กระตุ้นจินตนาการของเด็ก (พระพงษ์ กุลพิศาล.2538:37-38)

กิจกรรมศิลปะเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่งไม่สามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายดังกล่าว อีกทั้งความคิดและการสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มศักยภาพของเด็ก จากเหตุผลดังกล่าวลักษณะของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กสามารถสรุปรูปแบบของกิจกรรมได้ ดังนี้

1. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเวลาและบริเวณว่าง (Time and Space)
2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensory Perception)
3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์คิดค้น (Imaginary Invention)
4. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่มองเห็น (Visual Communication)

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเวลาและบริเวณว่าง เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็น 3 มิติ ที่มีลักษณะกินเนื้อที่ในบริเวณว่างรวมไปถึงกิจกรรมที่สามารถเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตำแหน่ง กิจกรรมรูปแบบนี้เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้จักใช้พื้นที่ภาพ การรู้จักกำหนดบริเวณว่าง การสร้างความสมดุล สร้างลีลา ความเคลื่อนไหว และแรงในการจัดภาพ เป็นรูปแบบกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับเด็กได้อย่างดี รูปแบบของกิจกรรมอาจจัดในรูปแบบของ งานโครงสร้าง ประติมากรรม งานปั้น การแกะสลัก การสร้างหุ่นจำลอง ฯลฯ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส เป็นกิจกรรมที่เน้นในเรื่องของประสาทสัมผัสหลายด้าน ทั้งประสาทสัมผัสทางตา มือ และความรู้สึก สัมผัส เกี่ยวกับรูปทรง พื้นผิว และวัสดุต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำการค้นคว้า ทดลอง และการปฏิบัติงานด้วยวัสดุที่หลากหลายแตกต่างกัน ทำให้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ตามวิธีการและความเหมาะสมในกรรมวิธีที่แตกต่าง กิจกรรมลักษณะมีส่วนช่วยให้รู้จักการเลือกวัสดุต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบกันตามความเหมาะสม รูปแบบของกิจกรรมสามารถจัดในรูปแบบของ ภาพพิมพ์ งานถักทอ การเขียนภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ หรือภาพปะติ ฯลฯ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์คิดค้น รูปแบบของกิจกรรมเป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ต้องอาศัยกระบวนการคิด การสังเคราะห์และแก้ปัญหา ลักษณะของกิจกรรมเป็นการฝึกการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ รู้จักประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ อีกทั้งเป็นส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการแสดงออกทางความคิด รูปแบบของกิจกรรมสามารถจัดในรูปแบบของ การเขียนภาพระบายสี การพับกระดาษ การประดิษฐ์หน้ากาก ฯลฯ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่มองเห็น รูปแบบของการจัดกิจกรรมเป็นไปในรูปแบบของกิจกรรมที่รับรู้ด้วยการมองเห็น รูปแบบของการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นการสื่อสารที่มีการรับรู้กันได้ทั่วไป เป็นการสื่อสารทั้งรูปแบบ สารรูปแบบของงานจะเป็นในลักษณะของของงานโฆษณา (Communication Design) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ในสังคม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสื่อสารเช่นนี้ เป็นการส่งเสริมการสร้างสรรค์ที่มีรูปแบบและสาระที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในสังคม ไม่ใช่เพียงแต่ความงามเท่านั้น

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการ จะเป็นแรงเสริมสำคัญที่ประสานกับศิลปะในการช่วยเด็กให้แสดงความสามารถ ความรู้สึกและความคิด ออกมากับผลงานที่เป็นภาพวาดหรือสิ่งประดิษฐ์ เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาเห็น รู้สึก และคิด การจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพแก่เด็กจะเป็นพาหนะเพื่อนำเด็กไปสู่โอกาสในการค้นคว้า ทดลอง และสื่อสารทางความคิด อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษามีหลายรูปแบบ สามารถสรุปรูปแบบของกิจกรรมได้ ดังนี้

1. กิจกรรมวาดภาพ (Drawing) จุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตา พื้นฐานสำคัญของการวาดภาพของเด็ก คือ ความสามารถในการควบคุมเส้นให้

เป็นไปตามที่เด็กต้องการ สำหรับเด็กที่ไม่เคยมีการฝึกการวาดภาพจะไม่สามารถควบคุมและประสานการทำงานระหว่างสายตากับมือได้ การเปิดโอกาสให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมอย่างเสรีไม่จำเป็นว่าเป็นการลากเส้นเป็นเรื่องราวหรือไม่เรื่องราว สิ่งเหล่านี้จะช่วยเด็กในการพัฒนากล้ามเนื้อมือและการเรียนรู้ถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์

2. กิจกรรมวาดภาพระบายสี (Drawing and Painting) เป็นการส่งเสริมและการพัฒนากล้ามเนื้อมือและสายตา การสอนให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมต้องคำนึงว่า กิจกรรมนี้เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับเด็ก ต้องมีการแนะนำ อธิบายการใช้สี การถือพู่กัน เป็นต้น แล้วจึงเพิ่มขั้นตอนของการเรียนรู้ในการผสมสีบางสีให้แก่เด็ก

3. กิจกรรมภาพพิมพ์ (Printmaking) รูปแบบของกิจกรรมมีลักษณะที่มีหลากหลายและมีความสนุกสนาน อีกทั้งขั้นตอนเหมาะกับวัยอายุการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมควรเริ่มจากกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเข้าใจว่าภาพพิมพ์คืออะไร วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน การพิมพ์จากแม่พิมพ์ปูน เช่น ใบไม้ ลูกกุญแจ เปลือกไม้ ฯลฯ เป็นวัสดุที่เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ เพื่อให้เด็กเรียนรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในการพิมพ์ภาพ

4. กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture) ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเด็กเป็นอย่างดีเหมือนกับกิจกรรมการพิมพ์ที่สามารถใช้กระบวนการบางอย่างมาสอนแก่เด็ก การปั้นโดยให้เด็กปั้นเป็นทรงกลม ทรงกระบอก หรือการปั้นสิ่งที่เด็กคิดรวมไปถึงการกดวัสดุต่าง ๆ ลงบนดินหรือดินน้ำมัน เช่น ลูกกุญแจ เหรียญบาท เป็นการทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งรอบตัว

5. กิจกรรมศิลปหัตถกรรม (Handicraft) เป้าหมายของงานประดิษฐ์ไม่ได้มุ่งให้เด็กแสดงออกทางศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานที่มีกระบวนการหรือการทำงานตามลำดับขั้นตอน เด็กจะเรียนรู้การทำงานและการจัดลำดับเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

การจัดกิจกรรมศิลปะ ต้องเน้นกระบวนการการทำงานของเด็กมากกว่าการคำนึงถึงผลงานที่เด็กทำ มีความยืดหยุ่น และเปลี่ยนแปลงได้ อีกทั้งต้องเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ไม่ยึดติดกับผลงานสำเร็จรูป และเปิดโอกาสให้เด็กทำการสำรวจ ค้นคว้า รวมทั้งการปฏิบัติงานด้วยวัสดุที่หลากหลายอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการออกคำสั่ง การสนับสนุนการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์โดยหลีกเลี่ยงการให้เด็กลอกเลียนแบบเพราะทำให้เด็กไม่ได้ใช้ความคิดอย่างอิสระ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และการแสดงออกทางความคิดตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การชื่นชมในผลงานและความก้าวหน้าของเด็ก จะสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานแก่เด็ก

4.5 ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เสนอทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE.Gifted Child Arts Education) เป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการแนวคิดของความสามารถพิเศษทางทัศนศิลป์ที่มีอยู่ในตัวเด็ก ซึ่งศิลปศึกษาจะต้องคำนึงถึงเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อการพัฒนาเด็กตรงตามศักยภาพ โดยมีพื้นฐานแนวคิด ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาศิลปะ ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาศิลปะหลายทฤษฎี แต่มี 3-4 ทฤษฎีหลักที่อ้างถึง คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanaly Theory) ทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) ทฤษฎีพฤติกรรม (Behaviorism Theory) และทฤษฎีข้อมูล (Information Theory)

แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศึกษา แนวคิดทางสุนทรียศึกษาขึ้นอยู่กับความเชื่อของ ความรู้สึก สัมผัสและความสามารถในการวินิจฉัยทางสุนทรียะของเด็ก ซึ่งสุนทรียศึกษาพร้อมที่จะเพิ่มพูนความ

สามารถและประสบการณ์คุณภาพทางสุนทรีย์ะ ทั้งวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ธรรมชาติ และเหตุการณ์สภาพแวดล้อม ทั้งหมดสามารถตรวจสอบได้จากความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับมนุษย์

แนวคิดพื้นฐานทางด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จากความเชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่จะสร้างสรรค์ศิลปะจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานของสติปัญญาและการรู้คิด การมีประสาทสัมผัสที่ดี มีความสามารถพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์ การกำหนดปัญหา การแก้ปัญหา ที่สัมพันธ์กับความคิดและจินตนาการ ให้เป็นรูปธรรมหรือรูปลักษณ์ทางศิลปะได้อย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับสมองและการสร้างสรรค์ โดยที่มาจากแนวคิดของ เอ็ดเวิร์ดส์ (Betty Edwards) มีความเชื่อว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ย่อมเป็นคนที่สามารถแสดงกระบวนการแบบใหม่ในการเสนอข้อมูลผ่านการแสดงออก ซึ่งปกติข้อมูลเชิงประสาทสัมผัสมีอยู่ในทุกคน ผู้สร้างสรรค์ต้องการความรู้ในกลวิธีต่าง ๆ สำหรับการสร้างสรรค์เฉพาะด้านของแต่ละคน การสร้างสรรค์จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความแตกต่างระหว่างกระบวนการสองด้าน คือ การรวบรวมข้อมูล และ การแปลงข้อมูลในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการค้นพบในเรื่องการทำงานของสมองและความกระฉับกระชวยในกระบวนการทั้งสองด้าน จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับการทำงานของสมองทั้งสองซีก

แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญา จากความคิดของการ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ที่ว่า ความสามารถของมนุษย์มีความซับซ้อนซึ่งสามารถแบ่งความสามารถหรือปัญญาออกเป็น 7 ด้าน คือ ปัญญาทางภาษา ปัญญาทางตรรกะและคณิตศาสตร์ ปัญญาทางมิติสัมพันธ์ ปัญญาทางการเคลื่อนไหวร่างกาย ปัญญาทางดนตรี ปัญญาทางมนุษยสัมพันธ์ ปัญญาทางความเข้าใจตนเอง ซึ่งต่อมาได้เพิ่มปัญญาด้านที่ 8 ขึ้น คือ ปัญญาทางธรรมชาติวิทยา จากการศึกษาของนักการศึกษาทำให้ทราบว่าคนทุกคนมีปัญหาเหล่านี้ แต่จะมีระดับมากน้อยต่างกันในแต่ละด้าน ทั้งนี้ปัญญาในแต่ละด้านสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยปัญญาด้านต่าง ๆ จะทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และปัญญาแต่ละด้านจะแสดงความสามารถออกมาหลายทาง ความเชื่อดังกล่าวสอดคล้องกับความเชื่อเกี่ยวกับศักยภาพของสมองซีกซ้ายและขวาที่ทำงานร่วมกัน สมองซีกซ้ายที่มีศักยภาพเชิงเหตุผล ตรรกะ ตัวเลข ภาษา ฯลฯ และสมองซีกขวาที่มีศักยภาพเชิงภาพ มิติสัมพันธ์ จินตนาการ ความคิดฝัน ฯลฯ ที่มีการทำงานร่วมกัน มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ เป็นการบูรณาการแนวคิดทั้งความสามารถพิเศษ ด้านทัศนศิลป์ แนวคิดจิตวิทยาศิลปะ แนวคิดเกี่ยวกับสมองและการสร้างสรรค์ แนวคิดสุนทรีย์ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญา และสร้างสรรค์ศิลปะจากการเลือกสรรสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตภาพ เพื่อสะท้อนสุนทรีย์ะ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม รูปแบบของการกำหนดกิจกรรมตามแนวทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษมีการผสมผสานแนวคิดหลัก คือ ซีไอเอสเอสที หรือซิสส์ (CISST) อันเป็นสมมุติฐานสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ ดังนี้

C คือ Creativity “ความคิดสร้างสรรค์” จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกวิชาชีพทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หมอ นักดนตรี ข้าราชการ ขาวนา สังคมไทยขาดความคิดสร้างสรรค์ ระบบโรงเรียนไม่ได้ช่วยสร้างให้คนมีความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะมีพลังผลักดันความคิดสร้างสรรค์สูง แต่หลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนค่อนข้างล้มเหลว ความคิดสร้างสรรค์ในทางศิลปะ แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน ความคิดสร้างสรรค์เป็นไปได้ทั้งกระบวนการคิดและปรากฏการณ์ต่าง ๆ กัน ความคิดสร้างสรรค์เป็นไปได้ทั้งกระบวนการคิดและปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม ความคิดสร้างสรรค์ในที่นี้มุ่งเน้นปรากฏการณ์รูปธรรมที่นำเสนอออกมาทางรูปแบบของผลงานศิลปะ

I คือ Imagination “จินตนาการ” คือภาพในสมองที่มีอยู่กับทุกคนอาจเป็นความฝัน แต่เราก็มักจะเชื่อว่า จินตนาการ มีพื้นฐานความจริงอยู่พอสมควร จินตนาการอาจเป็นการคาดการณ์ไปข้างหน้า และคนเราก็มักจะพยายามหรือบุก บั่นไปสู่จินตนาการนั้น ลีโอนาร์โด ดา วินชี ร่างภาพจินตนาการถึงเครื่องบินและเฮลิคอปเตอร์ หลังจากนั้นอีกหลายร้อยปี พี่น้องตระกูลไรท์จึงทดลองการบินได้สำเร็จ ศิลปะกระตุ้นพลังจินตนาการในเด็กและเยาวชนได้อย่างมากมาย และผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ก็ควรมีจินตนาการเด่นชัด

S คือ Sensibility กระแสศิลปะสมัยใหม่ (modern art) และยุคหลังศิลปะสมัยใหม่ (Post - modern art) เปลี่ยนแปลงไปมาก ความคิดและประสาทสัมผัสทางด้านต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทักษะศิลปะอาจบูรณาการกับศิลปะการแสดง ดนตรี ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สังคม การศึกษาทางด้านสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทุกด้าน มากน้อยต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส รส กลิ่น การดมกลิ่นทางศิลปะและการตรวจสอบทางด้าน “ความรู้สึกสัมผัส” จึงมีความจำเป็นด้วย

S คือ Systematization “การจัดระบบ” เป็นสิ่งที่จำเป็นอีกด้าน ซึ่งไม่ใช่เฉพาะทางด้านทัศนศิลป์เท่านั้น แม้ว่าศิลปะจะเป็นเรื่องของ การแสดงออก จินตนาการ สร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม เรื่องของระบบหรือสุนทรียะเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การออกแบบ การกำหนดโครงสร้างภาพ การวางแผนใช้สี การตกแต่ง ความละเอียดประณีต ระบบความคิดที่ซับซ้อน ซึ่งในแต่ละงานหรือในแต่ละกิจกรรมก็มีความมากมายในระดับที่แตกต่างกัน การจัดระบบความคิดและการทำงานทางศิลปะจึงมีความจำเป็นด้วย

T คือ Transformation ทักษะศิลป์ใช้การมองเห็นหรือจักขุประสาทเป็นด้านหลัก แต่การมองเห็นนั้นเกี่ยวข้องกับกลไกและการแปลความของระบบสมอง การมองเห็นภาพหรือรูปทรงเบื้องหน้าอย่างปกติธรรมดาเป็นเพียงการรับรู้ทางด้านการมองเห็นโดยทั่วไป แต่การเห็นที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์และศิลปะ จะเป็นในเรื่องของความสามารถในการแปลงรูป การเสริมแต่งเติมรูปทรง หรือสร้างรูปขึ้นมาใหม่ “การพัฒนาารูปทรง” ในที่นี้จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่ง ในการตรวจสอบเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ (คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.2545:75)

แนวความคิดของทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE.Gifted Child Arts Education) เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและสามารถให้ผู้ปฏิบัติกิจกรรมแสดงออกทางความคิดที่เป็นกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งแนวทางในการจัดกิจกรรมมุ่งถึงการแสดงออกตามธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดอย่างอิสระ มีจินตนาการตามความต้องการและตามความสามารถ มุ่งให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งาน เป็นผู้ริเริ่มความคิด และจินตนาการอย่างกว้าง อันจะช่วยให้เด็กมีอิสระภาพและกระตือรือร้นต่อการแสดงออก ตามทักษะความสามารถของเด็กในแต่ละวัยพึงปฏิบัติ แนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ ดังนี้

C ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการพิจารณาถึง ความคิดสร้างสรรค์ที่ปรากฏให้เห็นได้ มีความคิดริเริ่ม แปลกใหม่ น่าสนใจ

I จินตนาการ พิจารณาจากปรากฏการณ์บนผลงานความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ในโลกของความเป็นจริง ซึ่งมีพื้นฐานจากความเป็นจริง

S ความรู้สึกสัมผัส สุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ที่พัฒนาจากการสัมผัส เสียง กลิ่น รส และการมองเห็น

S การจัดระบบ พิจารณาจากสภาพโครงสร้าง การออกแบบ ระบบแบบแผนต่าง ๆ บนผลงาน

T การพัฒนาารูปทรง ความสามารถในการพัฒนาารูปทรงหรือพัฒนาภาพให้พ้นไปจากการถ่ายทอดปรากฏการณ์อย่างปกติธรรมดา

แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญกับการจัดรูปแบบการเรียนรู้สำหรับเด็ก เนื่องจากการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการแสดงออกทาง ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความรู้สึกสัมผัส สนุกหรือศึกษา การจัดระบบ และ การพัฒนารูปทรง จำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบและเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กเพื่อการแสดงออกทางความคิดและการสร้างสรรค์ อีกทั้งเป็นการพัฒนากระบวนการคิดและการสร้างสรรค์เพื่อเป็นการส่งเสริมเด็กให้มีการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมที่มีความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์นั้น มีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาดูโดยที่ Frost and Karstens (1979) และ Poppelen (1968) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนศิลปะกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสายตาดูว่า การมีการทำกิจกรรมโดยประกอบกับสื่อหลาย ๆ ประเภท กิจกรรมจึงควรเป็นรูปแบบที่มีความหลากหลาย และมีการเน้นให้เด็กได้เกิดกระบวนการคิดที่เป็นการบูรณาการเพื่อนำเด็กไปสู่ความคิดรวบยอด (มณินทร พลไชยวงศ์.2539:100-101)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มณินทร พลไชยวงศ์ ทำการศึกษาผลของการสอนวาดภาพหลายเส้นที่มีต่อการพัฒนาการของนักเรียนที่เห็นเลือนราง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวดคนตาบอดกรุงเทพ ปีการศึกษา 2538 ภาคการศึกษาปลาย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน ในด้านพัฒนาการทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม และความคิดสร้างสรรค์ โดยการวาดภาพลงกระดาษที่ทำให้ภาพวาดมีความนูน จากการนำเส้นในลักษณะต่าง ๆ มาประกอบเป็นภาพตามหัวข้อเนื้อหา จำนวน 8 แผนกิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลา 50 นาที โดยมีโครงสร้างของกิจกรรม ดังนี้

1. เรื่องของเส้น
2. เรื่องของรูปร่าง
3. เรื่องของสัดส่วน
4. การสร้างภาพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับคนโดย
5. การสร้างภาพตามจินตนาการ
6. การสร้างภาพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์
7. การสร้างภาพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับทิวทัศน์
8. การสร้างภาพตามจินตนาการ

หลังจากการจัดกิจกรรม พบว่าเด็กมีระดับการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นซึ่งระดับคะแนนระหว่างก่อนและหลังมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา คะแนนระหว่างก่อนและหลังการสอน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากทั้งแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสังเกตผลงานซึ่งคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.40 ถึง 38.40 ตามลำดับ

2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย คะแนนระหว่างก่อนและหลังการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสังเกตผลงาน ซึ่งคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.80 และ 33.40 ตามลำดับ

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ คะแนนระหว่างก่อนและหลังการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.00 และ 35.80 ตามลำดับ

4. พัฒนาการทางด้านสังคม คะแนนระหว่างก่อนและหลังการสอน มีความแตกต่างที่ระดับ .01 จากแบบสังเกตพฤติกรรมและที่ระดับ .05 จากแบบสังเกตผลงาน ซึ่งมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.40 และ 23.40 ตามลำดับ

5. พัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ คะแนนระหว่างก่อนและหลังการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.80 และ 37.13 ตามลำดับ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผลของการสอนการวาดภาพลายเส้นสำหรับนักเรียนที่มองเห็นเลือกรางระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ มีส่วนทำให้พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม อารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์ มีระดับสูงขึ้น อีกทั้งนักเรียนสามารถแสดงออกได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ (มณีนทร พลไชยวงศ์, 2539:178-191)

รัตนวดี ทองรวย ทำการศึกษาความสามารถในการรับรู้ทางสายตาของเด็กสายตาเลือกรางระดับก่อนประถมศึกษา จากการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการมองเห็นโดยใช้เกมการศึกษา เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที รวม 40 ครั้ง โดยการใช้กิจกรรมฝึกทักษะการมองเห็นโดยใช้เกมการศึกษา โดยรูปแบบของกิจกรรมแบ่งเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

1. ฝึกทักษะการรับรู้ตำแหน่งในระยะใกล้
2. ฝึกทักษะการรับรู้ตำแหน่งในระยะไกล
3. ฝึกทักษะการมองตามวัตถุที่เคลื่อนที่ในระยะใกล้
4. ฝึกทักษะการมองตามวัตถุที่เคลื่อนที่ในระยะไกล
5. ฝึกทักษะการแยกแยะรูปทรงหรือวัตถุที่เป็น 3 มิติ และ 2 มิติ โดยใช้คำศัพท์ ส้ม กล้วย ฝรั่ง แอปเปิ้ล เป็นสื่อ ในระยะใกล้ - ไกล
6. ฝึกทักษะการแยกแยะรูปทรงหรือวัตถุที่เป็น 3 มิติ และ 2 มิติ โดยใช้คำศัพท์ สิงโต เสือ ม้าลาย ช้าง เป็นสื่อในระยะใกล้ - ไกล
7. ฝึกทักษะการแยกแยะรูปทรงหรือวัตถุที่เป็น 3 มิติ และ 2 มิติ โดยใช้ตัวเลข 5 6 8 9 เป็นสื่อในระยะใกล้ - ไกล
8. ฝึกทักษะการแยกแยะรูปทรงหรือวัตถุที่เป็น 3 มิติ และ 2 มิติ โดยใช้รูปทรง สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม เป็นสื่อในระยะใกล้ - ไกล

จากการศึกษาพบว่า เด็กสายตาเลือกรางระดับก่อนประถมศึกษา หลังได้รับการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการมองเห็นโดยใช้เกมการศึกษา มีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมฝึกทักษะการมองเห็นโดยใช้เกมการศึกษาช่วยพัฒนาความสามารถในการรับรู้ทางสายตาให้แก่เด็กสายตาเลือกรางระดับก่อนประถมศึกษาที่มีระดับสายตา (ข้างที่ด้อยที่สุด) 20/400 มีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาสูงขึ้นโดยเฉพาะในระยะใกล้

เด็กสายตาเลือกรางหลังได้รับการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการมองเห็นโดยใช้เกมการศึกษา มีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาเพิ่มขึ้นร้อยละ 33.33 - 40.00 มากกว่าในระยะใกล้ ซึ่งมีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.00 - 30.00 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทักษะแยกแยะรูปทรง หรือวัตถุที่

เป็น 2 มิติ และ 3 มิติ เด็กมีความสามารถในการรับรู้ทางสายตาเพิ่มขึ้นมากกว่าทักษะการรับรู้ตำแหน่งของสิ่งที่เห็น และทักษะการมองตามวัตถุที่เคลื่อนที่ (รัตนวดี ทองรวย.2544:62)

มณีนทร พลไชยวงศ์ กล่าวถึง งานวิจัยของ Draving, Marilyn, Joelle ที่ทำการศึกษา Art and The Blind : Clay Media and Artistic Expression of The Young Child with Significant Visual Impairments. มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอโปรแกรมกิจกรรมศิลปะด้วยสื่อดินเหนียวสำหรับเด็กตาบอด การศึกษานี้ทำการพิจารณาถึงกระบวนการเรียนรู้ของเด็กตาบอด ภาพลักษณ์ในจิตใจและการบำบัดในศิลปศึกษาโดยพยายามตอบปัญหา 3 ประการ ดังนี้

1. เด็กเหล่านี้เรียนอย่างไร
2. วิธีใดที่เหมาะสมสำหรับการสอนศิลปศึกษา
3. การค้นหาเครื่องหมายของการพัฒนาทางจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ในการศึกษาได้ทำการพิจารณาถึงการออกแบบและการสนับสนุนวิธีการสอนรวมถึงกิจกรรม ผลของการวิจัยมีเครื่องหมายที่แสดงว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นประโยชน์สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา (มณีนทร พลไชยวงศ์.2539:120)

รัตนวดี ทองรวย กล่าวถึง งานวิจัยของ Frostig ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ทางสายตาของเด็ก 1,800 คน เพื่อศึกษาว่าเด็กที่อยู่ในวัยระหว่างก่อนเข้าเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การรับรู้ทางสายตาจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนมากที่สุด และเด็กที่มีความบกพร่องทางการรับรู้ทางสายตาจะเรียนได้ช้าและเสียเปรียบผู้อื่น ในการศึกษาดังนี้ Frostig ได้ทำการสร้างแบบทดสอบ 5 ชุด คือ

1. การประสานงานของตากับกล้ามเนื้อ (Eye Motor Coordination)
2. การรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างรูปกับพื้นหลังของรูป (Perception of Figure Ground Relationship)
3. ความคงที่ในเชิงรูปแบบ (Form Constancy)
4. ตำแหน่งที่ตั้งภายในบริเวณเนื้อที่ (Position Space)
5. มิติสัมพันธ์ (Spatial Relationship)

ผลการวิจัยพบว่าเด็กส่วนมากที่ประสบความยุ่งยากในการเรียนเป็นเด็กระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษาตอนต้น เนื่องจากยังมีความบกพร่องในเรื่องการใช้สายตาในการรับรู้ (รัตนวดี ทองรวย.2544:35)

สุจิตรา สุขเกษม กล่าวถึง การศึกษาของ Silver ที่ทำการศึกษาโดย การสังเกตและศึกษาพัฒนาการทางศิลปะ ของเด็กพิเศษกลุ่มหนึ่งเพื่อที่จะค้นหาลักษณะพิเศษที่ซ่อนอยู่ในตัวเด็ก ผลการศึกษาและการสังเกต พบว่าเด็กเหล่านี้ใช้ศิลปะในการแสดงความรู้สึก ความนึกคิด และศิลปะยังสามารถค้นหาและพัฒนาความสามารถพิเศษที่ซ่อนอยู่ในตัวเด็กอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ศิลปะเป็นส่วนสำคัญที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อค้นหา และพัฒนาความสามารถด้านภาษาของเด็กพิเศษ ซึ่งเด็กเหล่านี้สามารถใช้กระบวนการทางศิลปะที่เปิดกว้างในการแก้ปัญหาและพัฒนาความคิด ความสามารถ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีความสามารถในการรับรู้ทางสายตา จากผลการศึกษาพบว่า เด็กพิเศษในกลุ่มนี้สามารถถ่ายทอดการรับรู้ทางสายตาได้ดีขึ้นหลังจากการทดลองสอนศิลปะ (สุจิตรา สุขเกษม.2538:51-52)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาเด็ก การเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีย่อมส่ง

ผลให้เด็กแสดงออกทางพฤติกรรมในทางบวก ซึ่งเป็นผลจากพัฒนาการทาง ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กย่อมเป็นพื้นฐานเพื่อให้เด็กแสดงออกตามความสามารถในการรับรู้ และความคิดของเด็กแต่ละคน สำหรับเด็กในกลุ่มที่มีความบกพร่องทางสายตาและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านต่าง ๆ นั้น นอกจากการจัดกิจกรรมที่เน้นในการฝึกเพื่อให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสที่เขาມีอยู่เพื่อพัฒนาตัวเด็กแล้ว กิจกรรมศิลปะก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาความสามารถของเด็ก และเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างประสบการณ์ เพื่อเป็นหนทางสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเรียนรู้ร่วม และการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็น เด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 8 คน

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การศึกษาผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
2. แบบทดสอบพ่อแม่ที่ฉันรัก
3. แบบสังเกตพัฒนาการ 4 ด้าน คือ
 - 3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์
 - 3.3 พัฒนาการด้านสังคม
 - 3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

1. การสร้างและการหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

1.1 ทำการศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ศูนย์การพิเศษสถาบันราชภัฏสวนดุสิต (พุทธศักราช 2539) และคู่มือหลักสูตรแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (พุทธศักราช 2546)

1.2 ทำการสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะโดยศึกษาแนวคิดและรูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE. : Gifted Child Arts Education) โดยคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่มีสายตาเลือนราง จำนวน 10 กิจกรรม ดังนี้

- 1.2.1 กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี
- 1.2.2 กิจกรรมที่ 2 เพื่อนฉัน

- 1.2.3 กิจกรรมที่ 3 ภาพอะไรเอ๋ย
- 1.2.4 กิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ
- 1.2.5 กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย
- 1.2.6 กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย
- 1.2.7 กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน
- 1.2.8 กิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา
- 1.2.9 กิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย
- 1.2.10 กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา

1.3 ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ 5 ท่าน โดยเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปะระดับก่อนประถมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะเด็ก และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา

1.4 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ มาทำการตรวจสอบแก้ไข และทำการผลิตเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

2. การสร้างและการหาคุณภาพแบบทดสอบพ่อแม่ที่ฉันรัก

2.1 ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางศิลปะเด็ก และการแสดงออกทางศิลปะสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อแบบทดสอบ

2.2 ทำการสร้างแผนการดำเนินกิจกรรม การทดสอบการวาดภาพพ่อแม่ที่ฉันรัก ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อวัดพัฒนาการของเด็กสายตาสีเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา โดยการสังเกตพฤติกรรมร่วมกับผลงานที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้น

2.3 ผู้วิจัยนำแผนการดำเนินกิจกรรมที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ 4 ท่าน โดยเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปะระดับก่อนประถมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะเด็ก และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา

2.4 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบแบบทดสอบ มาทำการตรวจสอบแก้ไข และทำการผลิตเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

3 การสร้างและการหาคุณภาพแบบสังเกตพัฒนาการ

3.1 ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา และแบบประเมินทักษะพัฒนาการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ศูนย์การพิเศษสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

3.2 ทำการสร้างแบบสังเกตพัฒนาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการเด็กสายตาสีเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านสติปัญญา

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพัฒนาการที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ 4 ท่าน โดยเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปะระดับก่อนประถมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะเด็ก และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา

3.3 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบแบบสังเกตพฤติกรรม มาทำการตรวจสอบแก้ไข และทำการผลิตเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ตาราง 3 แบบสังเกตพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

ลำดับ	รายการพฤติกรรม	ระดับ				
		5	4	3	2	1
1	ด้านร่างกาย					
	1.1 ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อ					
	1.2 ความแม่นยำในการลากเส้น / สร้างรูปร่างรูปทรง					
	1.3 การควบคุมน้ำหนักมือ					
	1.4 การจัดระเบียบของเส้น / การจัดวางรูปร่างรูปทรง					
	1.5 การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา					
2	ด้านอารมณ์					
	2.1 ความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม					
	2.2 การควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติงาน					
	2.3 การปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ					
	2.4 การยอมรับในผลงานของตนเอง					
	2.5 การยอมรับในผลงานของผู้อื่น					
3	ด้านสังคม					
	3.1 การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น					
	3.2 การช่วยเหลือและการแบ่งปัน					
	3.3 การยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น					
	3.4 การปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด					
	3.5 การปฏิบัติตามข้อตกลง					
4	ด้านสติปัญญา					
	4.1 ความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนจนจบกระบวนการ ทำกิจกรรม					
	4.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน					
	4.3 การริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเอง					
	4.4 การแสดงออกทางความคิด					
	4.5 การสร้างสรรค์ผลงาน					

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการศึกษารวบรวมข้อมูลในลักษณะของการผสมผสานการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และศึกษาภาคสนาม (Field Research) ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- 1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา
- 1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและกิจกรรมศิลปะ
- 1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม คือ การศึกษาข้อมูลเด็กสายตาดำเนินการจากโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ในส่วนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและลักษณะของเด็กสายตาดำเนินการ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design ดังนี้

กลุ่ม	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T1	X	T2
	X แทน	การจัดการกระทำ	
	T1 แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง	
	T2 แทน	การทดสอบหลังการทดลอง	
	E แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง	

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ทำการทดสอบระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการทดลอง (Pre - test) โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพระบายสีเรื่อง พ่อแม่ที่ฉันรัก ร่วมกับแบบสังเกตพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
2. ทำการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 10 กิจกรรม โดยจัดเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที รวม 10 ครั้ง ทำการสังเกตพฤติกรรม
3. ทำการทดสอบระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของกลุ่มตัวอย่างหลังทำการทดลอง (Post - test) โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพระบายสีเรื่อง พ่อแม่ที่ฉันรัก ร่วมกับแบบสังเกตพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

ตาราง 4 การทดสอบและการจัดกิจกรรม

ครั้งที่	วัน	เวลา	กิจกรรม	เวลา
1	18 ธ.ค. 46	9.00 –10.00 น.	ทดสอบก่อนทำการทดลอง (Pre-test)	60 นาที
	18 ธ.ค. 46	12.30-13.30 น.	กิจกรรมบ้านแสนดี	60 นาที
2	19 ธ.ค. 46	12.30-13.30 น.	กิจกรรมเพื่อนฉัน	60 นาที

ตาราง 4 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน	เวลา	กิจกรรม	เวลา
3	8 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมภาพอะไรเอ๋ย	60 นาที
4	9 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมมาปั้นดินกันเถอะ	60 นาที
5	15 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมภาชนะแสนสวย	60 นาที
6	16 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมภาพพิมพ์แสนสวย	60 นาที
7	22 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมห้องนอนของฉัน	60 นาที
8	23 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมคุณครูของเรา	60 นาที
9	22 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมสัตว์แสนสวย	60 นาที
10	23 ม.ค. 47	12.30-13.30 น.	กิจกรรมประติมากรรมของเรา	60 นาที
	5 ม.ค. 47	14.00-15.00 น.	ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)	60 นาที

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Science) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้แก่

1. ค่าความถี่เป็นค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าสถิติ t - test Dependent Samples

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- M แทน ค่าเฉลี่ย
- S แทน ค่าความเบี่ยงเบน
- t แทน สถิติที่ใช้ทดสอบ
- p แทน ค่าความน่าจะเป็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเด็กสายตาดูเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการมองเห็น โดยเปรียบเทียบภายในกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 5 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการมองเห็น

ลำดับ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.	เพศ		
	ชาย	4	50.0
	หญิง	4	50.0
2.	อายุ		
	5-6 ปี	1	12.5
	7-8 ปี	4	50.0
	9-10 ปี	2	25.0
	11-12 ปี	1	12.5
3.	ระดับการมองเห็น		
	ระดับน้อย	4	50.0
	ระดับปานกลาง	2	25.0
	ระดับมาก	2	25.0

จากตาราง 5 แสดงจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการมองเห็น พบว่า

เพศ จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน พบว่า เป็นเพศชาย และเพศหญิงจำนวนร้อยละ 50.0 เท่ากัน

อายุ จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 7 - 8 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 9 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี และ 11 - 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.5 เท่ากัน

ระดับการมองเห็น จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการมองเห็นอยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ ระดับปานกลาง และระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.0 เท่ากัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กสายตาดูเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

2.1 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการทางด้านร่างกาย ของเด็กสายตาดูเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

ตาราง 6 พัฒนาการทางด้านร่างกายก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาดูเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านร่างกาย	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
	M	SD	M	SD
1. ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมือ	2.13	.64	3.63	.92
2. ความแม่นยำในการลากเส้น / สร้างรูปร่างและรูปทรง	1.50	.76	3.00	1.31
3. การควบคุมน้ำหนักมือ	2.00	1.31	3.88	.83
4. การจัดระเบียบของเส้น / การจัดวางรูปร่างและรูปทรง	1.25	.46	2.75	1.28
5. การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือและสายตา	1.75	1.39	3.38	1.41
รวม	1.73	.87	3.33	1.07

จากตาราง 6 การเปรียบเทียบพัฒนาการทางด้านร่างกาย ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดูเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า

ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมือ พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.13$ $SD = .64$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.63$ $SD = .92$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.50 คะแนน จากการสังเกตเด็กมีความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมือในการปฏิบัติงานน้อย สาเหตุอาจมาจากความแปลกใหม่ในวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงรูปแบบของกิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อมือในการลากเส้นและสร้างรูปทรง หลังจัดกิจกรรมพัฒนาการของความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อมือเพิ่มขึ้น อาจเป็นผลจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับรูปแบบของกิจกรรมและการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน

ความแม่นยำในการลากเส้น / สร้างรูปร่างและรูปทรง พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.50$ $SD = .76$) ภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.00$ $SD = 1.31$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.50 คะแนน จากการสังเกตพบว่าเด็กจะมีการวาดภาพโดยการลากเส้นอย่างไม่มียุติมุ่งหมาย หรือในการสร้างรูปทรงง่าย ๆ เช่น รูปวงกลม เด็กจะลากเส้นวนไปมาโดยไม่สนใจว่าจะเป็นรูปทรงวงกลมหรือไม่ จากการจัดกิจกรรมพัฒนาการของความแม่นยำในการลากเส้น / สร้างรูปร่างรูปทรงเพิ่มขึ้น อาจเป็นผลจากประสบการณ์ในการใช้กล้ามเนื้อและการเรียนรู้ในการสร้างรูปร่างและรูปทรง ทำให้เด็กสามารถสร้างรูปทรงต่าง ๆ ได้ โดยการลากเส้นเพียงเส้นเดียว

การควบคุมน้ำหนักมือ พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.00$ $SD = 1.31$) ภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.88$ $SD = .83$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.88 คะแนน จากการสังเกตเด็กส่วนใหญ่มีการควบคุมน้ำหนักมือในการทำงานที่น้อย ซึ่งเด็กจะไม่สามารถประมาณน้ำหนักแรงกดของกล้ามเนื้อในการวาดภาพได้ บางครั้งทำให้กระดาษขาดหรือมีการกดน้ำหนักมือจนกระทั่งดินสอหัก จากการจัดกิจกรรมพัฒนาการของการควบคุมน้ำหนักมือเพิ่มขึ้น อาจมาจากการเรียนรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมรวมถึงความเคยชินกับวัสดุอุปกรณ์

การจัดระเบียบของเส้น / การจัดวางรูปร่างและรูปทรง พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.25$ $SD = .46$) ภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.75$ $SD = 1.28$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.50 คะแนน จากการสังเกตเด็กสามารถจัดระเบียบของเส้นและจัดวางรูปร่างและรูปทรงได้น้อยมาก การจัดวางภาพค่อนข้างที่จะสับสนและเป็นการวางรูปร่างและรูปทรงที่ทับซ้อนกันอย่างไม่เป็นเรื่องราว ขาดความสมดุล จากการจัดกิจกรรมเด็กมีระดับพัฒนาการเพิ่มขึ้น สังเกตได้จากความสามารถในการจัดวางรูปร่างและรูปทรงโดยคำนึงถึงช่องว่างและการพยายามที่จะไม่ให้มีการทับซ้อนกัน รวมถึงการพยายามจัดความสมดุลให้กับหน้ากระดาษ

การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.75$ $SD = 1.39$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.38$ $SD = 1.41$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.63 คะแนน จากการสังเกตเด็กส่วนใหญ่มีการใช้สายตาในการปฏิบัติกิจกรรมน้อยมาก การวาดภาพเป็นเพียงการขีดเขียนโดยใช้กล้ามเนื้อเพียงอย่างเดียว (ภาพประกอบ 3) จากการจัดกิจกรรมได้มีการกระตุ้นให้เด็กใช้สายตาในการทำงานตลอดเวลา ทำให้เกิดความเคยชินรวมถึงการอยากเห็นในผลสำเร็จของผลงานตนเองและผู้อื่น ทำให้เด็กพยายามที่จะใช้สายตาในการทำงานตลอดเวลา เป็นผลให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตาเพิ่มขึ้นหลังการจัดกิจกรรม

ภาพประกอบ 3 การขีดเขียนภาพของเด็กสายตาเลือนราง

ภาพประกอบ 4 การพยายามใช้สายตาประสานสัมพันธ์กับกล้ามเนื้อมือ

พิจารณาโดยรวม พบว่า พัฒนาการทางด้านร่างกายก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยมาก ($M = 1.73$ $SD = .87$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.33$ $SD = 1.07$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.60 คะแนน

ตาราง 7 พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง

ลำดับ ที่	กิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1.20	1.80	2.40	2.60	2.80	2.20	2.20	2.20	2.20	2.20
2	1.40	1.80	2.40	2.40	3.00	3.00	3.00	2.80	2.60	2.80
3	1.20	1.60	2.20	2.20	2.40	2.40	2.40	2.60	2.60	2.60
4	1.20	2.40	2.60	2.20	2.60	3.20	3.40	3.40	3.00	3.20
5	1.80	2.20	2.40	2.40	3.20	3.00	3.00	3.40	2.40	3.40
6	2.20	2.60	3.20	3.80	4.00	4.20	4.20	4.00	4.20	4.00
7	2.60	2.80	4.00	4.00	4.60	4.60	4.60	4.80	5.00	4.80
8	2.60	2.80	4.00	3.80	4.20	4.60	4.60	4.60	5.00	5.00
M	1.78	2.25	2.90	2.92	3.35	3.40	3.42	3.47	3.37	3.50
(SD)	(.62)	(.48)	(.74)	(.79)	(.81)	(.95)	(.95)	(.94)	(1.17)	(1.02)
ความ หมาย	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	มาก	ปาน กลาง	มาก

จากตาราง 7 แสดงพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 8 คน สรุปได้ว่า

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา ($M = 3.50$ $SD = 1.02$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา ($M = 3.47$ $SD = .94$) และกิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน ($M = 3.42$ $SD = .95$) ตามลำดับ

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย ($M = 3.40$ $SD = .95$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย ($M = 3.37$ $SD = 1.17$) กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย ($M = 3.35$ $SD = .81$) กิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ ($M = 2.92$ $SD = .79$) และกิจกรรมที่ 3 ภาพอะไรเอ๋ย ($M = 2.90$ $SD = .74$) ตามลำดับ

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ กิจกรรมที่ 2 เพื่อนฉัน ($M = 2.25$ $SD = .48$) ตามลำดับ

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 1.78$ $SD = .62$)

แสดงว่าเด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านร่างกายเพิ่มขึ้น จากการจัดกิจกรรมศิลปะจำนวน 10 กิจกรรม ระดับของพัฒนาการในแต่ละกิจกรรมมีระดับของคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกัน โดยที่บางกิจกรรมมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ลดลง อาจเป็นผลจากรูปแบบของกิจกรรมที่มีความแตกต่างกันในวัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการในการทำงาน เด็กต้องมีการเชื่อมโยงและปรับประสบการณ์ในการทำงานแต่ละกิจกรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งระดับของคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา ($M = 3.50$ $SD = 1.02$) และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 1.78$ $SD = .62$)

2.2 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

ตาราง 8 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านอารมณ์	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
	M	SD	M	SD
1. ความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม	2.88	1.25	3.50	1.07
2. การควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงาน	2.00	.76	2.88	.99
3. การปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ	2.00	1.31	3.25	1.28
4. การยอมรับในผลงานของตนเอง	2.88	.83	3.50	1.07
5. การยอมรับในผลงานของผู้อื่น	2.75	.71	3.00	.76
รวม	2.50	.89	3.23	.93

จากตาราง 8 การเปรียบเทียบพัฒนาการทางด้านอารมณ์ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า

ความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.88$ $SD = 1.25$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.50$ $SD = 1.07$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .62 คะแนน จากการสังเกตเด็กส่วนใหญ่มีความสนใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม มีเพียง

บางส่วนที่มีระดับความสนใจที่น้อย สาเหตุมาจากความไม่คุ้นเคยในตัวผู้สอนรวมถึงรูปแบบของกิจกรรม และสาเหตุสำคัญคือ ไม่สามารถควบคุมสภาวะทางอารมณ์ในการทำงานให้คงที่ได้ จากการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทำให้เด็กเกิดมีความสนใจ ความสนุกสนาน ความกระตือรือร้น เป็นผลให้มีระดับของความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มขึ้น

การควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.00$ $SD = .76$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.88$ $SD = .99$) ซึ่งมีระดับคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .88 คะแนน สังเกตได้ว่าเด็กไม่สามารถควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติงานได้หากมีกระบวนการที่ซับซ้อนเพิ่มขึ้น และมีความสามารถในการปฏิบัติงานในระยะเวลาที่สั้น จากการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะของการปรับเปลี่ยนประสบการณ์และวิธีการทำงานในแต่ละกิจกรรม รวมถึงการช่วยเหลือกันในกลุ่ม ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นผลทำให้ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น

การปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.00$ $SD = 1.31$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.25$ $SD = 1.28$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.25 คะแนน จากการสังเกตในระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมเด็กจะไม่สามารถที่จะปฏิบัติกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จเป็นชิ้นงาน ซึ่งเป็นผลมาจากการควบคุมอารมณ์เมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน จากการจัดกิจกรรมกระตุ้นและการช่วยเหลือขณะเด็กปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เด็กสะสมประสบการณ์ในการทำงานเพิ่มขึ้นเป็นผลทำให้ความสามารถในการปฏิบัติงานมีระดับพัฒนาการที่สูงขึ้น

การยอมรับในผลงานของตนเอง พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.88$ $SD = .83$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.50$ $SD = 1.07$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .62 คะแนน จากการสังเกตเด็กส่วนใหญ่มีการยอมรับในผลงานของตนเองเพิ่มขึ้น จากการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบกิจกรรมรวมถึงวัสดุและอุปกรณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละกิจกรรม ทำให้ผลงานที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้นมีความแตกต่างและหลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้เด็กมีความภูมิใจในผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น

การยอมรับในผลงานของผู้อื่น พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม ($M = 2.75$ $SD = .17$) และภายหลังการจัดกิจกรรม ($M = 3.00$ $SD = .76$) อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .25 คะแนน จากการสังเกตเด็กจะมีการยอมรับในผลงานของตนเองอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับการยอมรับในผลงานของผู้อื่น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนในแต่ละกิจกรรม ทำให้เด็กมีความเข้าใจในผลงานรวมถึงการยอมรับในผลงานของเพื่อนเพิ่มขึ้น

พิจารณาโดยรวม พบว่า พัฒนาการทางด้านอารมณ์ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.50$ $SD = .89$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.23$ $SD = .93$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .73 คะแนน

ภาพประกอบ 5 ขณะกำลังปฏิบัติกิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของจัน

ตาราง 9 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง

ลำดับ ที่	กิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1.80	2.20	2.60	3.40	3.40	3.00	3.00	2.00	1.60	2.00
2	2.20	2.00	3.00	2.60	3.20	3.20	3.00	2.60	2.60	2.60
3	1.80	1.80	2.60	2.80	2.60	2.60	2.60	3.00	2.40	3.00
4	2.20	3.00	3.00	3.00	3.00	3.80	3.80	3.00	1.60	2.20
5	2.40	1.80	2.20	2.80	3.00	3.00	2.60	2.80	2.00	2.80
6	2.80	2.80	3.20	4.40	3.80	4.40	4.40	4.00	3.80	4.00
7	2.60	2.80	3.60	4.60	4.60	3.40	3.40	4.00	4.80	4.00
8	2.80	2.80	3.40	3.60	3.40	4.00	4.00	4.80	4.60	4.60
M	2.33	2.40	2.95	3.40	3.38	3.43	3.35	3.28	2.93	3.15
(SD)	(.40)	(.50)	(.46)	(.76)	(.61)	(.60)	(.67)	(.91)	(1.30)	(.94)
ความ หมาย	น้อย	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง

จากตาราง 9 แสดงพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 8 คน สามารถสรุปได้ว่า

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย ($M = 3.43$ $SD = .60$)

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ ($M = 3.40$ $SD = .76$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย ($M = 3.38$ $SD = .61$) กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน ($M = 3.35$ $SD = .67$) กิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา ($M = 3.28$ $SD = .91$) กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา ($M = 3.15$ $SD = .94$) กิจกรรมที่ 3 ภาพอะไรเอ๋ย ($M = 2.95$ $SD = .46$) และกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย ($M = 2.93$ $SD = 1.30$) ตามลำดับ

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในน้อยที่สุด คือ กิจกรรมที่ 2 ($M = 2.40$ $SD = .50$) รองลงมา คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 2.33$ $SD = .40$)

แสดงว่าเด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านอารมณ์เพิ่มขึ้น จากการจัดกิจกรรมศิลปะจำนวน 10 กิจกรรม ระดับของพัฒนาการในแต่ละกิจกรรมมีระดับของคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกัน โดยที่บางกิจกรรมมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ลดลง อาจเป็นผลจากรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียน ทำให้เด็กมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเป็นผลทำให้ภาวะทางอารมณ์มีการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมที่มีความแตกต่าง หรือมีกระบวนการที่ซับซ้อนเพิ่มขึ้น ซึ่งการใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันในแต่ละกิจกรรมสามารถกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ของเด็ก การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานอย่างเป็นอิสระทางความคิดเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีการแสดงออกอย่างเปลือยเปลื้อง การถ่ายทอดประสบการณ์หรือแสดงความสามารถจนเป็นผลสำเร็จ ทำให้เกิดสนุกสนานในการทำงานและภูมิใจกับผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น สิ่งเหล่านี้สามารถพัฒนาอารมณ์ของเด็กให้มีความสนใจ ความตั้งใจ และความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความมั่นคงทางอารมณ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งระดับของคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย ($M = 3.43$ $SD = .60$) และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 2.33$ $SD = .40$)

2.3 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการทางด้านสังคม ของนักเรียนสายตาเลือนรางระดับก่อนประถม

ตาราง 10 พัฒนาการทางด้านสังคมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสังคม	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
	M	SD	M	SD
1. การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น	2.63	.52	3.12	.64
2. การช่วยเหลือและการแบ่งปัน	2.88	.35	3.25	.46
3. การยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น	2.63	.52	2.88	.64
4. การปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด	2.00	1.31	3.25	1.67
5. การปฏิบัติตามข้อตกลง	2.00	1.20	3.25	1.39
รวม	2.43	.51	3.15	.84

จากตาราง 10 การเปรียบเทียบพัฒนาการทางด้านสังคมก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า

การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม ($M = 2.63$ $SD = .52$) และภายหลังการจัดกิจกรรม ($M = 3.12$ $SD = .64$) อยู่ในระดับระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .49 คะแนน จากการจัดกิจกรรมเด็กสามารถปรับตัวในการปฏิบัติงานร่วมกันเพิ่มขึ้น สืบเนื่องจากการแลกเปลี่ยนความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์ขณะปฏิบัติงานร่วมกัน

การช่วยเหลือและการแบ่งปัน พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม ($M = 2.88$ $SD = .35$) และภายหลังการจัดกิจกรรม ($M = 3.25$ $SD = .46$) อยู่ในระดับระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .37 คะแนน จากการจัดกิจกรรมเด็กมีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มและรู้จักการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ในการทำงาน การพัฒนาดังกล่าวอาจเกิดจากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่สำคัญคือการเรียนรู้การแบ่งปันวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม

การยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม ($M = 2.63$ $SD = .52$) และภายหลังการจัดกิจกรรม ($M = 2.88$ $SD = .64$) อยู่ในระดับระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .25 คะแนน จากการจัดกิจกรรมเด็กมีการแลกเปลี่ยนความคิด การแสดงออกทางความคิดและจินตนาการของตนในกลุ่ม ทำให้เด็กมีระดับของการยอมรับการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อนเพิ่มขึ้น สืบเนื่องจากการยอมรับในคำติชมเกี่ยวกับผลงานและการแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน

ภาพประกอบ 6 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานผ่านเครื่องขยาย

การปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.00$ $SD = 1.31$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.25$ $SD = 1.67$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.25 คะแนน จากการสังเกตในช่วงระยะแรกของการปฏิบัติงานเด็กจะไม่สามารถทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ระยะหลังเด็กสามารถควบคุมเวลาในการทำงานได้ อาจเกิดจากการได้รับการจัดประสบการณ์และความคล่องแคล่วในการทำงานที่เพิ่มขึ้น

การปฏิบัติตามข้อตกลง พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.00$ $SD = 1.20$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.25$ $SD = 1.39$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.25 คะแนน จากการทำข้อตกลงก่อนปฏิบัติกิจกรรมเด็กสามารถที่จะปรับตัวและปฏิบัติตามข้อตกลงที่ตั้งไว้ภายในห้องเรียนและภายในกลุ่มของตน ซึ่งเป็นผลของการปรับตัวของเด็กให้เป็นที่ยอมรับ

พิจารณาโดยรวม พบว่า พัฒนาการทางด้านสังคมก่อนการจัดกิจกรรมนั้นมีระดับน้อย ($M = 2.43$ $SD = .51$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.15$ $SD = .84$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .72 คะแนน

ตาราง 11 พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง

ลำดับ ที่	กิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1.80	2.00	2.60	2.80	3.20	3.00	3.00	2.80	2.20	2.80
2	2.40	2.40	2.80	3.00	3.00	2.80	2.40	2.60	2.60	2.60
3	2.00	1.60	2.60	2.40	2.40	2.20	2.00	2.40	2.00	2.40
4	2.80	3.00	3.00	2.60	2.80	3.00	3.60	2.20	1.80	2.20
5	1.80	2.20	2.60	2.80	2.80	2.60	2.40	3.00	2.40	3.00
6	2.80	2.80	3.00	3.20	3.20	3.60	3.60	3.60	3.40	3.60
7	2.20	2.80	3.00	3.00	3.60	3.40	3.40	3.80	4.40	3.80
8	2.40	2.40	3.40	3.60	3.80	4.00	4.00	3.60	4.00	3.60
M	2.28	2.40	2.88	2.93	3.10	3.08	3.05	3.00	2.85	3.00
(SD)	(.40)	(.47)	(.28)	(.37)	(.45)	(.58)	(.72)	(.60)	(.97)	(.60)
ความ หมาย	น้อย	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง

จากตารางที่ 11 แสดงพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 8 คน สามารถสรุปได้ว่า

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมที่ 5 ภาษนะแสนสวาย ($M = 3.10$ $SD = .45$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวาย ($M = 3.08$ $SD = .58$) กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน ($M = 3.05$ $SD = .72$) กิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา ($M = 3.00$ $SD = .60$) กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา ($M = 3.00$ $SD = .60$) กิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ ($M = 2.93$ $SD = .37$) กิจกรรมที่ 3 ภาพอะไรเอ่ย ($M = 2.88$ $SD = .28$) และกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวาย ($M = 2.85$ $SD = .97$) ตามลำดับ

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ กิจกรรมที่ 2 เพื่อนฉัน ($M = 2.40$ $SD = .47$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 2.28$ $SD = .40$) ตามลำดับ

แสดงว่าเด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมเพิ่มขึ้น จากการจัดกิจกรรมศิลปะจำนวน 10 กิจกรรม ระดับของพัฒนาการในแต่ละกิจกรรมมีระดับของคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกัน โดยที่บางกิจกรรมมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ลดลง อาจเป็นผลจากการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนที่ให้แก่เด็ก ได้มีการทำงานทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม การเปิดโอกาสให้มีการทำงานร่วมกัน การปรึกษา การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนความคิด รวมถึงการใช้กฎกติกาในการทำงานร่วมกัน ซึ่งบางกิจกรรมต้องใช้เวลาในการปรับตัวและการเรียนรู้กันในกลุ่ม และเป็นผลจากสภาวะอารมณ์ในการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมที่มีระดับความยากง่ายของกิจกรรมที่ต่างต่างกัน การเน้นกิจกรรมที่ต้องทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น หรือการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติกิจกรรม มีส่วนช่วยพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เพราะกิจกรรมที่ต้องมีการทำงานกันเป็นกลุ่มจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเด็กจะสามารถปรับตัวในการช่วยเหลือผู้อื่น การแบ่งปัน การรอคอย และการยอมรับการแสดงทางความคิดของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้จะช่วยปรับพฤติกรรมของเด็กในอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งระดับของคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 2.28$ $SD = .40$)

2.4 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กสายตาดำเลือนารระดับก่อนประถมศึกษา

ตาราง 12 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาดำเลือนารระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสติปัญญา	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม	
	M	SD	M	SD
1. ความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนจนจบกระบวนการทำกิจกรรม	2.13	1.13	3.13	1.36
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน	1.25	.46	2.50	1.07
3. การริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเอง	1.38	.74	2.63	1.60
4. การแสดงออกทางความคิด	1.75	.46	2.75	.89
5. การสร้างสรรค์ผลงาน	1.38	.74	3.00	1.51
รวม	1.58	.60	2.80	1.26

จากตารางที่ 12 การเปรียบเทียบพัฒนาการทางด้านสติปัญญาก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดำเลือนารระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า

ความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนจนจบกระบวนการทำกิจกรรม พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.13$ $SD = 1.13$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.13$ $SD = 1.36$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.00 คะแนน จากการจัดกิจกรรมเด็กมีความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนในการทำงานเพิ่มขึ้น อาจเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้กระบวนการของการทำงานในแต่ละกิจกรรม ทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนเพิ่มขึ้น ได้แก่ การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน และการนำเสนอผลงาน

ความสามารถในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.25$ $SD = .46$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.50$ $SD = 1.07$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.25 คะแนน ก่อนจัดกิจกรรมเด็กมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงานน้อยมาก จากการจัดกิจกรรมระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กเพิ่มขึ้น อาจเกิดจากการให้คำแนะนำและการช่วยเหลือในการทำงาน ที่สำคัญคือประสบการณ์การเรียนรู้และการสังเกตสิ่งของรอบตัวของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มขึ้น

การริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเอง พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.38$ $SD = .74$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.63$ $SD = 1.60$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.25 คะแนน จากการสังเกตพบว่าระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมเด็กไม่สามารถเริ่มต้นการทำงานด้วยตนเอง ต้องมีการแนะนำและช่วยเหลือในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงาน จากการจัดกิจกรรมเด็กสามารถแสดงออกทางความคิดริเริ่มในการทำงานเพิ่มขึ้น สามารถสร้างสรรค์รูปร่างรูปทรง ให้มีความสัมพันธ์กับหัวข้อกิจกรรมด้วยตนเอง

การแสดงออกทางความคิด พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.75$ $SD = .46$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.75$ $SD = .89$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.00 คะแนน จากจัดกิจกรรมเด็กสามารถแสดงออกทางความคิดเพิ่มขึ้น สังเกตจากการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ความสามารถในการเป็นต้นแบบของผลงาน การแสดงความคิดและจินตนาการในผลงานของตน รวมถึงการถ่ายทอดความสัมพันธ์ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวลงในผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงาน พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.38$ $SD = .74$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.00$ $SD = 1.51$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.62 คะแนน จากการจัดกิจกรรมเด็กมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มขึ้น สังเกตจากผลสำเร็จของผลงาน เด็กมีการใช้สีที่หลากหลายมีการผสมผสานรูปร่างรูปทรงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงการใส่รายละเอียดให้กับภาพและรู้จักการเลือกใช้วัสดุสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพประกอบ 7 การแต่งเติมรายละเอียดของภาพ ชื่อภาพเพื่อนฉัน ของ ด.ช.พิรุฬ วังษ์พันธ์

พิจารณาโดยรวม พบว่า พัฒนาการทางด้านสติปัญญาก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($M = 1.58$ $SD = .60$) และภายหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.80$ $SD = 1.26$) คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.22 คะแนน

ตาราง 13 พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกตามกิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง

ลำดับ ที่	กิจกรรมที่เด็กได้รับระหว่างการทดลอง									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1.20	1.40	2.00	2.60	2.40	2.20	2.20	2.20	1.60	2.20
2	1.20	2.20	2.20	2.40	2.80	2.20	2.20	2.40	2.80	2.40
3	1.20	1.00	1.60	2.60	3.40	2.00	1.60	1.60	2.20	1.60
4	1.40	1.60	2.60	2.00	2.40	3.40	3.40	1.80	1.40	1.80
5	1.40	1.00	1.80	2.20	2.60	2.20	2.20	1.80	1.80	1.80
6	1.40	2.40	2.80	4.00	3.80	3.20	3.20	4.00	4.20	4.00
7	2.00	2.20	3.00	3.40	3.80	4.00	3.80	4.00	5.00	4.40
8	2.60	2.80	3.20	3.80	3.60	4.40	4.40	4.40	4.80	4.80
M	1.55	1.83	2.40	2.88	3.10	2.95	2.88	2.78	2.98	2.88
(SD)	(.50)	(.67)	(.59)	(.76)	(.61)	(.93)	(.97)	(1.16)	(1.48)	(1.30)
ความ หมาย	น้อย ที่สุด	น้อย	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง

จากตารางที่ 13 แสดงพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 8 คน สามารถสรุปได้ว่า

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย ($M = 3.10$ $SD = .61$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย ($M = 2.98$ $SD = 1.48$) กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย ($M = 2.95$ $SD = .93$) กิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ ($M = 2.88$ $SD = .76$) กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน ($M = 2.88$ $SD = .97$) กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา ($M = 2.88$ $SD = 1.30$) และกิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา ($M = 2.78$ $SD = 1.16$) ตามลำดับ

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ กิจกรรมที่ 3 ภาพอะไรเอ๋ย ($M = 2.40$ $SD = .59$) รองลงมาคือ กิจกรรมที่ 2 เพื่อนฉัน ($M = 1.83$ $SD = .67$)

กิจกรรมที่เด็กสายตาเลือนรางมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 1.55$ $SD = .50$)

แสดงว่าเด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้น จากการจัดกิจกรรมศิลปะจำนวน 10 กิจกรรม ระดับของพัฒนาการในแต่ละกิจกรรมมีระดับของคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกัน โดยที่บางกิจกรรมมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ลดลง อาจเป็นผลจากความยากง่ายของกิจกรรม การปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์และขั้นตอนในการปฏิบัติงาน รวมถึงความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ของเด็ก

ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของเด็กแต่ละคน การเน้นให้มีกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนอย่างเป็นอิสระ เป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ทำให้เกิดความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ซึ่งระดับของคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย ($M = 3.10$ $SD = .61$) และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี ($M = 1.55$ $SD = .50$)

3. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กสายดาเลื่อนรangsระดับก่อนประถมศึกษา ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

3.1 การศึกษาพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ จำแนกรายบุคคล

นักเรียนคนที่ 1

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 8 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 1

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา อยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ส่วนระดับพัฒนาการทางด้านสังคมอยู่ในระดับที่สูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการสังเกตเด็กมีการหยิบจับดินสอในการวาดภาพโดยการกำไว้ในมือแล้วทำการลากเส้นวนไปมาเป็นวงกลมโดยไม่ใช้สายดา สาเหตุอาจมาจากระดับการมองเห็นที่ค่อนข้างน้อยทำให้เด็กมีความเคยชินกับการทำงานโดยไม่ต้องใช้สายดา หลังการปฏิบัติกิจกรรมเด็กพยายามใช้สายดาเพิ่มขึ้นเนื่องจากความเคยชินกับรูปแบบของกิจกรรมที่ต้องมีการใช้สายดา ร่วมกับการทำงานตลอดเวลา ทำให้สามารถสร้างรูปทรงสี่เหลี่ยมได้และสามารถระบายสีให้อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จากการที่ต้องพยายามใช้สายดาทำให้เด็กต้องใช้ความพยายามค่อนข้างสูง ในการปฏิบัติกิจกรรมระยะแรกเด็กจะมีความสนใจกับวัสดุและอุปกรณ์ในการทำงาน แต่เมื่อต้องลงมือปฏิบัติงานจะมีสภาวะอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากบางครั้งไม่สามารถมองสิ่งที่ตนเองวาดได้ชัดเจน จะเกิดความเบื่อ ต้องมีการกระตุ้นโดยการพูดคุยและการแนะนำในการทำงาน หลังการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมีการปรับสภาวะทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะเวลาปฏิบัติงาน สังเกตได้จากการที่เด็กมีการปฏิบัติงาน

ด้วยตนเองแม้จะเป็นช่วงเวลาที่ไม่นาน ที่สำคัญคือเด็กมีความพยายามในการปฏิบัติกิจกรรมจนสำเร็จเป็นชิ้นงานตามความสามารถของตน และมีการยอมรับในผลงานของตนเองเพิ่มขึ้น

พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมค่อนข้างสูงในกลุ่มพัฒนาการด้านอื่น จากการสังเกตการปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนจะมีการช่วยเหลือและแบ่งปันในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ หลังการปฏิบัติกิจกรรมเด็กสามารถปรับตัวในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้มากขึ้น มีการยอมรับกฎกติกาในการทำงานร่วมกัน สำหรับพัฒนาการทางด้านสังคมเด็กมีระดับของพัฒนาการที่ค่อนข้างสูงก็จริงแต่ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นน้อยกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ

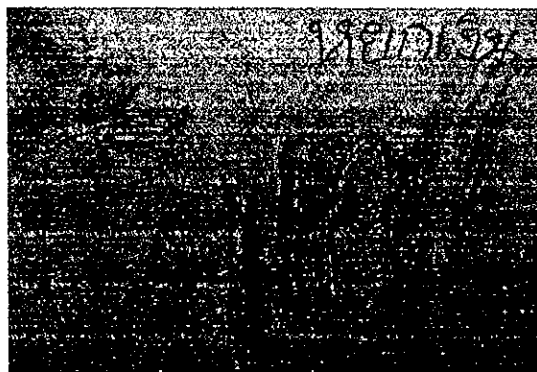
พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากการปฏิบัติกิจกรรมระยะแรกเด็กไม่สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงาน สิ่งที่สำคัญ คือ เด็กไม่สามารถแสดงออกทางความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ต้องมีการกระตุ้นและช่วยเหลือขณะปฏิบัติงานค่อนข้างสูง หลังการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมีระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ที่ชัดเจนคือความสามารถในการแสดงออกทางความคิดจากผลงานของตนเอง

นักเรียนคนที่ 2

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 9 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 2

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา อยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ส่วนระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม อยู่ในระดับที่สูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น โดยที่พัฒนาการทางด้านสังคมมีระดับพัฒนาการสูงที่สุด หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการสังเกตเด็กไม่สามารถบังคับกล้ามเนื้อในการสร้างรูปทรงได้ การวาดภาพเป็นเพียงการลากเส้นขึ้นลงไปมา ในการปฏิบัติงานมีการใช้สายด้ายร่วมด้วยเป็นบางครั้ง จากการปฏิบัติกิจกรรมการกระตุ้นให้เด็กใช้สายด้ายในการทำงานร่วมกับการเรียนรู้ในการสร้างรูปร่างรูปทรงมีผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กค่อนข้างมาก เนื่องจากเด็กมีความพยายามจนสามารถสร้างรูปทรงง่าย ๆ ได้ เช่น วงกลม เส้นตรง ต้นไม้ เป็นต้น

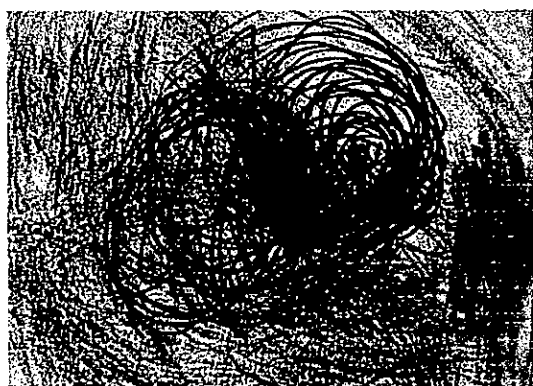
พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ในการทำงานค่อนข้างดีและสามารถปฏิบัติงานจนสำเร็จเป็นชิ้นงานได้ทุกกิจกรรม แต่จะมีปัญหาในส่วนของการยอมรับในผลงานของตนเอง บางครั้งเด็กไม่พอใจในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเนื่องจากการเปรียบเทียบกับผลงานของเพื่อน จากการให้เหตุผลและการกระตุ้นในการเลือกใช้วัสดุสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้เด็กมีระดับของการยอมรับในผลงานของตนเองสูงขึ้น

พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมค่อนข้างสูงในกลุ่มพัฒนาการด้านอื่น ๆ จากการสังเกตมีการปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้เป็นอย่างดี จะมีปัญหาในส่วนของการแบ่งปันวัสดุและอุปกรณ์บ้าง หลังการปฏิบัติกิจกรรมเด็กสามารถปรับตัวในการทำงานร่วมกันได้มากขึ้นมีการยอมรับกฎกติกาในการทำงาน พัฒนาการทางด้านสังคมมีระดับพัฒนาการที่สูงกว่าพัฒนาการด้านอื่นก็จริง แต่ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างน้อยกว่า

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ปัญหาสำคัญ คือ เด็กไม่สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง รวมทั้งการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรม การแสดงออกทางความคิด จากการปฏิบัติกิจกรรมเด็กสามารถแสดงออกทางความคิดและการสร้างสรรค์ได้ดีในกิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ และ กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปั้น ในการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเด็กสามารถริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเองและพยายามที่จะสร้างหน้าคน โดยการวาด ตา จมูก และ ปาก อีกทั้งพยายามที่จะเพิ่มเติมรายละเอียดให้กับภาพด้วยการใส่ผม และเติมดอกไม้ลงบนภาพเพื่อเป็นการตกแต่ง

นักเรียนคนที่ 3

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 10 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 3

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งระดับพัฒนาการทางด้านสังคมมีระดับที่สูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการสังเกตเด็กไม่สามารถใช้กล้ามเนื้อในการสร้างรูปร่างรูปทรงได้ เป็นเพียงการลากเส้นวนไปมาอย่างไร้จุดหมายโดยเฉพาะการปฏิบัติกิจกรรมระยะแรกจะไม่ใช้สายตาในการทำงานเลย การกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมโดยการลากเส้นตามเส้นปะและเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้าง

รูปทรงง่าย ๆ โดยการพยายามให้เด็กใช้สายตาให้มากที่สุด ซึ่งระยะหลังของการจัดกิจกรรมเด็กมีระดับของพัฒนาการทางร่างกายสูงขึ้นในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ เป็นผลทำให้เด็กพยายามที่จะใช้สายตาในการทำงานและสามารถสร้างรูปทรงง่าย ๆ อย่างวงกลม เส้นตรง ถึงแม้จะมีลักษณะของการวนไปมาหลายครั้งก็ตาม พัฒนาการทางด้านร่างกายที่เพิ่มขึ้นเป็นระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ระยะแรกเด็กมีสภาวะอารมณ์ไม่คงที่เนื่องจากการถูกกระตุ้นให้มีการใช้สายตาในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญเพราะเมื่อเด็กไม่สามารถควบคุมอารมณ์ในการทำงานได้ก็จะส่งผลไปถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ ด้วย สำหรับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กจะมีระดับที่สูงในกิจกรรมที่ต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กจะมีความสุขและกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับเพื่อน จากการสอบถามเด็กมีความภูมิใจในผลงานที่ร่วมกันทำกับกลุ่มเพื่อน เพราะทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์ และได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากการทดสอบหลังการทำกิจกรรมเด็กสามารถควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น สังเกตจากการวาดภาพเด็กสามารถสร้างสรรค์ผลงานจนเป็นผลสำเร็จได้

พัฒนาการทางด้านสังคม จากการสังเกตเด็กมีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นค่อนข้างสูงเนื่องจากชอบที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนในการแลกเปลี่ยนความคิดและการแสดงความคิดเห็น แต่ในบางครั้งมีปัญหาในการยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นและการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม เด็กจะมีลักษณะของการเป็นผู้ตามที่ค่อนข้างสูง หลังการจัดกิจกรรมเด็กมีระดับพัฒนาการที่สูงขึ้นเพียงเล็กน้อย

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมเด็กไม่สามารถแสดงออกทางความคิดและเริ่มสร้างสรรค์งานได้ด้วยตัวเอง ต้องมีการกระตุ้นโดยการยกตัวอย่างและคอยให้คำแนะนำตลอดเวลา ปัญหาหนึ่งที่พบ คือ เมื่อเด็กมีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนเด็กจะคอยเป็นผู้ตาม สำหรับกิจกรรมที่เด็กแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี คือ กิจกรรมห้องนอนของฉัน สังเกตจากการแสดงออกทางความคิด ยกตัวอย่างเช่น การบอกส่วนประกอบของห้องนอนว่าประกอบไปด้วย เตียง โคมไฟ หมอน โต๊ะ ตู้เสื้อผ้า เป็นต้น จากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเด็กมีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง รวมทั้งการแสดงออกทางความคิด แม้ภาพที่วาดจะเป็นการใช้สัญลักษณ์แทน พ่อ แม่ ลูก ก็ตาม

นักเรียนคนที่ 4

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 11 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 4

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ส่วนระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับที่สูงกว่า ซึ่งระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมมีระดับที่สูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมเด็กมีพฤติกรรมในการหยิบจับอุปกรณ์ในการทำงานในลักษณะของการทำ อีกทั้งไม่สามารถสร้างรูปร่างและรูปทรงได้เป็นเพียงการขีดเส้นไปมา ส่วนการใช้สายตานั้นมีการใช้สายตาในการปฏิบัติที่ค่อนข้างน้อย จะใช้สายตาต่อเมื่อถูกกระตุ้นเท่านั้น ระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมมีระดับของพัฒนาการที่ค่อนข้างดีซึ่งมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระยะหลังของการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมีการใช้สายตาในการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ และสร้างสรรค์ผลงานที่ค่อนข้างสูงมาก มีความสามารถในการสร้างรูปทรงง่าย ๆ เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม อีกทั้งมีการจัดวางรูปทรงที่ตนเองสร้างขึ้น ไม่ให้มีการวางทับซ้อนกัน

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กมีพื้นฐานทางด้านอารมณ์ที่ค่อนข้างดีเนื่องจากเป็นนักเรียนแบบไปกลับมีการดูแลเอาใจใส่ที่ดีจากผู้ปกครอง ลักษณะของพัฒนาการทางด้านอารมณ์ค่อนข้างเป็นไปตามวัย โดยที่เด็กมีความสามารถในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี จากการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ในแต่ละกิจกรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่ในกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย และ กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา มีระดับพัฒนาการที่ลดลงค่อนข้างมากซึ่งเป็นผลมาจากสภาวะทางอารมณ์ของเด็ก และลักษณะของกิจกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นผลทำให้พัฒนาการในด้านอื่นลดลง

พัฒนาการทางด้านสังคม ระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมักจะปฏิบัติกิจกรรมแยกจากกลุ่มเพื่อน เนื่องจากปัญหาของการแบ่งปันวัสดุและอุปกรณ์ในการทำงาน แต่ระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงกว่าพัฒนาการในด้านอื่น จากการสร้างเงื่อนไขและการจัดให้เด็กปฏิบัติงานเป็นกลุ่มทำให้เริ่มมีการปรับตัวในการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น สังเกตจากการพูดคุย การแลกเปลี่ยนวัสดุและอุปกรณ์ในการทำงาน รวมถึงการยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น

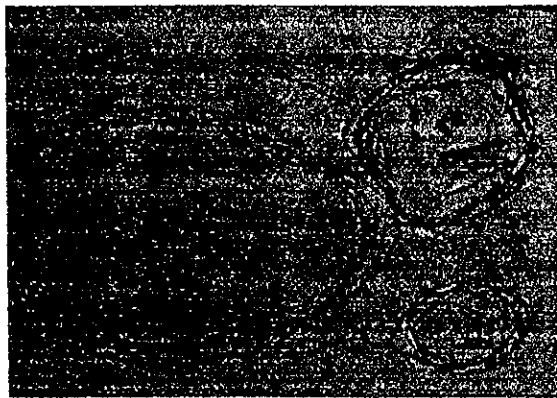
พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมเด็กไม่สามารถแสดงความคิดและเริ่มปฏิบัติงานตามหัวข้อที่กำหนดได้เป็นเพียงการลากเส้นไปมาโดยไม่มีจุดหมาย จากการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและเรียนรู้ขั้นตอนในการทำงาน โดยที่ระดับพัฒนาการทางด้านสติปัญญามีระดับเพิ่มสูงสุดในกิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย และ กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน ซึ่งสามารถแสดงออกทางความคิดและเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเองในการวาดภาพและการพิมพ์ จากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเด็กพยายามที่จะวาดภาพพ่อและแม่ของตน โดยการวาดภาพในส่วนของหัวและลำตัว อีกทั้งยังมีการแก้ไขปัญหาในส่วนที่เป็นพื้นที่ว่างด้วยการตกแต่งภาพให้มีรายละเอียดเพิ่มขึ้น เช่น วาดรูปดอกไม้ การวาดรูปสี่เหลี่ยมเป็นบ้านล้อมรอบพ่อกับแม่

นักเรียนคนที่ 5

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 12 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 5

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ส่วนระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับที่สูงกว่า ซึ่งระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์มีระดับที่สูงกว่าพัฒนาการด้านอื่น หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้นสามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมเด็กมีความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อในการหยิบจับอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ด้านของความสามารถในการสร้างรูปทรง การลากเส้นหรือการใช้สายตาในการปฏิบัติกิจกรรมยังไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ชัดเจน จากภาพผลงานการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรม มีการลากเส้นวนไปมาตามความต้องการของตนเองซึ่งบางครั้งมีการหยุดดูภาพที่ตนเองวาด จากการจัดกิจกรรมเด็กถูกกระตุ้นให้มีการสร้างรูปร่างรูปทรงโดยการเขียนตามเส้นปะ ทำให้ต้องมีการใช้สายตารวมทั้งมีความสามารถในการสร้างรูปทรงต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น โดยพัฒนาการทางด้านร่างกายมีระดับพัฒนาการที่สูงสุดในกิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา เนื่องจากเด็กสามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนและที่สำคัญเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรม ตั้งแต่การวาดภาพ การเลือกกระดาษ การฉีก และการติดกระดาษเป็นรูปคน ที่สำคัญเด็กสามารถติดแขนและขาได้ถูกต้องตามตำแหน่ง จากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมระดับความสามารถในการสร้างรูปทรงของเด็กมีระดับที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าการสร้างรูปทรงจะเป็นการลากเส้นหลายครั้งก็ตามแต่ก็มีความพยายามในการใช้สายตา และควบคุมสิ่งที่ตนเองวาดให้มีรูปทรงวงกลมซึ่งเป็นรูปหน้าคนได้ รวมถึงการพยายามวาด ตา จมูก และปาก

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ จากการสังเกตเด็กมีระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ค่อนข้างสูง ในการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมีช่วงของความสนใจในระยะเวลาที่สั้น บางครั้งสามารถควบคุมอารมณ์ในการทำงานได้ในระยะเวลาที่สั้นแต่ก็จะกลับมาปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จในทุกชิ้นงาน ระดับของพัฒนาการทางด้านอารมณ์มีระดับเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย และ กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปั้น โดยที่มีผลงานอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี

พัฒนาการทางสังคม จากการสังเกตการปฏิสัมพันธ์เด็กมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี แต่ยังมีปัญหาของการแบ่งปันและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่บ้าง จากการให้เด็กได้ปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยการใช้วัสดุและอุปกรณ์ร่วมกันทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและสามารถลดพฤติกรรมดังกล่าวลงในระดับหนึ่ง ระดับพัฒนาการทางสังคมมีระดับที่เพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา และ กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา ซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มเด็กมีการแสดงออกทางความคิดพร้อมกับรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และมีการช่วยเหลือกันในการทำงานได้เป็นอย่างดี

พัฒนาการทางสติปัญญา จากการปฏิบัติกิจกรรมในระยะแรกเด็กไม่สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง การวาดภาพเป็นเพียงการวาดภาพโดยลากเส้นวนไปมาไม่สามารถสร้างรูปทรงและเรื่องราวได้ ในการจัดกิจกรรมระดับของพัฒนาการทางสติปัญญาเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย ซึ่งเด็กมีการแสดงออกทางความคิดต่อผลงานและสามารถเรียนรู้ขั้นตอนในการทำงานได้ดี จากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเด็กเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเอง มีการแสดงออกทางความคิดโดยพยายามสร้างรูปพ่อแม่ และตนเอง แต่เป็นเพียงส่วนของศีรษะเท่านั้นโดยวาดรูปของแม่เป็นวงกลมใหญ่ที่สุดส่วนวงกลมที่ใหญ๋รองลงมา กำหนดให้เป็นรูปของพ่อและตนเองตามลำดับ

นักเรียนคนที่ 6

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 13 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 6

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย ส่วนระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับที่สูงกว่า หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย จากการสังเกตเด็กมีระดับของความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อค่อนข้างดี บางครั้งมีระดับลดลงในกิจกรรมที่มีวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่มีความคุ้นเคย สำหรับการวาดภาพเด็กพยายามที่จะใช้สายตาในการทำงานตลอดเวลา สังเกตได้จากการสร้างรูปทรงมีการลากเส้นเพียงเส้นเดียว รวมถึงการระบายสีในพื้นที่ ๆ เป็นกรอบ จากการจัดกิจกรรมมีระดับพัฒนาการทางด้านร่างกายค่อนข้างสูง

มาก อีกทั้งในการวาดภาพเด็กสามารถจัดวางรูปทรงให้มีความสัมพันธ์กันและไม่ทับซ้อนกันได้เป็นอย่างดี รวมถึงการพยายามที่จะระบายสีให้อยู่ในกรอบ สังเกตได้จากภาพการทดสอบหลังการจัดกิจกรรม

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และมีความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมค่อนข้างดี แต่ในบางกิจกรรมที่มีระดับของความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นระดับการควบคุมอารมณ์ในการทำงานก็ลดลงด้วยเช่นกัน บางครั้งมีผลทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จเป็นชิ้นงาน จากการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์มีระดับเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 4 มาบีนดินกันเถอะ กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย และ กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน โดยที่ในกิจกรรมที่ 4 เด็กสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการปฏิบัติกิจกรรมในระยะหลังเด็กสามารถปรับสภาวะในการควบคุมอารมณ์ได้จากการฝึกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

พัฒนาการทางด้านสังคม สำหรับพัฒนาการทางด้านสังคมเด็กสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการช่วยเหลือผู้อื่นในการปฏิบัติกิจกรรม และมีการปฏิบัติตามข้อตกลงได้เป็นอย่างดี บางครั้งมีปัญหาในส่วนของการแบ่งปันและการยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่บ้าง เนื่องจากปัญหาจากการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่มีระดับการมองเห็นที่น้อยกว่า การกระตุ้นด้วยการจัดประสบการณ์และการวางเงื่อนไขในการทำงานให้กับเด็ก มีผลทำให้พฤติกรรมดังกล่าวลดลงซึ่งในระยะแรกเด็กยังยึดความคิดของตัวเองแต่เมื่อเด็กต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะทางสังคมกับกลุ่มเพื่อนพฤติกรรมดังกล่าวก็สามารถลดลง

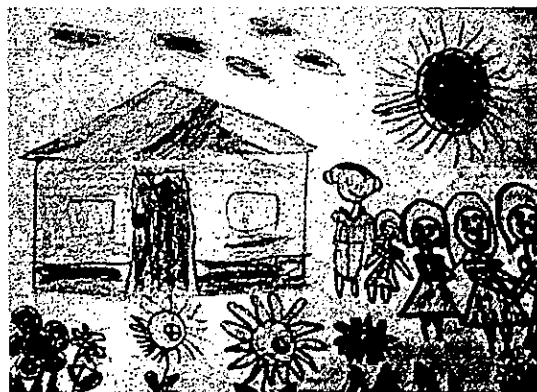
พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากปฏิบัติกิจกรรมระยะแรกเด็กไม่สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองและไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรม แต่เด็กสามารถแสดงออกทางความคิดในผลงานของตนเองได้ระดับหนึ่ง จากการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในบางกิจกรรมก็มีระดับพัฒนาการที่ลดลง เนื่องจากมีความซับซ้อนในกระบวนการทำงานที่เพิ่มขึ้น ระดับของพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย ซึ่งเด็กสามารถปฏิบัติงานด้วยตนเองจนจบกระบวนการทำงาน จากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเด็กมีการวาดภาพที่สัมพันธ์กับเนื้อหาของหัวข้อเพิ่มขึ้น มีการพยายามที่จะวาดรูปพอกับแม่กำลังอยู่ในบ้าน และพยายามใช้สีหลาย ๆ สีที่มีความสดใสเพื่อแสดงถึงความสุข

นักเรียนคนที่ 7

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 14 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 7

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี โดยที่ระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์มีระดับที่สูงที่สุด หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กมีระดับพัฒนาการทางด้านร่างกายที่ดีในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากมีระดับการมองเห็นที่ค่อนข้างสูง มีระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดีเกือบเท่ากับเด็กปกติ จากการจัดกิจกรรมเด็กมีระดับการเพิ่มของพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย มีระดับพัฒนาการเพิ่มขึ้นสูงสุด สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้งเด็กจะมีการใช้สายตาในการทำงาน ความสามารถในการมองเห็นทำให้เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดี เป็นผลทำให้การปฏิบัติกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเด็กมีการเรียนรู้ได้รวดเร็ว

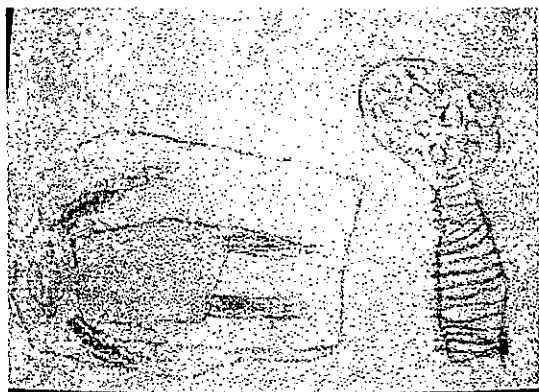
พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เนื่องจากเด็กมีระดับการมองเห็นที่ค่อนข้างสูงและมีประสบการณ์ในการเรียนรู้สิ่งรอบตัวที่ค่อนข้างดีทำให้เด็กมีสภาวะทางอารมณ์ที่มั่นคง สังเกตจากการปฏิบัติงานเด็กมีความกระตือรือร้นในการทำงานแม้ระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมจะมีระดับความสนใจที่ค่อนข้างน้อยก็ตาม แต่เมื่อรูปแบบของกิจกรรมมีความหลากหลายเพิ่มขึ้นสามารถกระตุ้นความสนใจแก่เด็ก ที่สำคัญเด็กมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมจนประสบความสำเร็จในทุกกิจกรรม จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าเด็กมีความสนใจในการทำงานศิลปะและชอบที่จะวาดรูปอยู่เสมอ

พัฒนาการทางด้านสังคม จากการสังเกตเด็กมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน ในกลุ่ม รวมทั้งมีการรักษากฎและกติกาในการทำงานร่วมกัน บางครั้งเด็กไม่สามารถควบคุมเวลาในการทำงานได้และชอบที่จะทำงานคนเดียว ระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมมีระดับเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย เนื่องจากต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการแบ่งปันในการใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน ซึ่งเด็กสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการทางสติปัญญา ของเด็กอยู่ในระดับที่น้อยที่สุดในพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ เนื่องจากระยะแรกเด็กไม่สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง แต่เมื่อมีการให้คำแนะนำในการสร้างสรรค์ผลงานก็มีการทำงานได้ด้วยตนเอง อีกทั้งผลงานที่แสดงออกมายังมีความใกล้เคียงกับผลงานในเด็กปกติ จะแตกต่างกันตรงส่วนของการแต่งเติมรายละเอียดของสภาพแวดล้อมเท่านั้น จากการปฏิบัติกิจกรรมเด็กมีการแสดงออกทางความคิดอย่างต่อเนื่องอีกทั้งรู้จักวิธีในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน ซึ่งระดับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย เด็กประดิษฐ์สัตว์จากหนังสือพิมพ์เป็นนก และมีการตกแต่งรายละเอียดในส่วนหาง ปลา ปีก ซึ่งมีการประดับด้วยกระดาษสีหลายสีที่มีการตัดเป็นรูปทรงเรขาคณิตเป็นชิ้นเล็ก ๆ และค่อย ๆ ติดทีละชิ้น ในส่วนของภาพผลงานการทดสอบหลังการทำกิจกรรมเด็กมีการเพิ่มเติมรายละเอียดให้กับภาพโดยการใส่ประตูและหน้าต่างให้กับบ้าน การตกแต่งภาพด้วยดอกไม้ และที่สำคัญการเพิ่มสีสันให้กับภาพด้วยการใช้สีที่หลากหลายขึ้น

นักเรียนคนที่ 8

ทดสอบก่อน

ทดสอบหลัง

ภาพประกอบ 15 ภาพวาดจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ของนักเรียนคนที่ 8

จากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี โดยที่ระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์มีระดับที่สูงที่สุด หลังการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

พัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กมีระดับพัฒนาการทางด้านร่างกายที่ดี เนื่องจากมีระดับการมองเห็นที่ค่อนข้างสูง สิ่งสำคัญ คือ มีการใช้สายตาในการปฏิบัติกิจกรรมตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลทำให้ระดับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มีระดับที่สูงขึ้น จากการจัดกิจกรรมเด็กมีระดับการเพิ่มของพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย และ กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา เนื่องจากมีความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อที่ค่อนข้างดี จากผลงานการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเด็กค่อนข้างที่จะมีความแม่นยำในการลากเส้นและจัดวางรูปร่างรูปทรง

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กมีระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่ค่อนข้างสูงกว่าพัฒนาการในด้านอื่น ๆ จากการสังเกตในการทำงานเด็กจะมีความตั้งใจและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี เป็นผลทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จในทุกกิจกรรม ระดับของพัฒนาการทางด้านอารมณ์เพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา สังเกตได้จากการทำงานร่วมกันในกลุ่มซึ่งเด็กมีการยอมรับในผลงานที่ทำร่วมกัน

พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการช่วยเหลือและแบ่งปันในกลุ่มเพื่อน รวมทั้งมีการรักษากฎและกติกาในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แต่บางครั้งก็ชอบที่จะทำงานเพียงลำพัง หลังการจัดกิจกรรมเด็กมีระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมที่เพิ่มขึ้น อาจเป็นผลมาจากการช่วยเหลือเพื่อนในการทำงานร่วมกัน และการยอมรับในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น เนื่องจากการทำงานร่วมกันต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากการทดสอบก่อนจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอยู่ในระดับที่น้อยที่สุดจากพัฒนาการทางด้านอื่น เนื่องจากกระยะแรกเด็กไม่สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง และไม่สามารถแสดงออกทางความคิดเกี่ยวกับผลงานของตนเองได้ จากการจัดกิจกรรมการกระตุ้น

ให้เด็กพยายามคิดถึงสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้รูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน มีผลทำให้ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กมีระดับเพิ่มขึ้น ซึ่งเด็กสามารถแสดงออกได้ดีในกิจกรรมที่ 9 ลัทธิแสนสวย และ กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา เด็กมีการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถแสดงออกทางความคิดได้ดี จากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นในส่วนของ รูปร่าง รูปทรง และ สีส้น อาจจะไม่มี ความแตกต่างจากการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมมากนัก แต่เด็กก็สามารถที่จะเรียนรู้วิธีการสร้างสรรค์ผลงานโดยการแบ่งพื้นที่เป็นพื้นดิน และท้องฟ้า รวมทั้งการวาดภาพบ้านที่มีรายละเอียดของ ประตู หน้าตา หลังคาบ้าน และการพยายามที่จะลงสีให้กับพื้นที่ว่าง ที่สำคัญเด็กสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้สอดคล้องกับหัวข้อ

3.2 เปรียบเทียบพัฒนาการก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายด้านของพัฒนาการ

ตาราง 14 เปรียบเทียบพัฒนาการก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะ ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา จำแนกเป็นรายด้านของพัฒนาการ

พัฒนาการ	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		t	p
	M	SD	M	SD		
1. ด้านร่างกาย	1.73	.87	3.33	1.07	-9.238**	.000
2. ด้านอารมณ์	2.50	.89	3.23	.93	-5.800**	.001
3. ด้านสังคม	2.43	.51	3.15	.84	-5.333**	.001
4. ด้านสติปัญญา	1.58	.60	2.80	1.26	-4.519**	.003
รวม	2.06	.69	3.13	1.00	-7.183**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากตารางที่ 14 การเปรียบเทียบพัฒนาการก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า

พัฒนาการด้านร่างกาย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีพัฒนาการด้านร่างกายเพิ่มขึ้น ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากประสบการณ์ที่ได้รับในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดความเคยชินในรูปแบบกิจกรรม รวมถึงวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน การแสดงออกของการเลือกวัสดุในการวาดภาพ การระบายสี การปั้น การฉีกกระดาษ การปะติด การเคลื่อนไหวในการทำงาน นอกจากจะเป็นการสร้างความปลอดภัย แคล้วและการใช้กล้ามเนื้อในการทำงาน ยังเป็นผลทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือให้สัมพันธ์กับสายตาซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้ใช้สายตาในการทำงาน เป็นการส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสทางสายตาในการรับรู้

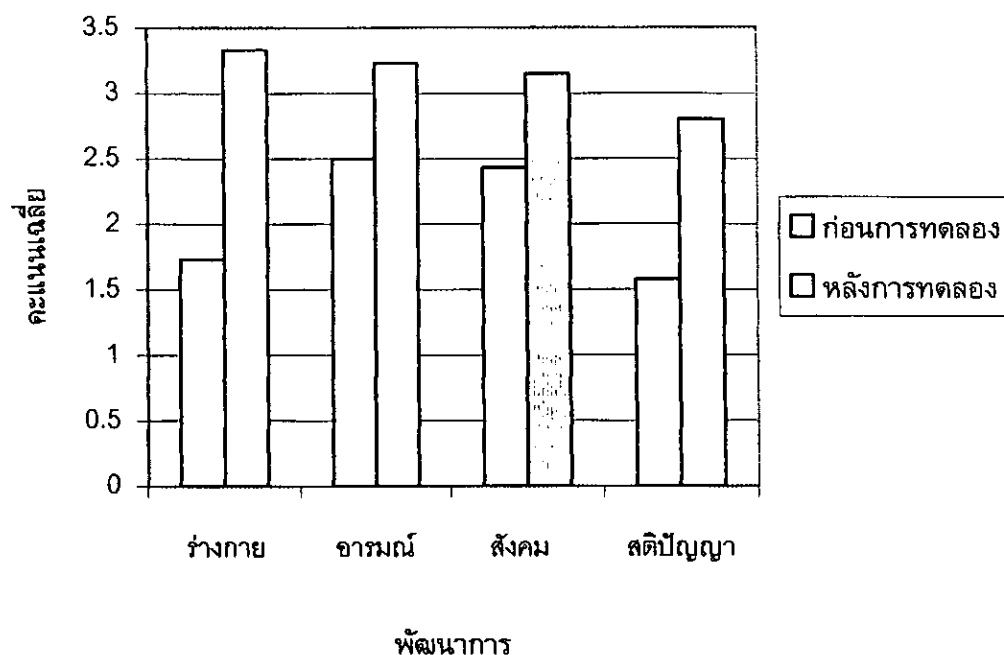
พัฒนาการด้านอารมณ์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีพัฒนาการด้านอารมณ์เพิ่มขึ้น ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการที่เด็กได้รับการกระตุ้นในการทำงานและการจัดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่หลากหลายรูปแบบ เด็กต้องการปรับตัวกิจกรรมและอารมณ์ในการทำงานร่วมกันในแต่ละกิจกรรม การที่เด็กมี

โอกาสปฏิบัติกิจกรรมที่ได้แสดงออกทางความคิดและความสามารถอย่างสนุกสนาน ที่สำคัญเมื่อเด็กได้สร้างสรรค์ผลงานจนประสบผลสำเร็จเป็นชิ้นงานของตนเองเด็กจะเกิดความภูมิใจ ความสนุกสนาน ความอยากรู้ อยากเห็นต่อผลสำเร็จของผลงานของตนเองในแต่ละกิจกรรมทำให้เด็กเกิดความสนใจ ความกระตือรือร้น และความเชื่อมั่นรวมถึงความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงานเพิ่มขึ้น

พัฒนาการด้านสังคม ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีพัฒนาการด้านสังคมเพิ่มขึ้น ระดับคะแนนของพัฒนาการทางด้านสังคมก่อนจัดกิจกรรมมีระดับคะแนนที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากเด็กต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันภายในสังคมของโรงเรียนสอนคนตาบอด ที่มีการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในโรงเรียน ระหว่างเด็กที่มีระดับการมองเห็นที่เหลือน้อยไปจนถึงเด็กที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการที่เด็กได้มีการทำงานร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรม การปรึกษา การแลกเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็น และการยอมรับในกฎกติกาของการทำงานร่วมกัน

พัฒนาการด้านสติปัญญา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีพัฒนาการด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้น ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรม รวมถึงความพร้อมของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ทำให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนรู้และการแสดงออกทางความคิด การจัดประสบการณ์และกระบวนการในการทำงานจากสิ่งที่ย้ายไปสู่สิ่งที่ยากเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายโยงการเรียนรู้ การจัดระบบของกระบวนการทางความคิดและการแก้ปัญหา รวมถึงการให้เด็กได้มีโอกาสที่จะแสดงออกทางความคิดในผลงานของตนเอง

พิจารณาโดยรวม พบว่า พัฒนาการก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาเลือนรางมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มขึ้น ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม การจัดประสบการณ์และกระบวนการในการทำงานจากสิ่งที่ย้ายไปสู่สิ่งที่ยากเป็นสิ่งสำคัญในการถ่ายโยงการเรียนรู้และจัดระบบของกระบวนการทำงาน การแสดงออกทางความคิด การแก้ปัญหา การปรับสภาวะทางอารมณ์ รวมถึงการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้และการแสดงออกทางความคิดในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ซึ่งเป็นผลจากความพร้อมของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ภาพประกอบ 16 แผนภูมิแสดงคะแนนเฉลี่ยของระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อนและหลังการทดลอง

จากภาพแสดงว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองจัดกิจกรรมศิลปะในทุก ๆ ด้านสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองอย่างชัดเจน

ระดับคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการก่อนการทดลอง พัฒนาการทางด้านอารมณ์มีระดับของคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ พัฒนาการทางด้านสังคม พัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ตามลำดับ

ระดับคะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการหลังการทดลอง พัฒนาการทางด้านร่างกายมีระดับของคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคม และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาการของเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา มีระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาสูงขึ้น หลังผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมศิลปะ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา เห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมและการเลือกสื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ ฯ ประจำปีการศึกษา 2546 จำนวน 8 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้นที่ศึกษา ได้แก่ กิจกรรมศิลปะ

ตัวแปรตามที่ศึกษา ได้แก่ พัฒนาการเด็กสายตาสีเข้มนางระดับก่อนประถมศึกษา

- พัฒนาการทางด้านร่างกาย

- พัฒนาการทางด้านอารมณ์
- พัฒนาการทางด้านสังคม
- พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้วิจัยทำการสอนรวมทั้งหมด 10 ครั้ง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 60

นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
2. แบบทดสอบพ่อแม่ที่ฉันรัก
3. แบบสังเกตพัฒนาการ 4 ด้าน คือ
 - 3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์
 - 3.3 พัฒนาการด้านสังคม
 - 3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

การดำเนินการทดลอง

1. ทำการทดสอบระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการทดลอง (Pre - test) โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพระบายสีเรื่อง พ่อแม่ที่ฉันรัก ร่วมกับแบบสังเกตพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
2. ทำการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 10 กิจกรรม โดยจัดเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที รวม 10 ครั้ง ทำการสังเกตพฤติกรรม
3. ทำการทดสอบระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของกลุ่มตัวอย่างหลังทำการทดลอง (Post - test) โดยใช้แบบทดสอบการวาดภาพระบายสีเรื่อง พ่อแม่ที่ฉันรัก ร่วมกับแบบสังเกตพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Science) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้แก่

1. ค่าความถี่เป็นค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าสถิติ t - test Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา

พัฒนาการด้านร่างกาย ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาดำเนินรางวัลพัฒนาการด้านร่างกายเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

พัฒนาการด้านอารมณ์ ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาดำเนินรางวัลพัฒนาการด้านอารมณ์ เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

พัฒนาการด้านสังคม ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาดำเนินรางวัลพัฒนาการด้านสังคม เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

พัฒนาการด้านสติปัญญา ก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาดำเนินรางวัลพัฒนาการด้านสติปัญญา เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

พิจารณาโดยรวมพบว่า พัฒนาการก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาดำเนินรางวัลพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

การอภิปรายผลการทดลอง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อพัฒนาการของเด็กสายตาดำเนินรางวัลระดับก่อนประถมศึกษา จากการศึกษาพบว่าก่อนและหลังการจัดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการจัดกิจกรรมเด็กสายตาดำเนินรางวัลมีระดับของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพิ่มขึ้น ระดับของพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

รูปแบบของกิจกรรมมีการส่งเสริมให้เด็กเกิดกระบวนการคิด จินตนาการ ตามความต้องการ และความสามารถของเด็กแต่ละคน ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะตัวในการเรียนรู้ การสร้างพฤติกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางด้านสติปัญญา ความคิด ความจำ การแก้ปัญหา ตลอดจนความสามารถทางสัมฤทธิ์ผลของบุคคลในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (อารี พันธุ์ณี . 2540 : 24) นอกจากนี้รูปแบบของกิจกรรมได้มีการเน้นการจัดประสบการณ์ที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสและการรับรู้ทางร่างกายที่เด็กเหลืออยู่ ได้แก่ ทางสายตา การสัมผัส เสียง กลิ่นและรส เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การใช้ความรู้สึกสัมผัส การจัดระบบการทำงาน และการพัฒนารูปทรง โดยผ่านกระบวนการวาดภาพ วาดภาพระบายสี ภาพพิมพ์ ประติมากรรม และการประดิษฐ์

จากการจัดกิจกรรมระดับพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา มีระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันบางกิจกรรมก็มีระดับพัฒนาการในแต่ละด้านลดลงเช่นกัน สาเหตุมาจากความแตกต่างของลักษณะกิจกรรม กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม วัสดุและอุปกรณ์ รวมถึงความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นของกระบวนการทำงานในแต่ละกิจกรรม สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนรู้และวิธีการทำงาน พร้อมกับประสานประสบการณ์เดิมที่มีอยู่กับการรับรู้ที่เกิดขึ้นใหม่จากการเรียนรู้ที่กำลังเกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งเด็กต้องปรับภาวะการเรียนรู้รวมทั้งการปรับสภาวะทางอารมณ์ในการทำงานไปพร้อม ๆ กัน เปรียบเสมือนเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ เพื่อเตรียม

ความพร้อมให้กับการเรียนรู้และการส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ เพราะเมื่อพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลไปสู่พัฒนาการด้านอื่นด้วย เนื่องจากพัฒนาการทุกด้านจะมีความสัมพันธ์กัน แต่ละด้านจะส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน (สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ . 2545 : 30) สิ่งสำคัญคือ การเรียงลำดับของระดับความยากง่ายและความซับซ้อนในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมจากน้อยไปมาก ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก เพราะการเรียงลำดับกิจกรรมจากขั้นตอนที่มีความซับซ้อนของกระบวนการทำงานที่น้อยไปสู่มากขึ้น เป็นการถ่วงโยงการเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์ให้กับเด็กที่ละน้อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะเด็กในระดับก่อนประถมศึกษาไม่มีขีดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ที่ไม่คงทนมากนัก ประกอบกับภาวะทางอารมณ์ของเด็กส่ายตาเลื่อนรางที่มีสภาวะความแปรปรวนจากการบกพร่องทางการมองเห็น ดังนั้นการเรียงลำดับกิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กมีภาวะการเรียนรู้และพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยที่ไม่มีภาวะก้าวกระโดดหรือหยุดชะงักในแต่ละกิจกรรม

ลักษณะของการมองเห็น เป็นส่วนสำคัญในการตอบสนองต่อการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เพราะนอกจากเด็กแต่ละคนจะมีระดับการมองเห็นที่แตกต่างกันออกไปแล้ว ยังมีลักษณะของการมองเห็นที่แตกต่างกันอีกด้วย จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของการมองเห็นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กตอบสนองต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรม จากกลุ่มตัวอย่างสามารถแยกลักษณะของการมองเห็นเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีลานสายตาตรงกลางเห็นชัดเจนแต่ด้านนอกมองไม่เห็น และกลุ่มที่มีลานสายตาส่วนนอกดีแต่ตรงกลางมองไม่เห็น ซึ่งกลุ่มที่มีการตอบสนองต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้รวดเร็วกว่า คือ กลุ่มที่มีลานสายตาตรงกลางเห็นชัดเจนแต่ด้านนอกมองไม่เห็น เนื่องจากความสามารถในการมองเห็นส่วนกลางนั้นสามารถโฟกัสรายละเอียดของภาพที่เห็นได้ดีกว่าการมองเห็นรอบนอก ทำให้สามารถรับรู้สิ่งที่เห็นได้รวดเร็วกว่า เป็นผลให้เด็กในกลุ่มที่มีลานสายตาตรงกลางเห็นชัดเจนแต่ด้านนอกมองไม่เห็นมีระดับของพัฒนาการที่สูงกว่ากลุ่มที่มีลานสายตาส่วนนอกดีแต่ตรงกลางมองไม่เห็น

ระดับของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละด้านสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นในแต่ละกิจกรรมมีระดับการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นผลจากประสบการณ์ของการปฏิบัติกิจกรรม จากการปฏิบัติกิจกรรมทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและมีความชำนาญในการใช้วัสดุและอุปกรณ์เพิ่มขึ้น เป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการรับประสบการณ์จากการทำงาน ก่อให้เกิดความมั่นใจที่จะหยิบจับอุปกรณ์ในปฏิบัติงาน ส่งผลให้มีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว รวมถึงการควบคุมน้ำหนักมือในการวาดภาพ สร้างรูปทรง และประสบการณ์ในการใช้สายตาเพิ่มขึ้น สังเกตจากการร่วมกิจกรรมในระยะแรกเด็กจะมีการขีดเขียนกระดาอย่างไร้จุดหมายและไม่สามารถควบคุมการวาดภาพของตนเองได้ การกระตุ้นให้เด็กใช้สายตาในการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกับการใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลายและสีสันที่สดใส มีผลต่อการกระตุ้นให้เด็กมีการใช้สายตาเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อเด็กมีความสนใจต่อกิจกรรมหรือวัสดุอุปกรณ์ก็จะพยายามใช้สายตาเพื่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวว่าคืออะไร เด็กจะเกิดการเรียนรู้โดยผ่านการรับรู้ทางสายตาด้วยความกระตือรือร้นและความอยากรู้อยากเห็นของตนเอง ทำให้มีความพร้อมของการใช้สายตา รวมถึงความพร้อมให้การหยิบจับอุปกรณ์ในการวาดภาพและการสร้างรูปทรง สังเกตจากความสามารถในการวาดภาพเด็กสามารถที่จะสร้างรูปทรงง่าย ๆ เช่น วงกลม สามเหลี่ยม และสี่เหลี่ยมได้ โดยการลากเส้นมาบรรจบกันเพียง 1 เส้น หรือการสร้างภาพคนโดยการต่อเติมส่วนประกอบของแขนและขากับลำตัวได้อย่างถูกต้องตามตำแหน่ง รวมถึงการพยายามที่จะสร้างรายละเอียดของรูปร่างรูปทรงต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพประกอบ 17 ขณะกำลังปฏิบัติกิจกรรมสัตว์แสนสวย

ดังนั้นผลจากประสบการณ์ที่ได้รับในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดความเคยชินในรูปแบบกิจกรรมรวมถึงวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน การแสดงออกของการเลือกวัสดุในการวาดภาพ การระบายสี การปั้น การฉีกกระดาษ การปะติด หรือขณะเคลื่อนไหวในการทำงาน นอกจากจะเป็นส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายในแง่ของการเคลื่อนไหว การสร้างความคล่องแคล่วของร่างกายและการใช้กล้ามเนื้อในการทำงาน ยังเป็นผลทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือให้สัมพันธ์กับสายตาและความคิด (วิรุณ ตั้งเจริญ . 2539 : 71)

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการที่เด็กมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติงาน เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ในการทำงาน ยอมรับในผลงานของตนเองและผู้อื่น เนื่องจากลักษณะของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความแตกต่างกันทั้งด้านของรูปแบบและวิธีการทำงาน รวมทั้งวัสดุและอุปกรณ์ ที่สำคัญเด็กได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ และการสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระ ซึ่งสร้างความสนใจและความตื่นตัวให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี เพราะการปฏิบัติกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ หรืองานประดิษฐ์ เด็กปฏิบัติกิจกรรมอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งได้แสดงออกในความสามารถของตนเองพร้อมกับถ่ายทอดประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ ประกอบกับการอยากเห็นผลสำเร็จจากการทำงานของตน นอกจากจะสร้างความสนใจ ความกระตือรือร้น และความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งเปรียบกับการพัฒนาความเชื่อมั่นและความมั่นคงทางอารมณ์ให้แก่เด็ก เพราะปัญหาหนึ่งของเด็กก็คือการแสดงออกทางอารมณ์อย่างทันทีและเปิดเผย โดยการแสดงพฤติกรรมตามความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัว การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ดีสามารถช่วยให้เด็กมีการพัฒนาการรับรู้ความรู้สึกของตนเองไปสู่การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และการแสดงออกทางอารมณ์ที่เปิดเผยไปสู่การควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2540 : 23)

ภาพประกอบ 18 ขณะกำลังดูผลงานของตนเอง

การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์โดยใช้กิจกรรมศิลปะ นอกจากจะเป็นการพัฒนาเด็กในด้านความพร้อมทางอารมณ์แล้ว การจัดกิจกรรมศิลปะยังเปรียบเสมือนการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ให้กับเด็ก โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อเพื่อนำไปสู่องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความดี ความเก่ง และ ความสุข ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถ ดังนี้

ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง

จากการจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 กิจกรรม ระดับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กมีระดับเพิ่มขึ้นสูงสุดในกิจกรรมที่ 4 และมีระดับพัฒนาการทางอารมณ์ลดลง ซึ่งทำให้ทราบว่าระดับของพัฒนาการที่ลดลงเป็นผลจากระดับความซับซ้อนของกระบวนการทำงานที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ภาวะของการควบคุมอารมณ์ของเด็กลดลง เมื่อเด็กปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับแล้วก็สามารถที่จะควบคุมสภาวะทางอารมณ์ให้คงที่ได้ จากการใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่มาประกอบกับประสบการณ์ที่ได้รับขณะปฏิบัติกิจกรรม

3. พัฒนาการทางด้านสังคม ระดับของพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการที่เด็กได้มีการทำงานร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการทำงานไม่ว่าจะเป็นการปรึกษา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเป็นอิสระ การเริ่มต้นจากการให้อิสระต่อเด็กในการพูดคุย แสดงความคิดเห็นภายในหัวข้อหรือตามข้อตกลงของกลุ่ม

ภาพประกอบ 19 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม

จากการปฏิบัติงานร่วมกัน สังเกตได้ว่าเด็กในกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการมองเห็นที่ค่อนข้างสูงมักจะปฏิบัติงานเพียงลำพัง ไม่ชอบทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่มีระดับการมองเห็นที่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากระดับความสามารถในการมองเห็นของเด็กทำให้มีความคาดหวังในตัวผลงานค่อนข้างสูง เมื่อต้องมีการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีระดับการมองเห็นที่น้อย ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจำเป็นต้องสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน ซึ่งเด็กที่มีระดับการมองเห็นที่น้อยย่อมมีศักยภาพในการทำงานที่น้อยกว่า บางครั้งผลสำเร็จของงานจึงไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ดังนั้นการวางเงื่อนไขไปพร้อม ๆ กับการทำความเข้าใจถึงเหตุผลของการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน จึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็ก ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมอย่างมีศักยภาพแล้ว ยังรวมไปถึงการส่งเสริมในด้านของคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีการพัฒนาอย่างสูงสุดเพื่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมสังคม

จากการสังเกต เด็กจะพยายามแสดงออกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยการแสดงออกทางความคิดในผลงานของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการร่วมกันแสดงออกทางความคิดในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา สำหรับระดับของพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กก่อนจัดกิจกรรมมีระดับคะแนนที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากภายในสังคมของโรงเรียนสอนคนตาบอดมีการส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในโรงเรียนระหว่างเด็กที่มีระดับการมองเห็นที่เหลือน้อยไปจนถึงเด็กที่ไม่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็ก

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม การที่เด็กถูกกระตุ้นให้มีการแสดงออกทางความคิด การวิเคราะห์ จินตนาการ และการสร้างสรรค์เรื่องราวจากประสบการณ์ โดยการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานเป็นการช่วยให้เกิดพัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากการจัดกิจกรรมระดับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กเพิ่มขึ้น เป็นผลจากการให้คำแนะนำและการช่วยเหลือในการทำงาน ที่สำคัญคือประสบการณ์การเรียนรู้และการสังเกตที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ ซึ่งการสร้างเงื่อนไขในการใช้สีโดยการจัดกลุ่มสีและ

อุปกรณ์เป็นกลุ่มก็มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้เรื่องของสีและการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น ที่ชัดเจนก็คือ เด็กมีการเลือกใช้วัสดุและสีที่หลากหลายขึ้น และมีการผสมผสานรูปร่างรูปทรงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงการพยายามใส่รายละเอียดให้กับภาพ เช่น การใส่ประตูและหน้าต่างให้กับบ้านหรือรถยนต์ การวาดกลีบดอกไม้ การวาดกระเป๋ากับเสื้อหรือกางเกง เป็นต้น

จากการสังเกต การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกทางความคิดเกี่ยวกับผลงานของตน โดยการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนพร้อมกับการแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของกลุ่มเพื่อน นอกจากจะเป็นการสร้างการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม ยังมีผลต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพราะการที่เด็กได้มีโอกาสดแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างกลุ่มอย่างอิสระ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการคิดและการสร้างสรรค์ผลงานของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และพัฒนาแนวความคิดในการสร้างผลงานของตนเอง ซึ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะการสนทนาปฏิสัมพันธ์เป็นการจัดกิจกรรมแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กจะมีพัฒนาการด้านสติปัญญาและส่งผลไปถึงการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม (ภรณ์ คุรุรัตน์ . 2532 : 4)

ภาพประกอบ 20 การพยายามเพิ่มรายละเอียดและสีสันให้กับภาพ

สรุปได้ว่า ระดับพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของเด็กแต่ละคนจะมีระดับที่แตกต่างกัน เนื่องจากระดับความสามารถในการมองเห็นและลักษณะการมองเห็นที่แตกต่างกัน รวมถึงสภาวะความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน หลังการจัดกิจกรรมพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นในแต่ละด้านเป็นผลมาจากการได้รับจากประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม การจัดประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญในการจัดระบบของการทำงาน การแสดงออกทางความคิด การแก้ปัญหา รวมถึงการปรับสภาวะทางอารมณ์ในการทำงานร่วมกัน โดยที่พัฒนาการทางด้านอารมณ์เป็นตัวแปรสำคัญในการแสดงออกและการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม และสติปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดทำแผนกิจกรรมควรที่จะมีการเรียงลำดับความยากง่ายและความซับซ้อนของกิจกรรมจากน้อยไปสู่มาก เนื่องจากเด็กจะได้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและค่อย ๆ ปรับประสบการณ์ในการเรียนรู้จากง่ายไปยาก
2. กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีผู้สอนมากกว่า 1 คน เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีระดับการมองเห็นและลักษณะของการมองเห็นที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการกระตุ้นและการช่วยเหลือที่แตกต่างกัน
3. สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนต้องมีความชัดเจนและมีสีที่สดใสสะดุดตา รวมถึงคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ
4. ควรมีการตรวจวัดระดับสายตาและทำการแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กก่อนทำการจัดกิจกรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรับรู้ทางสายตาให้กับเด็ก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมศิลปะระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะของการมองเห็นที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กที่มีลักษณะการมองเห็นที่แตกต่างกัน
2. ควรมีการศึกษาผลของจัดกิจกรรมการวาดภาพระบายสีที่มีต่อพัฒนาการทางด้านการรับรู้ของเด็กสายตาเลือนรางระดับประถมศึกษา เพื่อศึกษาพัฒนาการทางด้านการรับรู้ที่เด็กแสดงออกจากการวาดภาพ
3. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อพัฒนาการของเด็กสายตาเลือนรางในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในระดับต่าง ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2529). *ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- กิ่งแก้ว ปาจริย์. (2542). *การฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนกพร ถนอมกลิ่น. (2544). *ศิลปะกับเยาวชน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย.สมาคม. (2529). *พัฒนาการเด็ก (ฉบับปรับปรุงล่าสุด)*. กรุงเทพฯ : วิบูลย์
กิจ.
- เครือวัลย์ ขจรพันธุ์. (2524). *พัฒนาการเด็ก*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทร์เกษม. (2534). *ความคิดสร้างสรรค์กับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครู
จันทร์เกษม.
- คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์.(2542). *สาเหตุ การป้องกัน และการดูแลเรื่อง
ความพิการทางการมองเห็น*. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.สำนักงาน. (2522). *เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ : ทฤษฎีและหลักการ
สำคัญบางประการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.สำนักงาน. (2542). *ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อน
ประถมศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. สำนักงาน. (2529). *ศิลปะเด็ก : ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ*.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- คณะกรรมการการจัดหลักสูตรก่อนประถมศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *หลักสูตรก่อนประถมศึกษา*.
กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว.
- เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (2547).*ความเป็นมาของการศึกษาพิเศษสำหรับเยาวชนผู้มีความพิการทางตา*.
(Online). Available Telnat : [http:// www.kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK16/chapter10/t16-10-
13.htm](http://www.kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK16/chapter10/t16-10-13.htm)
- จิราภรณ์ ประเสริฐสังข์. (2544). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมซีเน็คติดคัสและวิธีจินตนาการ*.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร. อัดสำเนา.
- จรัส ทองปิยะภูมิ. (2531). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียน
ที่มีความบกพร่องทางการเห็น.ปริญญาณิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ชัยยุทธ รัตนานุกุล. (2541). *ความคิดสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชลุด นิมเสมอ. (2534). *องค์ประกอบศิลปะ . พิมพ์ครั้งที่ 2* . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์กุล. (2532). *กิจกรรมศิลปะเด็กอนุบาล*. กรุงเทพฯ : แพลนพับลิชชิ่ง.
- . (2533). *พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ*. กรุงเทพฯ : แพลนพับลิชชิ่ง.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2542). *ศิลปะเด็กพิเศษ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.

- จิตติพร พิชญกุล. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- นกเนตร ธรรมบวร. (2540). การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร เพียรพิกุล. (2530). ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการอ่านของเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด. ปรินญาณิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.
- นวลลออ ทิณานนท์. (2542). เอกสารประกอบการสอน ศล 211 หลักสูตรและการสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ทวีเดช จีวบาง. (2537). ความคิดสร้างสรรค์ศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- ทรงพร สุทธิธรรม. (2534). การศึกษาความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- บุราณี สุวรรณภิรมย์. (2536). คู่มือสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ ฯ: แสงดาว.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2529). คู่มือการสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2539). เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพฯ ฯ: ราไทย เพรส.
- พริเพชร แสงเทียน. (2534). ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นประกอบการใช้คำถามของครูที่แตกต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- พระพงษ์ กุลพิศาล,นิพนธ์ ทวีกาญจน์,ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. (2533). 3 มิติ ทักษะทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- ไพศาล หวังพานิช. (2530). วิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พรรณี ช.เจนนิจ. (2538). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ ฯ: ดันอ้อ.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2526). เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ ฯ: กรมประชาสัมพันธ์.
- มาลี วรปัญญา. (2537). โลกวัยเด็ก. กรุงเทพฯ ฯ: บ้านบุรี.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.บัณฑิตวิทยาลัย. (2540). คู่มือการเรียบเรียงปรินญาณิพนธ์. กรุงเทพฯ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มณีนทร พลไชยวงศ์. (2539). ผลของการสอนการวาดภาพลายเส้นที่มีต่อพัฒนาการของนักเรียนที่เห็นเลือนลาง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (ศิลปศึกษา) กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- รัตนดี ทองรวย. (2544). การศึกษาความสามารถในการรับรู้ทางสายตาของเด็กสายตาเลือนลาง ระดับก่อนประถมศึกษาจากการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการมองเห็นโดยใช้เกมการศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ) กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- เลิศ อานันท์. (2523). ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพฯ ฯ: กราฟิคอาร์ต.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2528). หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ: ศึกษาพร.

- , (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์ส่งเสริมบริการ.
- ลัดดา ลีตระกูล. (2531). ความสามารถทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ต่าง
กัน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. (เอกสารประกอบการสอน) ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- วันทนี งามะผดุงกุล. (2535). พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กก่อนประถมศึกษาที่ครูมีการใช้คำถามใน
ระหว่างการทำกิจกรรมและหลังการทำกิจกรรมในวงกลม. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษา
พิเศษ). กรุงเทพฯ ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์. (2529). ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพฯ ฯ ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์. (2528). ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). ศิลปศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์
- , (2542). อ่านความคิดทางทัศนศิลป์ศึกษาของ วิรุณ ตั้งเจริญ. กรุงเทพฯ ฯ คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- วิรุณ ตั้งเจริญ และ คณะ. (2544). ผลิตภัณฑ์น้อย : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้าน
ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สกศ.
- วิลเลียม วิกมุตตาย. (2531). การศึกษาผลการใช้แบบของคำถามหลังการฟังนิทานที่มีผลต่อความสามารถใน
การใช้คำสั่งของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- วารี ถิระจิตร. (2531). การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ ฯ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารุณี นวลจันทร์. (2539). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์
ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินท
รวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- ศรียา นิยมธรรม. (2541). การเรียนร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ ฯ ดันอ้อ.
- , (2542). การวัดและการประเมินผลทางการศึกษาพิเศษ . (พิมพ์ครั้งที่ 3) . กรุงเทพฯ ฯ ภาดการ
ศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศรียา นิยมธรรม และ คารณี ศักดิ์ศิริผล. (2545). การพัฒนาความสามารถด้านการจัดหมวดหมู่ ข้าย – ขวา
และการจำคำ ของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จากการฝึกโดยใช้กิจกรรมการเล่น. กรุงเทพฯ ฯ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- ศิริพร สหัสสนนท์. (2544). การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กที่มีความบกพร่องทาง
ร่างกายเนื่องจากสมองพิการ (พี ซี) อายุ 4-7 ปี จากการเตรียมความพร้อมโดยใช้แบบฝึกหัดกิจ
กรรมศิลปะ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) : แนวคิดของกลุ่มนัก
การศึกษา . ภาณิ คุรุรัตน์ และคณะ : กรุงเทพฯ ฯ เซเวนพรินติ้ง.
- สุชาติ เกาทอง. (2545). ทัศนศิลป์กับมนุษย์ การสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ . (พิมพ์ครั้งที่ 1) . กรุงเทพฯ ฯ
อักษรเจริญทัศน์.

- สันติ คุณประเสริฐ และ สมใจ สิทธิชัย. (2535). ศิลปศึกษา - ศึกษาศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกันธ์ ภู่งามดี. (2545). ศิลปะเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ ฯ: วาดศิลป์.
- สตัยา สายเชื้อ. (2541). กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ ฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุดา จันทรเอม. (2525). จิตวิทยาเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ ฯ: อักษรบัณฑิต.
- สรราชย์ ศรีสุข. (2530). เปรียบเทียบองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กิจกรรม เกมนิทานและปริศนาคำทายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- สุพจน์ เครือหงส์. (2531). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความคงทนในการจำโดยใช้ภาพอนุประกอบการฟังเสียงจากเทปบันทึกเสียงและการฟังเสียงจากเทปบันทึกเสียงของนักเรียนตามอดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- สุดาวดี โยพิมล. (2533). ความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังการเล่านิทานคดใช้หุ่นมือและการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมุติประกอบ. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- สุนีย์ เหมาะะประสิทธิ์. (2536). สถิติประยุกต์เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. (2538). คู่มือการเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นสำหรับผู้ปกครอง. กรุงเทพฯ ฯ: ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กตาบอดและครอบครัว สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุจิตรา ดิกวัฒนานนท์. (2531). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ทางสายตากับความจำระยะสั้นเกี่ยวกับคำที่มีความหมายของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- อารี รังสินนท์. (2527). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ ฯ: ธนาคารพิมพ์.
- อารี สุทธิพันธ์. (2532). ทศนศิลป์และความงาม. กรุงเทพฯ ฯ: ดันอ้อ.
- อารี พันธมณี. (2540). ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ ฯ: ดันอ้อ.
- (2544). ความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ ฯ: พัฒนาศึกษา.
- (2545). ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ ฯ: โยใหม่.
- อุบล ตูจินดา. (2532). หลักและวิธีการสอนศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- อรพรรณ พรสิมา. (2532). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาด้านการคิดและสังคม. กรุงเทพฯ ฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.
- อาวุธ มะกล้าทอง. (2542). มิติสัมพันธ์ในการวาดภาพของเด็กวัยระหว่าง 5-9 ปี : อิทธิพลของพื้นภาพรูปวงกลมที่มีต่อเส้นฐาน. ปรินญานินพนธ์ ค.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารม คล้ายคลม. (2540). การเปรียบเทียบความสามารถในการรับรู้ทางสายตาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้อายุ 9-12 ปี ระหว่างวิธีการฝึกทักษะด้วยการเล่นเกมและวิธีการฝึกทักษะด้วยการใช้แบบฝึก. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.

- Bill, Takeshita. (2003, June). *Developing Your Child's Vision : A Guide for Parents of Infants and Young Children with Vision Impairment*. (Online). Available Telnet : <http://www.low-vision.org.uk/multidis/lowvis.htm>.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of human intelligence*. New York : McGraw – Hill.
- Guilford, J.P. and Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of Intelligence*. New York : McGraw – Hill.
- Hasan, Minto & Haroon Awan. (2003, June). *Guidelines for Setting Up a low Vision Programmer for Children*. (Online). Available Telnet : http://www.jceh.co.uk/journal/40_4asp.
- Luis Coelho, R. (2003, June). *School – age Children with low vision : A multi – disciplinary approach and family reaction toward inclusion*. (Online). Available Telnet : <http://www.icevi.org/publications/ICEVI – WC 2002/papers/04 – topic/04 – sampaio.htm>.
- Multiple Disability Services. (2003, June). *Low vision services for adults with learning difficulties*. (Online). Available Telnet : <http://www.mib.org.uk/multidis/lowvis.htm>.
- MP J Vervlode, J Lommers, A Joosten, M Gompel. (2003, July). *Developmental Characteris of Visually Impaired Toddlers*. (Online). Available Telnet : <http://www.islrr.org/Vision02/212.html>.

ภาคผนวก

แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

เด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีระดับสติปัญญาปกติ โรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546

จุดมุ่งหมาย

เพื่อเป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อพัฒนาการของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย
2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์
3. พัฒนาการทางด้านสังคม
4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

รูปแบบการจัดกิจกรรม

เป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิดค้น การแก้ปัญหา การจินตนาการ การสร้างสรรค์ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน แนวทางในการจัดกิจกรรมมุ่งถึงการแสดงออกตามธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดอย่างอิสระ มีจินตนาการตามความต้องการและตามความสามารถ มุ่งให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งาน เป็นผู้นำความคิด และจินตนาการอย่างกว้าง อันจะช่วยให้เด็กมีอิสระภาพและกระตือรือร้นต่อการแสดงออก ตามทักษะความสามารถของเด็กในแต่ละวัยพึงปฏิบัติ แนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็น CISST ดังนี้

Creativity ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการพิจารณาถึง ความคิดสร้างสรรค์ที่ปรากฏให้เห็นได้ มีความคิดริเริ่ม แปลกใหม่ น่าสนใจ

Imagination จินตนาการ พิจารณาจากปรากฏการณ์บนผลงานความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ในโลกของความเป็นจริง ซึ่งมีพื้นฐานจากความเป็นจริง

Sensibility ความรู้สึกสัมผัสสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ที่พัฒนาจากการสัมผัส เสียง กลิ่น รส และการมองเห็นที่เหลือน้อยสำหรับเด็กที่มีสายตาเลือนราง

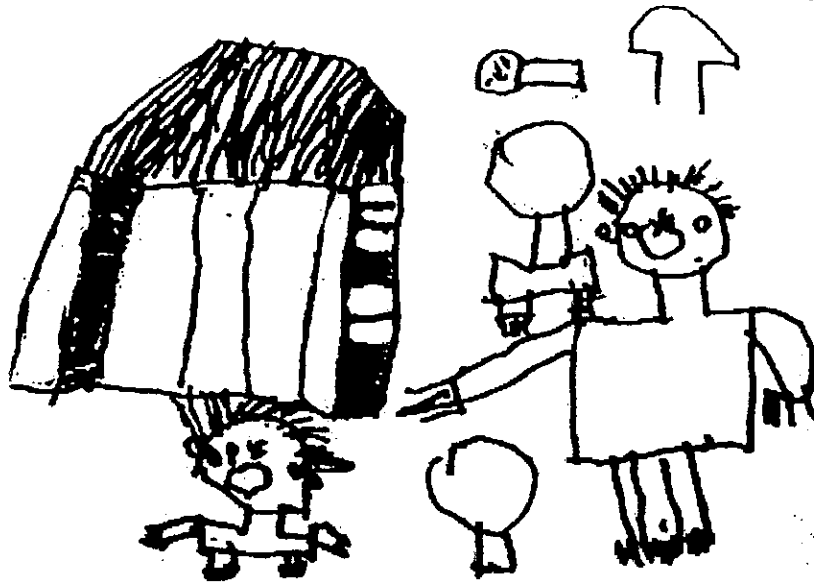
Systematization ความมีระบบ พิจารณาจากสภาพโครงสร้าง การออกแบบ ระบบแบบแผนต่าง ๆ บนผลงาน

Transformation การพัฒนารูปทรง ความสามารถในการพัฒนารูปทรงหรือพื้นภาพให้พ้นไปจากการถ่ายทอดปรากฏการณ์อย่างปกติธรรมดา

การประเมินผล

ผู้วิจัยมุ่งประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมด้านพัฒนาการร่วมกับผลงานที่นักเรียนสร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้แบบสังเกตพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่ผู้วิจัยทำการสร้างขึ้น

แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือกรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 1 บ้านแสนดี (เวลา 60 นาที)

ชื่อภาพ บ้านแสนดี ด.ช.พิรุฬ วังษ์จันทร์ อายุ 10 ปี ชั้นอนุบาล 2

แนวความคิด พื้นฐานสำคัญของการวาดภาพในเด็กระดับก่อนประถมศึกษาคือ การให้ความสำคัญ ของความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา รวมถึงความสามารถในการควบคุมการขีดเขียนเส้น และการแสดงออกทางความคิด อารมณ์ ความเชื่อมั่น ซึ่งเด็กจะแสดงผ่านการขีดเขียน กิจกรรมบ้านแสนดี เป็นรูปแบบการเรียนรู้การวาดภาพ โดยผ่านเรื่องของเส้นรวมถึงการสร้างรูปร่าง รูปทรง จากความคิดสร้างสรรค์และการจินตนาการ

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานจากการวาดภาพในหัวข้อบ้านแสนดีได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้สอนเข้านำนักเรียนสู่กิจกรรมโดยนำเส้นต่าง ๆ มาให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนแต่ละคนเดินมาหยิบกระดาษแข็งสีต่าง ๆ ที่มีลักษณะของเส้นชนิดต่าง ๆ ภายในกล่องและนำมาติดลงบนฟิวเจอร์บอร์ด

จากนั้นผู้สอนอธิบายลักษณะของเส้นได้แก่ เส้นตรง เส้นตั้ง เส้นนอน เส้นเฉียง เส้นประ เส้นโค้ง เส้นหยัก และเส้นอิสระ แล้วซักถามจนนักเรียนมีความเข้าใจ

2. ผู้สอนแจกกระดาษที่มีลักษณะเป็นเส้นประรูปร่างเส้นในลักษณะต่าง ๆ และให้นักเรียนลากเส้นทับตรงเส้นประ และฝึกลากเส้นในลักษณะต่าง ๆ ด้วยตนเอง จนสามารถลากเส้นต่าง ๆ ได้

3. ผู้สอนซักถามถึงเส้นในลักษณะต่าง ๆ โดยให้นักเรียนตอบทีละคน พร้อมกับสาธิตวิธีการนำเส้นต่าง ๆ มาประกอบกันเป็นภาพให้นักเรียนดู เช่น การวาดบ้าน ดอกไม้ ต้นไม้ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น แล้วให้นักเรียนฝึกลากตาม

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่ม ๆ ละ 2 คน และทำการแจกอุปกรณ์
2. ผู้สอนอธิบายและทำความเข้าใจเกี่ยวกับอุปกรณ์ พร้อมกับอธิบายการวาดภาพในหัวข้อ บ้าน แสนดี ซึ่งอาจประกอบด้วยครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ ผู้ปกครอง หรือบุคคลต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบ้าน มีกิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน และรักใคร่ เป็นบ้านที่มีแต่ความสุขและนักเรียนมีความรู้สึกผูกพันเมื่อเข้าไปอยู่ก็จะมีแต่ความสุขความสบายเพราะเป็นบ้านที่แสนดีของเรา โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนทำการซักถาม
3. ผู้สอนให้นักเรียนวาดภาพหัวข้อ บ้านแสนดี ตามจินตนาการและการสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน

สรุปกิจกรรม

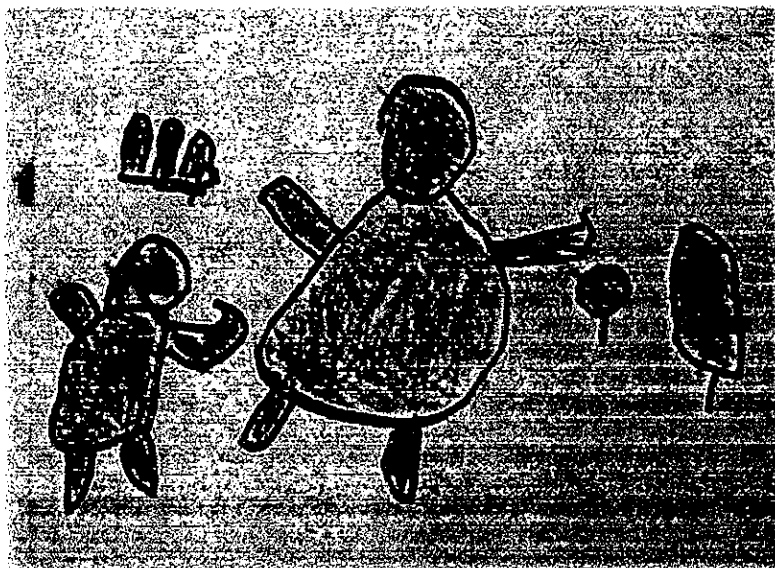
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ภาพรูปเส้นต่าง ๆ ฟีวเจอร์บอร์ด
2. แบบฝึกการวาดเส้น
3. ดินสอ 6 B
4. ปากกาเมจิกสีดำ
5. กระดาษ 100 ปอนด์ขนาด A 3

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

**แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือหวางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 2 เพื่อนฉัน (เวลา 60 นาที)**

ชื่อภาพ เพื่อนของฉัน ด.ช.รัตนโชติ เรืองเนตร อายุ 9 ปี ชั้นอนุบาล 1

แนวความคิด การวาดภาพจากความรู้สึกสัมผัสทางสายตา เป็นการวาดภาพที่เป็นเรื่องของ การรับรู้ทางสายตาผ่านกระบวนการแสดงออกทางความคิดและความรู้สึกสัมผัส ทั้งในด้านสี สัน ภาพวาด ล้อม กิจกรรมเพื่อนฉัน เป็นกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกทางศิลปะผ่านความรู้สึกสัมผัสทางสายตาจากการ วาดรูปเพื่อนที่หนึ่งเป็นแบบ โดยให้เด็กมีเสรีภาพในการสร้างสรรค์และแสดงออกทั้งด้านรูปแบบ สี สัน ความรู้สึก เพื่อเป็นการกระตุ้นการแสดงออกของเด็กแต่ละคน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน การวาดภาพเพื่อนฉันได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่วิจัยกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยการอธิบายลักษณะของร่างกายของคนเราที่เราสามารถมองเห็นได้ว่าประกอบด้วยส่วนประกอบ คือ ส่วนของหัว ซึ่งมีตา หู จมูก ปาก และผม ในส่วนของลำตัวจะมี แขนและขา ส่วนแขนก็ประกอบด้วยต้นแขน ข้อมอก และมือ มือประกอบไปด้วยนิ้ว ส่วนของขาประกอบด้วย

ด้วยต้นขา เข่า และเท้า เท้าประกอบด้วยนิ้วเท้า ทุกส่วนประกอบกันเป็นร่างกาย พร้อมกับให้นักเรียนดูภาพประกอบและจับส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตัวเองประกอบ

2. ให้นักเรียนร่วมกันวาดภาพคนที่ละคน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนวาดภาพอย่างอิสระจากการสุ่มเรียกชื่อ จากนั้นร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 2 คน จากนั้นทำการแจกอุปกรณ์
2. ผู้สอนอธิบายลักษณะการใช้งานของอุปกรณ์ พร้อมกับอธิบายลักษณะของกิจกรรมการวาดภาพ ซึ่งจะให้นักเรียนวาดภาพเพื่อนที่อยู่กลุ่มเดียวกันโดยการมองหรือสัมผัสเพื่อนที่อยู่ตรงหน้า จากนั้นให้นักเรียนวาดภาพระบายสีเพื่อนของตน โดยที่สามารถวาดภาพหรือแต่งเติมให้เพื่อนสวมใส่เสื้อผ้าอย่างไรก็ได้ตามความคิดของนักเรียนแต่ละคน จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
3. ผู้สอนให้นักเรียนวาดภาพเพื่อนที่อยู่ตรงหน้า โดยเปิดโอกาสให้เด็กสามารถแสดงออกทางความคิดและการสร้างสรรค์รูปแบบในการวาดภาพได้อย่างอิสระ

สรุปกิจกรรม

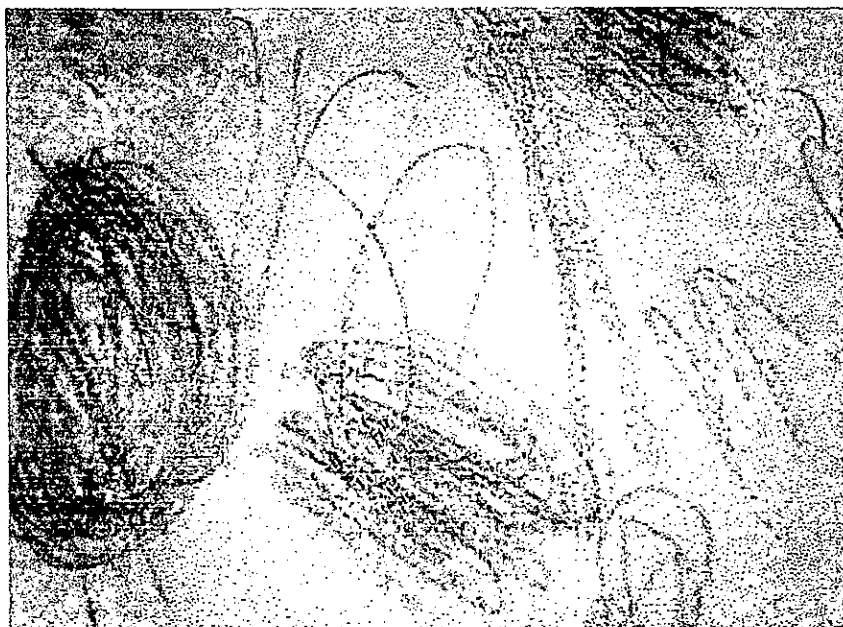
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษเทาขาว
2. รูปวาดส่วนประกอบของร่างกาย (ตา, หู, จมูก, ปาก, แขน, ขา, นิ้วมือ, นิ้วเท้า, ผม)
3. ดินสอ 6 B
4. ยางลบ
5. ปากกาเมจิกสีดำ
6. สีเทียน
7. กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A3

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

**แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 3 ภาพอะไรเอ๋ย (เวลา 60 นาที)**

ชื่อภาพ สวนดอกไม้ ด.ญ.จิตราพร สมตะณีย์ อายุ 12 ปี ชั้นอนุบาล 2

แนวความคิด การวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้เด็กแสดงออกทางด้านความคิด รูปแบบ สี สัน รวมถึงความรู้สึกของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้รูปแบบของกิจกรรมสามารถสร้างความสนุกสนานในขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการจินตนาการอย่างอิสระ กิจกรรมภาพอะไรเอ๋ย เป็นกิจกรรมวาดภาพจากการฟังเสียงเพลง ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กแปลความรู้สึกสัมผัสจากการฟังเพลงเป็นภาพ ที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างสรรค์จากจินตนาการอย่างอิสระบนพื้นฐานประสบการณ์ของเด็กแต่ละคน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถสร้างสรรค์และจินตนาการจากการได้ยินเสียงเพลงบรรเลงโดยถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางด้านการวาดภาพระบายสีได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยการซักถามนักเรียนถึงความชอบในการฟังเพลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันร้องเพลงที่นักเรียนชอบ

2. ผู้สอนเปิดเพลงที่มีจังหวะสนุกสนานเป็นเพลงบรรเลง จากนั้นให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากเพลงที่ได้ฟังว่าฟังแล้วนึกถึงอะไรบ้าง และถ้าวาดเป็นภาพแล้วอยากให้ภาพมีลักษณะของเนื้อเรื่องและสีสรรอย่างไร

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4 คน และแจกอุปกรณ์
2. ผู้สอนอธิบายถึงลักษณะของกิจกรรม โดยนักเรียนจะได้ฟังเพลงบรรเลงที่มีจังหวะสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการวาดภาพ นักเรียนสามารถวาดภาพอะไรก็ได้จากความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของตนเองที่ได้จากการฟังเพลงที่ผู้สอนเปิดให้ฟังขณะปฏิบัติงาน จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
3. ผู้สอนให้นักเรียนวาดภาพตามจินตนาการโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ขณะปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนทำการเปิดเพลงบรรเลงที่มีจังหวะหลาย ๆ จังหวะทั้งเร็วและช้าเพื่อให้นักเรียนมีการจินตนาการและสร้างสรรค์

สรุปกิจกรรม

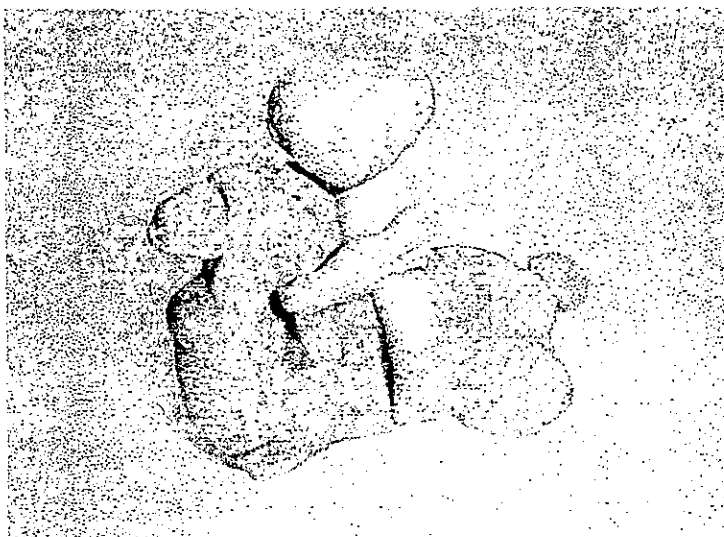
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. วิทยุเทป
2. เพลงบรรเลง
3. ดินสอ 6 B
4. ยางลบ
5. สีเทียน
6. กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A3

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

**แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 4 มาปั้นดินกันเถอะ (เวลา 60 นาที)**

ชื่อผลงาน คนขี่มอเตอร์ไซด์ ด.ช.รัตนโชติ เรียงเนตร อายุ 9 ปี ชั้นอนุบาล 1

แนวความคิด กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่สามารถทำการสร้างสรรค์รูปทรงในแบบ 3 มิติ ขั้นตอนการปฏิบัติงานประกอบด้วยกรรมวิธีที่หลากหลาย ได้แก่ การปั้นดิน แบบลอยตัว แบบนูนสูง แบบนูนต่ำ ที่มีขั้นตอนและเทคนิควิธีการทำแตกต่างกัน กิจกรรมมาปั้นดินกันเถอะ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กทำการเรียนรู้กรรมวิธีในการสร้างงานในรูปแบบงานประติมากรรมโดยใช้ดินน้ำมัน สร้างสรรค์เป็นการปั้นแบบลอยตัว

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์โดยการปั้นดินน้ำมันเป็นรูปทรงต่าง ๆ และนำมาประกอบกันเป็นรูปที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ สิ่งของได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยนำตัวอย่างลักษณะการปั้นแบบลอยตัว แบบนูนสูง และการปั้นแบบนูนต่ำมาให้เด็กเรียนรู้ และพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างสรรค์รูปทรงโดยการปั้นในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอาจจะปั้นด้วยดินน้ำมันหรือปั้นจากการกดวัสดุ การฉีกหรือการสานดิน เป็นต้น รวม

ถึงลักษณะของรูปทรงที่นักเรียนเคยพบเห็นไม่ว่าจะเป็น การปั้นที่เกี่ยวกับ คน สิ่งของ ของเล่น อุปกรณ์ เครื่องใช้ภายในบ้าน ภายในโรงเรียน หรือเกี่ยวกับสัตว์ เป็นต้น

2. ผู้สอนแจกดินน้ำมันให้นักเรียนคนละ 1 ก้อน โดยที่กำหนดให้มีสีสันทันที่แตกต่างกัน พร้อมทำการอธิบายคุณสมบัติและขั้นตอนในการเตรียมดินน้ำมันก่อนใช้งาน โดยการให้นักเรียนนวดดินน้ำมันให้เป็นก้อนกลมก่อนการเพื่อความสะดวกในการปั้นเป็นรูปทรง

3. ผู้สอนอธิบายถึงเทคนิควิธีการปั้นพร้อมกับสาธิตให้นักเรียนดู เริ่มการปั้นเป็นรูปทรงเรขาคณิต การประกอบรูปทรงต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นคน สัตว์ และการปั้นแบบขดสำหรับสิ่งของเครื่องใช้ รวมไปถึงวิธีการสร้างลวดลายอันได้แก่ การนำดินน้ำมันมาสานกัน หรือการขีดเขียนลงบนดินน้ำมัน

4. ผู้สอนให้นักเรียนสร้างสรรค์ออกแบบรูปทรงตามความคิด จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ คน สัตว์ สิ่งของก็ได้ คนละ 1 ชิ้น จากดินน้ำมันที่แจกให้

5. ผู้สอนให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่ทำ

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4 คน จากนั้นทำการแจกอุปกรณ์
2. ผู้สอนอธิบายกิจกรรม โดยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานตามความคิดของตนเองว่าอยากปั้นรูปทรงที่เกี่ยวกับ คน สัตว์ สิ่งของก็ได้ตามความคิดของนักเรียนแต่ละคน
3. จากนั้นให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานจากการปั้นดินน้ำมันตามความคิดและวิธีการอย่างอิสระ

สรุปกิจกรรม

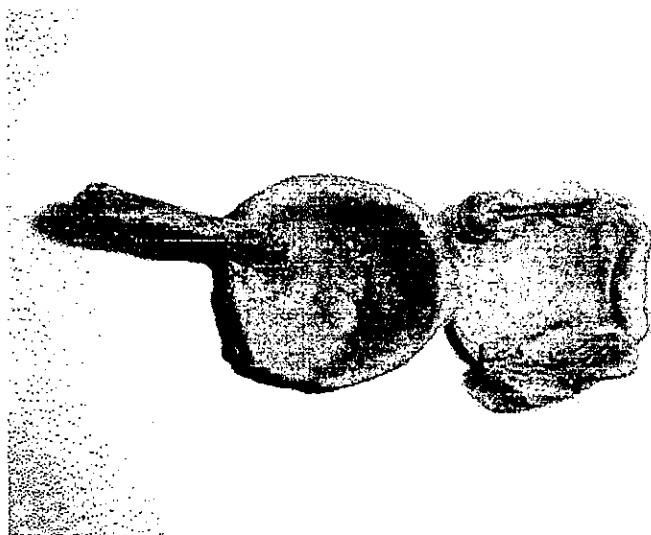
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

วัสดุอุปกรณ์

1. ดินน้ำมันสีต่าง ๆ
2. ฟิวเจอร์บอร์ดสำหรับวางชิ้นงาน
3. อุปกรณ์สำหรับให้ปั้น

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

**แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 5 ภาชนะแสนสวย (เวลา 60 นาที)**

ชื่อผลงาน ถ้วยคู่แฝด ด.ญ.หยกเงิน นามวิชา อายุ 7 ปี ชั้นอนุบาล 2

แนวความคิด การแปรความรู้สึกลักษณะรูปร่าง รูป รส กลิ่น ด้านใดด้านหนึ่งไปสู่การสร้างสรรค์งานศิลปะผ่านกระบวนการและความรู้สึกสัมผัสอีกด้านหนึ่ง เปรียบเสมือนการพัฒนาประสิทธิภาพในการรับรู้และการแสดงออก กิจกรรมภาชนะแสนสวย เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กแปรความรู้สึกรสจากการสัมผัสรสไปสู่การสร้างงานประติมากรรม โดยการให้เด็กทานสัปรดกว๊านและลูกเกด แล้วคิดสร้างสรรค์สิ่งที่จะมารองรับรสชาติตามจินตนาการอย่างอิสระ

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ภาชนะที่จะมารองรับรสชาติของวัตถุนั้นได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยนำภาพถ้วยชาม หีบ กล่อง ถัง ที่มีของอยู่ภายในมาให้เด็กเรียนรู้ และซักถามแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุที่รองรับสิ่งของเหล่านั้นว่าเหมาะสมกันหรือไม่อย่างไร ผู้สอนพูดถึงอาหารที่นักเรียนเคยรับประทานในประเด็นของ ลักษณะของอาหาร รสชาติ สีกลิ่น มีภาชนะที่ใส่สิ่งของเหล่านี้ได้เหมาะสมกับ สี รสชาติ ของอาหารเหล่านั้นหรือไม่

2. ผู้สอนให้นักเรียนนำเสนออาหารที่ชอบรับประทานและบอกถึงลักษณะของอาหาร รวมไปถึงรสชาติ และให้เพื่อนนักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนรับประทานสัปรดกวานและลูกเกด โดยการรับประทานในกลุ่มนักเรียนจนครบ จากนั้นผู้สอนอธิบายถึงการชิมรสของขนมทั้ง 2 ชนิด ว่า จากความคิดของนักเรียนหลังการรับประทานแล้วนักเรียนจะสร้างสรรค์อะไรมารองรับสิ่งที่ได้ทานนี้ ให้มีรูปแบบเหมาะสมกับรสชาติที่นักเรียนได้ชิมไป

2. ผู้สอนทำการแจกอุปกรณ์และอธิบายหัวข้อของการปั้น โดยที่ให้นักเรียนนำความรู้สึกล้มผัสในการรับประทานสัปรดกวานและลูกเกด มาทำการสร้างสรรค์รูปทรงเป็นภาชนะหรือสิ่งของตามจินตนาการ

3. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระ

สรุปกิจกรรม

1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. สัปรดกวานและลูกเกด
2. ฟิวเจอร์บอร์ดสำหรับวางชิ้นงาน
3. ดินน้ำมัน
4. เครื่องมือสำหรับงานปั้น

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 6 ภาพพิมพ์แสนสวย (เวลา 60 นาที)

ชื่อภาพ ภาพพิมพ์แสนสวย ด.ญ.พิชญา สระทองทา อายุ 8 ปี ชั้นอนุบาล 2

แนวความคิด การพิมพ์ภาพเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส รูปแบบของกิจกรรมภาพพิมพ์แสนสวยเป็นกิจกรรมที่มุ่งเปิดโอกาสให้เด็กทำการ ค้นคว้า สร้างสรรค์ ทดลอง การพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ด้วยวัสดุที่หลากหลายแตกต่างกัน ให้เด็กเรียนรู้ลักษณะของพื้นผิวสัมผัส รวมถึงความแตกต่างของผิวสัมผัสของวัสดุต่าง ๆ จากการพิมพ์ภาพด้วยวิธีการฝนสีและการพิมพ์แบบปกติ

จุดประสงค์

1. นักเรียนรู้จักสร้างสรรค์แม่พิมพ์และสามารถสร้างสรรค์ผลงานโดยการพิมพ์ภาพได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยการอธิบายถึงลักษณะของพื้นผิวที่สามารถนำมาสร้างเกิดลวดลายจากการพิมพ์ เช่น ใบไม้ กระดาษทราย เหรียญบาท เป็นต้น การพิมพ์ภาพมีเทคนิคการพิมพ์ภาพหลายวิธี การพิมพ์แบบฉลุเป็นการพิมพ์ภาพอีกวิธีหนึ่ง
2. ผู้สอนสาธิตวิธีการพิมพ์ด้วยการฉลุ เช่น การนำกระดาษที่จะทำเป็นแม่พิมพ์มาวาดรูปตามแบบและทำการฉลุลอก จากนั้นนำกระดาษวางทาบซ้อนแล้วใช้สีเทียนหรือดินสอแรเงาตรงบริเวณที่ฉลุไว้จะทำให้เกิดลวดลายตามที่ได้ฉลุไว้ การพิมพ์แบบปกติ เช่น การนำใบไม้ด้านหลังมาพิมพ์ โดยนำสีน้ำมา

บายให้ทั่วด้านหลังของใบไม้ จากนั้นนำแม่พิมพ์ใบไม้มาวางทับบนกระดาษ นำใบไม้ออกจะเห็นเป็นเส้นของ ลวดลายของใบ เป็นต้น

3. จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันทดลองการใช้วัสดุในการพิมพ์ลักษณะต่าง ๆ โดยการพิมพ์ ลงในกระดาษที่เตรียมไว้

4. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงผลงานที่นักเรียนร่วมกันทดลองพิมพ์

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนนั่งตามกลุ่มที่จัดไว้ โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน และทำการแจก อุปกรณ์ตามกลุ่ม

2. ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานจากการพิมพ์ภาพตามวิธีการต่าง ๆ ที่ได้อธิบาย พร้อมกับให้นักเรียนตั้งชื่อภาพของตน

สรุปกิจกรรม

1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาส ให้นักเรียนซักถาม

2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ภาพตัวอย่างที่เกิดจากการพิมพ์ภาพด้วยวัสดุชนิดต่าง ๆ
2. วัสดุที่ใช้ทำเป็นแม่พิมพ์ ใบไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีลวดลาย กระดาษสำหรับรับลวดลาย
3. ดินสอ 6 B
4. สีเทียน สีโปสเตอร์ และสีน้ำ
5. พู่กัน
6. กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A3

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 7 ห้องนอนของฉัน (เวลา 60 นาที)

ชื่อภาพ ห้องนอนของฉัน ด.ช.วุฒิชัย แซ่ลี อายุ 2 ปี ชั้นอนุบาล 1

แนวความคิด การปฏิบัติงานด้วยวัสดุที่มีความหลากหลายเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการทดลอง ลักษณะของการปฏิบัติงานเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์และใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ตามวิธีการและความเหมาะสมในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน กิจกรรมห้องนอนของฉันเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานจากการพิมพ์ภาพหัวข้อ ห้องนอนของฉัน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถสร้างสรรค์แม่พิมพ์แล้วนำมาพิมพ์ภาพในหัวข้อห้องนอนของฉันได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับห้องนอนของนักเรียน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับห้องนอนที่นักเรียนชอบและอยากที่จะเข้าไปอยู่
2. ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างผลงานห้องนอนของฉันด้วยเทคนิคการพิมพ์ ให้นักเรียนดูและสาธิตวิธีการทำให้นักเรียนดู ด้วยการออกแบบห้องนอนแล้ววาดโดยวางตำแหน่งสิ่งของต่าง ๆ ตามความต้องการ จากนั้นนำไปไม้และกึ่งไม้ที่มีลักษณะของลวดลายที่แตกต่างกันมาพิมพ์ภาพตามพื้นที่ ๆ ต้องการ พร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนนั่งรวมกัน จากนั้นแจกอุปกรณ์ไว้ที่กองกลางและให้นักเรียนทำการแบ่งกัน
2. ผู้สอนอธิบายหัวข้อ ห้องนอนของฉัน ว่าห้องนอนเป็นห้องที่เราใช้เป็นที่พักผ่อนและหลับ ห้องนอนจะประกอบไปด้วยอุปกรณ์ที่เราใช้นอนหลัก ๆ คือ หมอน ผ้าห่ม และที่นอน นอกจากนี้เรายังสามารถแต่งเติมอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการตกแต่ง หรือใช้งานได้ เช่น ตุ๊กตา โคมไฟ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น
3. ให้นักเรียนวาดภาพตามหัวข้อและวิธีการที่กำหนด โดยกำหนดให้มีการพิมพ์ภาพจากวัสดุต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในหัวข้อ ห้องนอนของฉัน

สรุปกิจกรรม

1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ภาพตัวอย่างผลงาน
2. วัสดุที่ใช้ทำเป็นแม่พิมพ์ ใบไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีลวดลาย กระดาษสำหรับฉลุลวดลาย
3. กรรไกร
4. ดินสอ 6 B
5. สีเทียน สีโปสเตอร์ และสีน้ำ
6. พู่กัน
7. กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A3

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา

กิจกรรมที่ 8 คุณครูของเรา (เวลา 60 นาที)

ชื่อภาพ คุณครูของเรา

ด.ช.นาวัน ป้องศรี อายุ 7 ปี ชั้นอนุบาล 1

ด.ญ.ฟาง ตั้งใจดี อายุ 7 ปี ชั้นอนุบาล 1

แนวความคิด กระบวนการแสดงออกทางศิลปะสามารถแสดงออกได้ด้วยสื่อที่หลากหลาย กระบวนการในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงานเปรียบเสมือนประสบการณ์สำหรับการเรียนรู้ให้กับเด็ก เพื่อการค้นคว้า คิดสร้างสรรค์ ทดลอง และการแก้ปัญหา กิจกรรมคุณครูของเรา เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานจากประสบการณ์และความประทับใจ โดยผ่านการวาดภาพผสมผสานกับการปะติ ในหัวข้อ คุณครูของเรา

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถร่วมกันสร้างสรรค์ด้วยการวาดภาพและนำวัสดุมาปะติในหัวข้อคุณครูของเราได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับความประทับใจที่มีต่อคุณครู ถ้าครูให้นักเรียนวาดภาพครูที่นักเรียนประทับใจโดยนำกระดาษสีมาตกแต่งเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย หรือตกแต่งให้สวยงาม นักเรียนสามารถจะทำได้หรือไม่ จะทำอะไร ผู้สอนให้นักเรียนออกมาทำกิจกรรม
2. ผู้สอนนำภาพตัวอย่าง คุณครูของเรา ที่ผู้สอนสร้างขึ้นมาให้ให้นักเรียนดูซึ่งเป็นภาพที่วาดขึ้นมาและประดิษฐ์กระดาษสี พร้อมกับสาธิตวิธีตัดกระดาษและนำมาประดิษฐ์ อธิบายขั้นตอนการตัดกระดาษและการประดิษฐ์โดยให้นักเรียนออกมาทำกิจกรรมสร้างโครงสร้างของร่างกายคน โดยการร่างโครงสร้างของร่างกายจากนั้นนำเอากระดาษสีมาประดิษฐ์เป็นเสื้อผ้า
3. ผู้สอนให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ และวิเคราะห์วัสดุและอุปกรณ์ในการสร้างผลงาน และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามวิธีในการทำ

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนจับกลุ่ม ๆ ละ 2 คน และทำการแจกอุปกรณ์ในการทำงาน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานตามกลุ่มในหัวข้อ คุณครูของเรา โดยที่ผู้สอนคอยให้คำแนะนำ

สรุปกิจกรรม

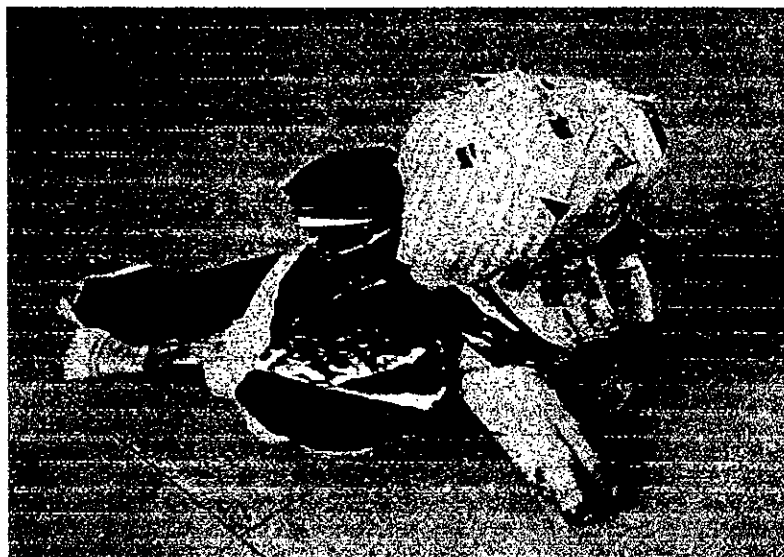
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมาแสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ตัวอย่างผลงาน
2. ดินสอ 6 B
3. ยางลบ
4. กระดาษสี
5. กาว
6. สีเทียน
7. กระดาษเทาขาว ขนาด 60 x 60 cm

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

**แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 9 สัตว์แสนสวย (เวลา 60 นาที)**

ชื่อผลงาน นักแสนสวย ด.ญ.พิชญา สระทองทา อายุ 8 ปี ชั้นอนุบาล 2

แนวความคิด กิจกรรมที่เป็นการสร้างสรรค์งานลักษณะ 3 มิติ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้พื้นภาพ การรู้จักกำหนดบริเวณว่าง รวมไปถึงการสร้างสมดุลให้กับโครงสร้างของงาน กิจกรรมสัตว์แสนสวย เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานจากวัสดุที่เหลือใช้ ทำการประดิษฐ์สัตว์ตามจินตนาการอย่างอิสระในหัวข้อ สัตว์แสนสวย

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และการจินตนาการ โดยนำเศษวัสดุมาประดิษฐ์ได้อย่างเหมาะสมในหัวข้อสัตว์แสนสวยได้
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่บทเรียนโดยนำภาพรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง ม้า วัว กระต่าย นก หมู หมา ฯลฯ มาให้นักเรียนดู และทำการถามเกี่ยวกับสัตว์ที่นักเรียนรู้จัก
2. ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสัตว์ที่ตัวเองรู้จักหรือชอบ รวมถึงการบอกลักษณะพิเศษของสัตว์ที่ตนรู้จัก 1 ชนิด
3. ผู้สอนสาธิตวิธีทำให้นักเรียนดูและแนะนำวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานในหัวข้อ สัตว์แสนสวย ได้แก่ กระดาษสี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษแข็ง กาว

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนนั่งล้อมวงเป็นวงกลม จากนั้นทำการวางอุปกรณ์ไว้ตรงกลาง และทำการสาธิตวิธีการทำตัวสัตว์ด้วยกระดาษ คือการนำกระดาษหนังสือพิมพ์ม้วนเป็นทรงกระบอก 5 - 6 อัน จากนั้นนำมามัดรวมกันเป็นตัว และเชื่อมต่อเป็นส่วนหัวและขามัดให้แข็งแรงและตั้งได้ นำกระดาษตัดเป็นส่วนประกอบต่าง เช่น หู และ หาง จากนั้นนำส่วนประกอบต่าง ๆ มาประกอบกันด้วยการทากาว ตกแต่งด้วยกระดาษสี
2. ผู้สอนให้นักเรียนทำการบอกสัตว์ที่ตัวเองชอบมา 1 ชนิด โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ
3. ผู้สอนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยที่ผู้สอนคอยให้คำแนะนำ

สรุปกิจกรรม

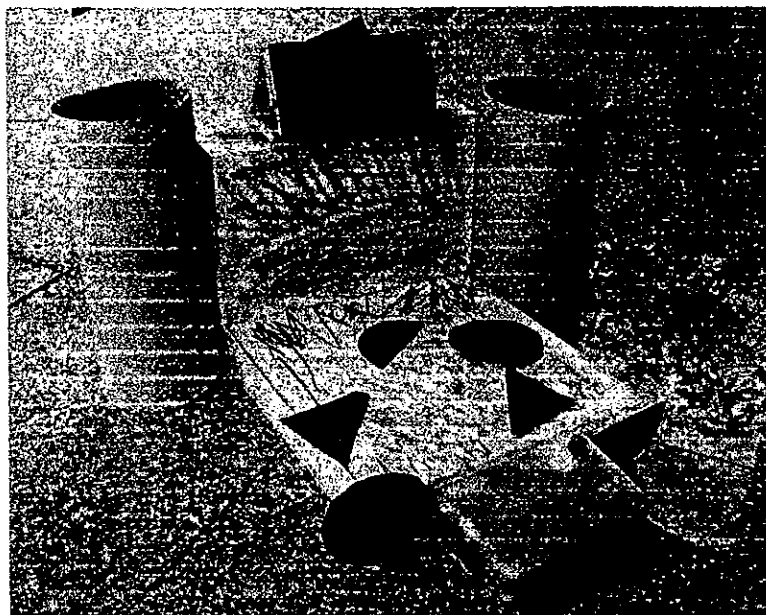
1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม
2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาคุณและทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. ตัวอย่างผลงาน
2. กระดาษสี
3. กาว
4. กระดาษขาว
5. กรรไกร
6. กระดาษแข็ง, กระดาษหนังสือพิมพ์

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

แผนการสอน กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา
กิจกรรมที่ 10 ประติมากรรมของเรา (เวลา 60 นาที)

ชื่อผลงาน รยนต์ไอโฟน

ด.ช.วุฒิชัย แซ่ลี อายุ 5 ปี ชั้นอนุบาล 1

ด.ญ.ฟาง ตั้งใจดี อายุ 7 ปี ชั้นอนุบาล 1

ด.ญ.พิชญา สระทองทา อายุ 8 ปี ชั้นอนุบาล 2

ด.ช.รัตนโชติ เรียงเนตร อายุ 9 ปี ชั้นอนุบาล 1

แนวความคิด กระบวนการสร้างสรรค์งานประติมากรรมเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความงามและโครงสร้าง รวมถึงการพิจารณาเลือกสื่อวัสดุที่เหมาะสมที่จะนำมาสร้างสรรค์รูปทรงตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สิ่งสำคัญคือการจัดระบบการทำงานและการแก้ปัญหาในการต่อประกอบวัสดุตามความเหมาะสม กิจกรรมประติมากรรมของเรา เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานจากรูปทรงเรขาคณิตวัสดุ ได้แก่ วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม อย่างเป็นอิสระตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการเป็นผลงานทางด้านโครงสร้างเกี่ยวกับรูปทรงเรขาคณิตได้อย่างเหมาะสม
2. นักเรียนสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็นจากผลงานให้เพื่อนนักเรียนฟังได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้สอนนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมโดยการพูดคุย และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างรูปทรงต่าง ๆ ว่ามีพื้นฐานมาจากรูปทรงเรขาคณิต เช่น การวาดภาพบ้านเกิดขึ้นจากการนำเอารูปสี่เหลี่ยมกับสามเหลี่ยมมาประกอบกัน

2. ผู้สอนนำกล่องกระดาษรูปทรง สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และวงกลม ขนาดต่าง ๆ ออกมา และซักถามถึงรูปทรงต่าง ๆ ว่าคือรูปทรงอะไร จากนั้นให้นักเรียนนำรูปทรงที่มีอยู่มาประกอบเป็นรูปร่างอะไรก็ได้ตามความคิดของนักเรียนทีละคน แล้วนำเสนอให้เพื่อนฟัง

3. จากนั้นผู้สอนอธิบายถึงกิจกรรมว่า ลักษณะของกิจกรรมจะเป็นการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมจากการนำเอากล่องรูปทรงต่าง ๆ ที่ครูเตรียมไว้มาต่อประกอบกันตามความคิดของนักเรียน ซึ่งกล่องแต่ละใบจะมีลักษณะของรูปทรง สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และวงกลม ซึ่งนักเรียนสามารถตกแต่งกล่องด้วยกระดาษสี สีเทียนหรือปากกาเมจิกได้ตามต้องการ โดยที่ผู้สอนจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน และทำการแจกอุปกรณ์ให้เหมือนกันในปริมาณที่เท่ากัน นักเรียนต้องใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ และต้องพยายามให้ผลงานของตัวเองมีโครงสร้างที่สมดุลย์สามารถตั้งบนพื้นได้

การปฏิบัติกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ 4 คน จากนั้นทำการแจกอุปกรณ์ให้ผู้เรียนกลุ่มละ 1 ชุด ประกอบด้วย กล่องกระดาษรูปทรงต่าง ๆ กาว เทปใส สีเทียน ดินสอ กระดาษสี ปากกาเมจิก

2. ผู้สอนให้นักเรียนร่วมกันแสดงออกทางความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผู้สอนคอยให้คำแนะนำ

สรุปกิจกรรม

1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมโดยการทบทวนเนื้อหาขั้นตอนการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

2. หลังจากการทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้นักเรียนช่วยเก็บรักษาดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์ต่าง ๆ และออกมา แสดงความคิดเห็นโดยนำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง

สื่อและวัสดุอุปกรณ์

1. กล่องกระดาษรูปทรงเรขาคณิตขนาดต่าง ๆ
2. กระดาษสี
3. สีเทียน
4. กาว
5. เทปใส

การประเมินผล จากแบบสังเกตพฤติกรรม

แบบทดสอบพ่อแม่ที่ฉันรัก

แนวความคิด การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กเป็นการแสดงออกโดยผ่านความรู้สึกที่เด็กประทับใจ และมีความสุขที่จะถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางด้านรูปแบบ สี สัน และความรู้สึกนึกคิด การกำหนดหัวข้อ พ่อแม่ที่ฉันรัก จึงเป็นการกระตุ้นการแสดงออกของเด็กแต่ละคนเพื่อให้เด็กมีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเต็มศักยภาพทั้งในด้านของกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กแสดงออกทางความคิดโดยผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะ
2. เพื่อตรวจสอบพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา จากผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น และสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย (25 คะแนน)
 - 1.1 ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อ
 - 1.2 ความแม่นยำในการลากเส้น/สร้างรูปร่างและรูปทรง
 - 1.3 การควบคุมน้ำหนักมือ
 - 1.4 การจัดระเบียบของเส้น/การจัดวางรูปร่างและรูปทรง
 - 1.5 การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา
2. ด้านอารมณ์ (25 คะแนน)
 - 2.1 ความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม
 - 2.2 การควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติงาน
 - 2.3 การปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ
 - 2.4 การยอมรับในผลงานของตนเอง
 - 2.5 การยอมรับในผลงานของผู้อื่น
3. ด้านสังคม (25 คะแนน)
 - 3.1 การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
 - 3.2 การช่วยเหลือและการแบ่งปัน
 - 3.3 การยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 3.4 การปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด
 - 3.5 การปฏิบัติตามข้อตกลง
4. ด้านสติปัญญา (25 คะแนน)
 - 4.1 ความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนจนจบกระบวนการการทำงาน
 - 4.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน
 - 4.3 การริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเอง
 - 4.4 การแสดงออกทางความคิด
 - 4.5 การสร้างสรรค์ผลงาน

**แบบสังเกตพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
ของเด็กสายตาเลือนรางระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ
จากการจัดกิจกรรมศิลปะ**

คำชี้แจง

โปรดสังเกตพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมต่าง ๆ ปรากฏให้เห็นตามรายการที่กำหนดให้ไว้อย่างไร วิธีการประเมินจะให้ระดับคะแนนความถี่ของพฤติกรรมแต่ละรายการที่สังเกตได้ ดังนี้

ระดับคะแนน

5	หมายถึง	เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยมากที่สุด
4	หมายถึง	เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยมาก
3	หมายถึง	เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นปานกลาง
2	หมายถึง	เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นน้อย
1	หมายถึง	เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นน้อยมาก

แบบสังเกตพัฒนาการ ของ.....ชั้น.....
 กิจกรรมที่.....วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

ลำดับ	รายการพฤติกรรม	ระดับ				
		5	4	3	2	1
1	ด้านร่างกาย					
	1.1 ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อ					
	1.2 ความแม่นยำในการลากเส้น / สร้างรูปร่างและรูปทรง					
	1.3 การควบคุมน้ำหนักมือ					
	1.4 การจัดระเบียบของเส้น / การจัดวางรูปร่างและรูปทรง					
	1.5 การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา					
2	ด้านอารมณ์					
	2.1 ความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม					
	2.2 การควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติงาน					
	2.3 การปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ					
	2.4 การยอมรับในผลงานของตนเอง					
	2.5 การยอมรับในผลงานของผู้อื่น					
3	ด้านสังคม					
	3.1 การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น					
	3.2 การช่วยเหลือและการแบ่งปัน					
	3.3 การยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น					
	3.4 การปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด					
	3.5 การปฏิบัติตามข้อตกลง					
4	ด้านสติปัญญา					
	4.1 ความสามารถในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนจนจบกระบวนการ การทำการกิจกรรม					
	4.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงาน					
	4.3 การริเริ่มปฏิบัติงานด้วยตนเอง					
	4.4 การแสดงออกทางความคิด					
	4.5 การสร้างสรรค์ผลงาน					

ความคิดเห็นอื่น ๆ

ผู้สังเกต.....

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

1. รศ.ลลิตพรรณ ทองงาม	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ฝ่ายประถม)
2. ผศ.นวลลออ ทิณานนท์	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์สุจิตรา ดิพัฒนานนท์	โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ
3. อาจารย์จรัสร์ แหวนทอง	หัวหน้ากลุ่มงานฝ่ายพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และกระบวนการเรียนรู้
เขตการศึกษา เขต 1 จังหวัดสมุทรปราการ
4. อาจารย์ปริศนา พรหมเมศ	โรงเรียนวัดหนามแดง

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบพ่อแม่ที่ฉันรัก

1. รศ.ลลิตพรรณ ทองงาม	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
(ฝ่ายประถม)
2. อาจารย์สุจิตรา ดิถวิณานนท์	โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ
3. อาจารย์จริธร แหวนทอง	หัวหน้ากลุ่มงานฝ่ายพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และกระบวนการเรียนรู้
เขตการศึกษา เขต 1 จังหวัดสมุทรปราการ
4. อาจารย์ปริศนา พรหมเมศ	โรงเรียนวัดหนามแดง

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสังเกตพัฒนาการ

1. รศ.ลลิตพรรณ ทองงาม	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
(ฝ่ายประถม)
2. อาจารย์สุจิตรา ดิพัฒนานนท์	โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ
3. อาจารย์จรีธร แหวนทอง	หัวหน้ากลุ่มงานฝ่ายพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และกระบวนการเรียนรู้
เขตการศึกษา เขต 1 จังหวัดสมุทรปราการ
4. อาจารย์ปรีศนา พรหมเมศ	โรงเรียนวัดหนามแดง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	จรัสพิมพ์ วังเย็น
เกิด	วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2519
สถานที่เกิด	อ.บางแพ จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 7 / 196 หมู่บ้านชานสมุทร ต.บางเมือง อ.เมือง จังหวัดสมุทรปราการ 10270

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2539 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คณะวิชาศิลปหัตถกรรม แผนกวิชา เครื่อง ทอ – ย้อม
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง

พ.ศ.2541 ศศ.บ. (ศิลปหัตถกรรม) คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

พ.ศ.2547 กศ.ม. (ศิลปศึกษา) การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ